

Vrije Universiteit Brussel

Academiejaar 2006-2007

Faculteit Recht en Criminologie

Vakgroep Criminologie

Leefbaarheid voorop? Een verkenning van het huidige beleid tegen fysiek verloederde buurten...

Verhandeling voorgedragen tot het bekomen van de graad van licentiaat in de
Criminologische Wetenschappen.

Hanne Tournel

Promotor: Prof. Dr. K. Beyens

Voorwoord

Na drieënhalve jaren hard zwoegen op allerlei interessante theoretische vakken, brak het moment aan waarin ik verondersteld werd deze opgedane kennis te gebruiken in het schrijven van een scriptie. Gefascineerd door mijn gekozen onderwerp, startte een proces van vallen en opstaan. Het was niet altijd even gemakkelijk, want soms nam de onzekerheid en twijfel de bovenhand. Door echter het onvoorwaardelijke vertrouwen dat mijn omgeving in mij stelde, putte ik steeds de kracht om met volle moed mijn onderzoek te vervolledigen. Een scriptie schrijven doe je dus zeker niet alleen, daarom wil ik een aantal mensen bedanken.

Dank aan:

Professor Dr. K. Beyens, mijn promotor. U hebt moeite noch tijd gespaard om mijn werk te voorzien van uw kritische bedenkingen. Bedankt voor uw inzet en uw geloof in mij, zodat we er samen het beste hebben kunnen uithalen.

De mensen die meegewerkt hebben aan deze scriptie.

Ellen, Ine en Anne, bedankt voor de motiverende gesprekken en het luisterend oor.

Mijn ouders, bedankt omdat jullie in mij geloofden en mij de nodige kansen boden om dit te kunnen bereiken.

Stijn, mijn broer, bedankt voor je steun en je kritische mening.

Koen, mijn schoonbroer, bedankt voor je hulp bij de lay-out van deze scriptie.

Bedankt!

Inhoudsopgave

Samenvatting

Inleiding

***DEEL 1: Verloedering in de criminologische theorie* 1**

Hoofdstuk 1: “Verloederde” buurten: Een poging tot definiëring 3

Hoofdstuk 2: Het problematische karakter van dergelijke buurten: Theoretische funderingen..... 6

2.1 Broken Windows - Fase 1: De lancering in 1982..... 6

2.1.1 Fundamenten van de “Broken Windows” – benadering..... 7

2.2 Is er sprake van een innovatie binnen de tweede fase van de Broken Windows-benadering?..... 8

2.3 Analyse van de Broken Windows-hypothese..... 9

2.3.1 Het effect van de gebroken ruit de relatie tussen overlast, verloedering, angst en criminaliteit?... 9

2.3.1.1 Onveiligheidsgevoelens..... 10

2.3.1.2 Overlast 11

2.3.1.3 Criminaliteit..... 12

2.4 Reikwijdte van deze “radicale” theoretische hypothese..... 13

2.4.1 Community Policing en Zerotolerantie: Twee wereldwijd verspreide vormen van toepassing van de Broken Windows- hypothese..... 14

2.4.1.1 Community (Oriented) Policing..... 14

2.4.1.2 Zerotolerantie..... 16

2.5 De Broken Windows- benadering in vraag gesteld..... 17

2.5.1 Skogan ontkracht de Broken Windows- hypothese grotendeels, maar niet volledig..... 17

2.5.2 Het gebrek aan sociale cohesie (en sociale controle) als oorzaak van zowel verloedering als criminaliteit..... 18

2.5.2.1 Een kritische bemerking..... 19

2.5.3 De overige heersende kritieken en/of tekortkomingen ondanks de grote populariteit..... 20

2.6 Welke hypothese overheerst?..... 22

2.7 De problematiek van verloederde buurten geresumeerd..... 22

***DEEL 2: Verloedering in de beleidsplannen*..... 24**

Hoofdstuk 1: Het huidige nationale beleid tegen fysiek verloederde buurten. Een verkenning.....27

1.1 Het huidige nationale beleid..... 28

1.1.1 Het Federaal regeerakkoord 2003-2007 als basis: Leefbare wijken in leefbare steden als één van de uitgangspunten..... 28

1.1.2 De Kadernota Integrale Veiligheid als basis voor een veiligheidsbeleid op verschillende

bestuursniveaus.....	29
1.1.2.1 Situering.....	29
1.1.2.2 Enkele kritische bedenkingen.....	30
1.1.3 De Veiligheidsmonitor.....	30
1.1.4 Het huidige overlastbeleid: de keuze voor een lik op stuk -beleid.....	33
1.1.4.1 Situering.....	33
1.1.4.2 Overlastbeleid anno 2006-2007: Vormen de gemeentelijke administratieve sancties een oplossing?.....	35
1.1.5 De huidige preventie- en veiligheidscontracten: De idee van preventie?.....	37
1.1.5.1 Hoe ontstaan?.....	37
1.1.5.2 De contracten anno 2006-2007: Schets en kritische bemerkingen.....	39
1.1.5.3 De evolutie van de plaats van fysiek verloederde buurten binnen deze contracten.....	41
1.1.6 Een nieuwe contractvorm: de contracten van grootstedenbeleid.....	42
1.1.6.1 Situering.....	42
1.1.6.2 De zogenaamde “stadscontracten” anno 2006-2007.....	44
1.2 Het huidige federale beleid geresumeerd: Preventie of repressie? Of een combinatie?.....	45
Hoofdstuk 2: Het huidige Vlaamse beleid tegen fysiek verloederde buurten. Een verkenning.....	47
2.1 Het huidige Vlaamse beleid.....	48
2.1.1 Het Vlaamse regeerakkoord 2004-2009: “vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen”.....	48
2.1.2 ‘Thuis in de stad’: een poging tot bundeling.....	48
2.1.3 Beleidsnota stedenbeleid 2004-2009.....	49
2.1.4 Instrumenten van het Stedenbeleid met als focus de problematiek van fysieke verloedering.....	50
2.1.4.1 Het Stedenfonds.....	50
2.1.4.2 De stadsmonografieën.....	51
2.1.4.3 De stadsmonitor.....	51
2.1.4.4 De stadsvernieuwingsprojecten.....	52
2.1.4.5 De ‘Thuis in de stad’ – prijs.....	53
2.1.4.6 De instrumenten geresumeerd: instrumenten ter ondersteuning van het beleid.....	53
2.1.5 De belasting op leegstand en verkrotting: de repressievere component.....	54
2.2 Het huidige Vlaamse beleid geresumeerd: een sterke preventieve component.....	54
Hoofdstuk 3: Het beleid geresumeerd: de rol van de criminologische theorieën onderzocht.....	56
<i>DEEL 3: Verloedering in Hasselt.....</i>	59
Hoofdstuk 1: Situering van dit luik binnen deze scriptie.....	61
1.1 Probleem- en doelstelling.....	61
1.2 Methodologisch kader.....	62

1.3	De onderzoeksvragen als leidraad.....	63
Hoofdstuk 2: Hasselt, een stad met een verhaal: een schets.....		65
2.1	Historisch overzicht in een notendop.....	65
2.2	Hasselt: vandaag de dag?.....	66
2.2.1	Economisch.....	66
2.2.2	Geografisch.....	67
2.2.3	Demografische evolutie.....	67
2.2.4	Politiek.....	67
2.3	Hasseltse schets geresumeerd.....	68
Hoofdstuk 3: Fysieke verloedering in Hasselt... ..		69
3.1	De mening van de Hasselaars bevestigd: De Hasselaars aan het woord.....	69
3.1.1	Verloedering in de buurt.....	69
3.1.2	Indruk van de netheid in de stad.....	70
3.1.3	Tevredenheid over de woonomgeving.....	71
3.1.4	Tevredenheid over de architecturale uitstraling.....	73
3.1.5	Overmatige leegstand van woningen.....	73
3.1.6	Kwaliteit van de openbare ruimte.....	74
3.1.7	De visie van de Hasselaars over fysieke verloedering geresumeerd.....	74
3.2	Andere informatiebronnen: eigen observatie en afgenomen halfopen interviews.....	75
3.2.1	De stationsbuurt (nummer 1 op Fig. 11).....	77
3.2.2	Kempische Steenweg (nummer 2 op Fig. 11).....	77
3.2.3	De Kanaalkom (nummer 3 op Fig. 11).....	78
3.3	De fysieke verloedering in Hasselt geresumeerd.....	78
Hoofdstuk 4: Het Hasselts beleid onderzocht: Ongeruimd staat netjes... ..		80
4.1	Het gevoerde beleid tegen verschillende vormen van fysieke verloedering.....	80
4.1.1	Het repressieve beleid tegen leegstand en verkrotting.....	80
4.1.2	Het viersporenbeleid inzake graffiti.....	82
4.1.3	Zwerfvuil: Hasselt speelt kort op de bal.....	83
4.1.4	Geen hondenpoep op mijn stoep.....	85
4.1.5	De meldingskaarten, de meldingslijn en de rol van de stadswachten.....	85
4.1.6	Andere aandachtspunten in het gevoerde beleid.....	86
4.2	Het specifiek gevoerde beleid in de drie “fysiek verloederde” buurten.....	86
4.2.1	De stationsbuurt: BPA “De Nieuwe Statie”.....	87
4.2.2	De Kempische Steenweg.....	88
4.2.3	De kanaalkom: het BPA “Blauwe Boulevard”.....	88
4.2.4	Het beleid rond deze drie buurten geresumeerd.....	89
Hoofdstuk 5: Het Hasselts beleid vanuit een kritische bril... ..		90

5.1 Enkele werkpunten en/of aanbevelingen.....	90
5.2 Het Hasselts beleid en de link met het nationale en Vlaamse beleidskader.....	91
5.2.1 Nationaal beleidskader.....	91
5.2.2 Vlaams beleidskader.....	92
5.3 Onze visie geresumeerd.....	92
<i>DEEL 4: Conclusie.....</i>	94
<i>DEEL 5: Bibliografie.....</i>	98
<i>DEEL 6: Figurenlijst.....</i>	109
<i>DEEL 7: Bijlagenbundel.....</i>	111

Samenvatting

Fysieke verloedering is de laatste jaren uitgegroeid tot een actueel programmapunt van menig politieke partijen, dit vanuit de optiek dat dergelijke buurten onveiligheidsgevoelens genereren en aldus de lokale leefbaarheid aantasten. Geen wonder dus dat de strijd tegen fysieke verloedering een hot item vormde in de voorbije gemeenteraadsverkiezingen. In deze scriptie gingen we dan ook op zoek naar het gevoerde beleid tegen deze problematiek op nationaal, Vlaams en lokaal niveau (Hasselt). Wat het lokale niveau betreft, opteerden we ervoor om te achterhalen hoe het in Hasselt gesteld is met de fysieke verloedering en welk beleid deze stad voert in de strijd tegen fysieke verloedering. Tevens stelden we onszelf tot doel zicht te krijgen op de rol van de criminologische theorieën binnen het gevoerde beleid op de verschillende beleidsniveaus.

Om op dit bovenstaande zicht te krijgen, combineerden we een uitgebreide literatuurstudie met een empirisch onderzoek. Dit empirisch onderzoek uitte zich voor wat betreft het nationale en Vlaamse beleid in een grondige studie en analyse van de beleidsdocumenten en – instrumenten. Wat betreft de studie van Hasselt daarentegen, combineerden we deze studie en analyse van beleidsdocumenten en – instrumenten met onze eigen kritische observatie en met halfopen interviews.

In het eerste deel van deze scriptie hebben we allereerst gepoogd een definitie van fysieke verloedering aan te reiken. Daarnaast hebben we de plaats van fysieke verloedering in het criminologisch theoretisch discours kritisch bestudeerd. Door middel van deze uitgebreide literatuurstudie werd ons vermoeden dat het verloederingsprobleem tal van andere problemen cumuleert en in die optiek een aantasting van de lokale leefbaarheid en levenskwaliteit vormt, bevestigd. Vanuit deze wetenschap, wierpen we een blik op het gevoerde beleid.

In het tweede deel van deze scriptie hebben we aan de hand van een grondige studie en analyse van beleidsdocumenten en – instrumenten een duidelijk overzicht gegeven van het nationale en Vlaamse beleidsinitiatieven die kaderen binnen de strijd tegen fysieke verloedering. Zowel het nationale als Vlaamse beleidsniveau vervult een belangrijke “regierol”, dewelke onontbeerlijk is voor het lokale niveau.

In het derde deel onderzochten we hoe het in Hasselt gesteld was met de fysieke verloedering en welk beleid er in deze stad gevoerd wordt. Binnen Hasselt was er geen sprake van een werkelijke problematische verloederings situatie, doch is het duidelijk dat de aandacht voor dit thema niet mag verzwakken. Er dient binnen Hasselt zelfs sterker geïnvesteerd te worden in een complementair en gecentraliseerd beleid. Tot onze grote tevredenheid constateerden we de goede implementatie van nationale en Vlaamse initiatieven binnen deze stad, al primeert nog steeds de lokale autonomie. Deze lokale autonomie mag ons inziens zeker niet verslappen, aangezien de stad zelf het best geplaatst is om in te spelen op de behoeften van haar bevolking.

Wat de rol van de criminologische theorieën in deze verschillende vormen van beleid nu betreft, zien we dat dergelijke theorieën het beleid impliciet ondersteunen. In Hasselt stuiten we helaas op een te weinig doordacht en theoretisch onderbouwd beleid. In dit kader pleitten wij dan ook voor een grotere bewustwording op de verscheidene beleidsniveaus van het belang van een sterke theoretische onderbouwing.

Kortom, het Belgisch beleid is goed op weg, al is er steeds ruimte voor verbetering!

Inleiding

Steden, wijken en buurten staan in de belangstelling. Niet omdat ze het zo goed doen, integendeel. Negatieve tijdingen overheersen. Berichten over verval en verloedering, leegloop en verarming, criminaliteit, onveiligheid en racisme, sociale achterstelling en marginalisering domineren het maatschappelijke en politieke discours. De stedelijke problematiek van zogenaamde “verloederde” buurten is bijgevolg meer dan ooit actueel. Enerzijds omdat menig onderzoek aantoonde dat het verloederingsprobleem samenhangt met het probleem van onveiligheidsgevoelens. Dit laatste probleem is immers niet meer uit de actualiteit weg te denken. Vanuit politiek opzicht wordt veiligheid vooropgesteld als een noodzakelijke voorwaarde voor het goed functioneren van de samenleving en als één van de belangrijkste toetsstenen voor de levenskwaliteit.¹ Menig wetenschapper heeft bijgevolg omvang, oorzaken en gevolgen van het fenomeen van “onveiligheidsgevoelens” onderzocht en zijn of haar bevindingen gepubliceerd, gewoonlijk met opnieuw grote media-aandacht.² De klemtoon van deze scriptie zal dan ook niet liggen in het reeds veelbesproken fenomeen van “onveiligheidsgevoelens”, maar in de daarmee ontegensprekelijk samenhangende problematiek van zogenaamde “verloederde buurten”. Anderzijds is het bestaan van dergelijke buurten binnen een stad, bijzonder onaangenaam voor de stad in casu en de overheid. Deze vaststelling leidt er dan ook toe dat vanuit het beleid en de politiek concrete inspanningen geleverd worden om dit probleem aan te pakken en misschien zelfs te verhelpen. Het stedelijk beleid is heden ten dage gebombardeerd tot een beleidsprioriteit. Deze verloederde buurten vormen immers broeihaarden van allerlei onaangename processen, zoals onder andere het ontstaan van overlast, gegenereerde onveiligheidsgevoelens en zelfs het tot stand komen van criminaliteit. Je hoeft geen wetenschapper te zijn om te verstaan dat dergelijke processen de lokale leefbaarheid aantasten.

Door deze reflecties groeide reeds gedurende de kandidaturen, onze interesse voor dit fenomeen. Concreet groeide bij ons stilaan het besef van het belang van een degelijk preventiebeleid rond deze problematiek. Doch beseften wij dat we niet eenzijdig naar deze materie mochten kijken en dat wij tevens de mogelijkheden en resultaten van repressie moesten overwegen. We stelden onszelf dan ook tot doel te onderzoeken welk soort beleid er in België nu gevoerd wordt t.o.v. deze problematiek en vanuit welke (impliciete) criminologische theorieën het beleid wordt ontwikkeld. Vervolgens willen wij onderzoeken hoe dit nationale beleid nu vorm krijgt op lokaal vlak, meer specifiek binnen de stad Hasselt, om alzo de effectiviteit van dit beleid te kunnen evalueren en ons op die manier eventueel in staat te stellen aanbevelingen aan het beleid te formuleren.

---

¹ Kadernota Integrale Veiligheid van 30 en 31 maart 2004, 4

² C. ALBERS en M. TELLER, *Luisteren naar mensen over onveiligheid. Algemeen verslag over onveiligheidsgevoelens*, onderzoek in opdracht van de Koning Boudewijnstichting, 2006, 9.

Binnen het kader van deze scriptie zal de klemtoon liggen op de fysieke verwaarlozing van een buurt. Doch dient hier de opmerking gemaakt te worden dat de term “verloedering” tevens slaat op de aantasting van het sociale weefsel. Zo dienen we er ons van bewust te zijn dat fysieke verloedering kan samengaan met sociale verloedering en zelfs criminaliteit. Doch zou ons dit te ver brengen, zodat we voor de strakke afbakening van “fysieke” verloedering geopteerd hebben. Concreet focussen we ons binnen deze scriptie op de onaangename processen van het slecht onderhouden zijn van een buurt, verkrotting, leegstand, zwerfvuil, enz. Het behoeft geen verder betoog dat dergelijke processen een ernstige aanslag vormen op de lokale leefbaarheid van een buurt. Tevens willen we hier duidelijk stellen dat fysieke verloedering te onderscheiden valt van overlast. Overlast dekt immers een iets bredere lading. Doch dienen we hier te onderkennen dat er vaak een gelijkenis te constateren valt tussen deze beide fenomenen.

We zijn er ons van bewust dat deze scriptie een hele uitdaging vormt vermits deze problematiek, net zoals de aanpak, nog nooit eerder zo strak onderzocht werd. Daarbij kampen we nog met de wetenschap dat dit fenomeen, net zoals de aanpak, vaak onlosmakelijk samenhangt met de sociale problematiek en de sociale aanpak. In deze optiek is het onderwerp van deze scriptie deels artificieel. Wij zullen echter niet blind zijn voor deze samenhangende problemen, maar dit vormt niet de klemtoon van dit onderzoek. Doch zal dit ons er niet van weerhouden om ons uiterste best te doen om een zo duidelijk mogelijk zicht te krijgen op deze materie. We zijn immers overtuigd van de beleidsrelevantie van deze scriptie.

In het **eerste** deel van deze scriptie besteden we aandacht aan de plaats van fysieke verloedering binnen de criminologische theorieën. Hier neemt de link met de ophefmakende Broken Windows- benadering een belangrijke plaats in. Een theorie die een enorme reikwijdte bezit, zowel binnen het academische discours, als op het beleidsvlak. Vooraleer we deze theoretische kadering starten, vatten we dit deel aan met een poging tot definiëring van fysieke verloedering.

In het **tweede** deel schetsen we het in België gevoerde beleid t.a.v. het probleem van verloederde buurten. In het kader van de problematiek van fysieke verloedering hebben zowel de federale als Vlaamse overheid verantwoordelijkheden, zodat beide beleidsniveaus aan bod komen. Dit alles krijgt een criminologische meerwaarde door de terugkoppeling van dit beleid aan de eventueel impliciet aanwezige theorie, dewelke uitgebreid aan bod kwam in deel één.

In het **derde** deel stellen we onszelf tot doel empirisch te onderzoeken hoe het in Hasselt gesteld is met de fysieke verloedering en welk beleid ertegen gevoerd wordt. Hier is de terugkoppeling naar het nationale en Vlaamse beleid essentieel. Beide niveaus dienen immers in zekere zin een adequate ondersteuning te realiseren voor het lokale niveau. Ook de link met de eventueel impliciet aanwezige theorie mag hier niet over het hoofd gezien worden. Als toekomstig wetenschapper weten we maar al te goed dat er een wereld van verschil kan bestaan tussen de stated en real goals. Daarom opteerden we ervoor om ons niet alleen te baseren op de aanwezige beleidsdocumenten, maar dit aan te vullen met kwalitatieve interviews van enkele bevoorrechte getuigen en met een eigen observatie.

In het **vierde** deel van deze scriptie geven we een bondige weergave van de belangrijkste onderzoeksbevindingen en trachten we antwoorden te formuleren op onze onderzoeksvragen. Dit alles zou ons in staat moeten stellen enerzijds zicht te hebben op het gevoerde beleid in België t.a.v. deze problematiek van verloedering, zowel op nationaal, Vlaams, als lokaal vlak (Hasselt). Anderzijds zouden we also een idee moeten hebben van het belang van theorieën binnen het gevoerde beleid.

DEEL 1:
Verloedering in de criminologische theorie

Vermits fysiek verloederde buurten allesbehalve bevorderlijk zijn voor het imago van België, laat staan voor het imago van de desbetreffende stad, lijkt buurtgericht stedelijk beleid steeds populairder te worden. Alvorens het overzicht van dergelijke beleidsinitiatieven aan te vatten in het tweede deel van deze scriptie, besteden we in dit deel aandacht aan de plaats van fysieke verloedering binnen de criminologische theorieën. Binnen dit theoretisch luik van deze scriptie trachten wij een situering te geven van de belangrijkste theses over fysieke verloedering binnen het criminologische discours. Zonder twijfel neemt de invloedrijke Broken windows- benadering hier een belangrijke plaats in. Door deze noodzakelijke theoretische situering, zullen we later in deze scriptie in staat zijn om op een meer theoretisch onderbouwde manier het in België gevoerde beleid tegen deze problematiek kritisch te evalueren. Daarnaast zullen we op die manier in staat zijn dit beleid terug te koppelen naar de eventueel impliciet aanwezige criminologische theorie. Hoewel we ons bewust zijn van de moeilijkheidsgraad van deze opdracht, koesteren wij de ambitie u een overzichtelijke bundeling aan te reiken van de plaats van fysieke verloedering binnen het theoretische criminologische discours. Alvorens deze theoretische situering aan te vatten, dienen wij eerst bondig weer te geven wat wij verstaan onder “verloederde buurten”.

Hoofdstuk 1: “Verloederde” buurten: Een poging tot definiëring

“Verloederde buurten” lijkt wel een modewoord geworden, maar wat houdt dit nu concreet in? Na het raadplegen van verscheidene bronnen, moesten we echter constateren dat er geen duidelijk afgebakende definitie van dit verschijnsel bestaat. Dit valt ons inziens te verantwoorden, door de vaststelling dat deze problematiek vaak geen losstaand feit betreft en vaak gepaard gaat met allerlei andere problemen, waarop we verder nog terugkomen. Vandaar dat we hier enige voorzichtigheid aan de dag leggen en spreken over een “poging tot definiëring”.

Vooreerst dient de belangrijke opmerking gemaakt te worden dat noch “de buurt”, noch “de verloederde buurt” bestaat. De ene buurt is immers de andere niet. De concrete invulling van “verloedering” verschilt dan ook van situatie tot situatie. Toch kunnen we vandaag de dag niet meer zonder deze verzamelnamen.

*‘De ene buurt is de andere niet’*³

Aan het begrip “buurt” kan men allerlei dimensies onderkennen. Een eerste essentieel onderscheid is dat tussen de buurt als fysisch gegeven en de buurt als sociaal gegeven. De ruimtelijke structuur, geleding en artefacten van een bepaald afgebakend gebied zeggen iets over de fysische constellatie van een buurt. De sociale opbouw van een buurt blijkt onder andere uit het inwonertal, de bevolkingssamenstelling, de burenccontacten, de normen, waarden en verwachtingen ten opzichte van burenen.⁴

Gegeven het bovenstaande zal het nauwelijks verbazen dat er in werkelijkheid zeer veel verschillende buurten bestaan. Er zijn grote en kleine buurten, buurten met hoofdzakelijk jonge mensen, buurten met hoofdzakelijk oudere mensen, buurten met uitgebreide en buurten met beperkte sociale contacten, buurten met een homogene en buurten met een heterogene cultuur. Wanneer men hierbij bedenkt, dat ieder der genoemde dimensies van een buurt talrijke specificaties kent, dan kan de conclusie nauwelijks anders luiden dan dat er een grote verscheidenheid in buurten bestaat.⁵

*‘Een vuile straat is gewoon niet aangenaam, en niet mooi. Een buurt op zich, als die proper is: dat trekt toch de mensen aan. Dat geeft een gevoel van kijk, het is hier heel leuk. De burenen zullen ook leuk zijn, want het is hier proper. Als het vuil is, dat wil niemand.’*⁶

---

³ L. PAUWELS, *De ene buurt is de andere niet: exploratie van mogelijkheden tot contextualisering van geregistreerde criminaliteit op buurtniveau*, Brussel, VUB Press, 2002.

⁴ N. NELISSEN, “Wijk en buurt: een sociologische verkenning”, in BROEKMAN, H., BROUWER, H. en NELISSEN, N. (eds.), *Wijk, buurt en welzijn*, Alphen aan den Rijn, Samsom, 1980, 24.

⁵ *Ibid.*

⁶ E. DE WREE, T. VANDER BEKEN en P. PONSAAERS, “Help, ik voel mij onveilig. Diversiteit in representaties over het ervaren van onveiligheid”, *Panopticon* 2006, 2, 14.

Verloedering beslaat enerzijds de fysieke verwaarlozing van een buurt, dat zich uit in het slecht onderhoud, verkrotting, zwerfvuil, enz. Anderzijds beslaat verloedering ook de aantasting van het sociale weefsel.⁷ Binnen het kader van dit werk zal onze klemtoon echter liggen op de fysieke verloedering. Doch moeten we ons ervan bewust zijn dat fysieke verloedering kan samengaan met sociale verloedering en criminaliteit.⁸ Door deze specifieke keuze voor “fysieke” verloedering, moeten ons inziens deze zogenaamde “verloederde buurten” onderscheiden worden van “achterstandswijken”. Ontegensprekelijk gaan deze twee fenomenen vaak samenhangen. Doch is er in zogenaamde “achterstandswijken” vaak sprake van een cumulatie van problemen, zoals verpaupering, verloedering, overlast en criminaliteit.⁹ Tevens zou een bespreking van deze “achterstandswijken” ons te ver brengen, aangezien we ons hier willen beperken tot het fenomeen van fysieke verloedering.

Daarnaast stuiten we op een grote gelijkenis tussen deze fysieke verloedering en fysieke overlast. Vanuit een gedragswetenschappelijke invalshoek wordt fysieke overlast algemeen omschreven als een “wanordelijke omgeving” en kan deze verder worden onderverdeeld in o.a. geluidshinder, vandalisme en sluikestorten.¹⁰ We moeten hier echter ook enige voorzichtigheid aan de dag leggen en beseffen dat “overlast” ruimer is dan de loutere fysieke verloedering van de omgeving. De term “overlast” dekt immers ook nog een zogenaamde sociale component, deze uit zich in onaangepast gedrag in een sociale context. Belangrijke deelvormen van deze component vormen o.a. uitgangsoverlast, rondhangende jongeren en burenc conflicten.¹¹ Aangezien de meeste onderzoeken zich echter toespitsen op “overlast” in het algemeen, zou het verkeerd van ons zijn dit gelijk te stellen met de hier onderzochte fysieke verloedering. Zo wordt ook binnen het grotestedenbeleid de kenmerken die verbonden zijn met een gebrekkige kwaliteit van die woonomgeving, “verloedering” (zwerfvuil, hondenpoep, kapotte straatverlichting, graffiti, leegstand, enz.) onderscheiden van “overlast” (geluidsoverlast, drugshandel, verkeersproblemen, prostitutie, enz.).¹² Doch dienen we hier te onderkennen dat er vaak een gelijkenis te constateren valt tussen deze beide fenomenen.

---

⁷ M. ELCHARDUS en W. SMITS, “Bedreigd, kwetsbaar en hulpeloos: onveiligheidsgevoel in Vlaanderen 1998-2002”, in X., *Vlaanderen gepeild*, 2003, Ministerie van de Vlaamse gemeenschap. Administratieve planning en statistiek, geraadpleegd te <http://aps.vlaanderen.be/statistiek/publicaties/pdf/survey/gepeild2003/onveiligheid.pdf> geraadpleegd op 16 december 2006, 111; P. DE DECKER, B. HUBEAU en S. NIEUWINCKEL, “Stedelijke vernieuwing: eindelijk de retoriek voorbij?”, in DE DECKER, P., HUBEAU, B. en NIEUWINCKEL, S. (eds.), *In de ban van stad en wijk*, Berchem, Epo, 1996, 8-10.

⁸ F. KNOL, “Stand van zaken en ontwikkelingen van de fysieke kwaliteit van de woonomgeving”, in DE HART, J. (ed.), *Zekere banden. Sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid*, Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2002, 221.

⁹ B. KUHRYS, J.J.J. JONKER en M.M.V. BUREAU ZENC, *Maten voor gemeenten 2006. Een analyse van de prestaties van de lokale overheid*, Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2006, 57.

¹⁰ A. GROENEN en J. GOETHALS, “Onderzoek naar de beleving van overlast in Leuven”, *Panopticon* 2006, 2, 76.

¹¹ *Ibid.*

¹² J. DE HART, “Theoretische uitgangspunten, conceptualisering en doelstellingen”, in DE HART, J. (ed.), *Zekere banden. Sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid*, Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2002, 25.

Buurtverloedering bestaat dus uit twee elkaar versterkende processen: materieel verval aan de ene kant en sociale achteruitgang aan de andere kant. De woon- en leefomstandigheden verslechteren, de meest draagkrachtigen en actieven trekken weg, het verenigingsleven vermindert, winkeliers verdwijnen, de buurt krijgt een slechte naam, de bevolkingssamenstelling verandert drastisch, onverschilligheid en privatisering nemen toe, culturele minderheden worden in de buurt geplaatst, het draagvlak voor welzijnsvoorzieningen verkleint, mensen verhuizen zo gauw ze de kans zien, er bestaat een gevoel van onzekerheid en machteloosheid, het onderling wantrouwen neemt toe, evenals het vandalisme.¹³

Uit onder andere het meeluisterproces van Christine Albers en Michel Teller blijkt dat de verloedering van de omgeving wordt ervaren als een teken dat men door de overheid in de steek gelaten is.¹⁴ Menig onderzoek spitste zich ook toe op de eventuele relatie tussen etniciteit en verloedering. Zo toonde een onderzoek van het WODC aan dat binnen dergelijke “concentratiewijken”¹⁵ er meer sprake is van verloedering en overlast en er minder sociale samenhang is.¹⁶

---

¹³ G. DE KLEIJN, “Opbouwproces in wijk en buurt”, in BROEKMAN, H., BROUWER, H. en NELISSEN, N. (eds.), *Wijk, buurt en welzijn*, Alphen aan den Rijn, Samsom, 1980, 189.

¹⁴ C. ALBERS en M. TELLER, *o.c.*, 194.

¹⁵ Wijken met een relatief groot aandeel allochtonen.

¹⁶ SOCIAAL EN CULTUREEL PLANBUREAU, WETENSCHAPPELIJK- EN DOCUMENTATIECENTRUM en CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK, *Jaarrapport Integratie 2005*, Den Haag, 2005, 144.

Hoofdstuk 2: Het problematische karakter van dergelijke buurten: Theoretische funderingen...

Verloederde buurten zijn op zichzelf reeds problematisch, dit behoeft geen verder betoog. Toch toonde menig onderzoek reeds aan dat dit geen losstaande problematiek is, maar al dan niet rechtstreeks samenhangt met allerlei andere problemen die de lokale leefbaarheid aantasten. In de literatuur kennen veel auteurs verloedering een belangrijke rol toe ter verklaring van criminaliteit en gevoelens van onveiligheid.¹⁷ Buurtkenmerken zoals lage economische status, etnische heterogeniteit en verhuismobiliteit worden dan verondersteld tot meer verloedering te leiden. Verloederde buurten zouden dan vervolgens een signaal afgeven aan potentiële daders dat zij ongestoord hun gang kunnen gaan. Er heerst echter heden ten dage een recentere opvatting. Deze stelt dat verloedering niet zozeer tot criminaliteit leidt, maar dat zowel verloedering als criminaliteit te maken hebben met een gebrek aan formele en informele sociale controle in een buurt.¹⁸ Zo wijst auteur Frans Knol erop dat fysieke verloedering kan beschouwd worden als een uiting van geringe buurtbinding.¹⁹ Toch kunnen wij ons hierbij terecht de vraag stellen of deze hypothese wel zo recent is? Had de Chicago School dit niet al eerder geformuleerd?

Om de problematiek van verloederde buurten te schetsen, kunnen we er bijgevolg niet onderuit om dergelijke samenhangende problemen te duiden, ter ondersteuning van de geldende hypothesen. Om echter de rode draad van deze scriptie niet te verliezen, zullen we dit beperken tot een krachtige vermelding.

2.1 *Broken Windows - Fase 1: De lancering in 1982*²⁰ ...

In dit luik bespreken we de theorie die een dominante plaats verworven heeft binnen deze problematiek, m.n. de “Broken Windows”- benadering. Deze publicatie gaat verder dan het aanreiken van oorzaken van dit proces van verloedering, maar formuleert tevens aanbevelingen om hieraan tegemoet te komen en dit zelfs te vermijden. Deze publicatie vormde hoe dan ook de werkelijke basis van deze scriptie, waardoor zij een belangrijke plaats krijgt binnen dit onderzoek.

Hoewel we ons hier willen focussen op een bespreking van dit basisartikel, dienen we toch vaak te grijpen naar de latere uitwerking²¹ van deze publicatie. Dit omwille van het feit dat de

---

¹⁷ C. MAAS-DE WAAL en K. WITTEBROOD, “Sociale cohesie, fysieke buurtkenmerken en onveiligheid in grote(re) steden”, in DE HART, J. (ed.), *Zekere banden. Sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid*, Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2002, 302.

¹⁸ A. STEENBEKKERS, C. SIMON en V. VELDHEER, *Thuis op het platteland. De leefsituatie van platteland en stad vergeleken*, Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2006, 274.

¹⁹ F. KNOL, *l.c.*, 233.

²⁰ J.Q. WILSON en G.L. KELLING, “Broken Windows. The police and neighbourhood safety”, *The Atlantic Monthly* 1982.

²¹ G.L. KELLING en C.M. COLES, *Fixing broken windows. Restoring order and reducing crime in our communities*, New York, Touchstone, 1996.

basisideeën die reeds aanwezig waren in dit eerste artikel, beter verwoord worden in de uitwerking van Kelling en Coles. Ons inziens is deze betere verwoording hoofdzakelijk te wijten aan het inzicht van beide auteurs in de reeds bestaande kritieken op de eerste publicatie.

2.1.1 Fundamenten van de “Broken Windows” – benadering

“Small signs of disorder in a neighbourhood, like broken windows or graffiti, can encourage more serious forms of criminality by giving the symbolic impression that nobody cares”²²

In 1982 werd de befaamde en spraakmakende “broken windows-hypothese” gelanceerd. Binnen deze hypothese wordt verondersteld dat overlast en verloedering een directe invloed hebben op criminaliteit. Het uitgangspunt van deze hypothese is dat wanneer vormen van overlast niet tijdig en toereikend aangepakt worden, er in stedelijke gebieden een proces van verloedering op gang komt. Meer specifiek situeren zij aldus de oorzaak van de verloedering van buurten in het niet tijdig en toereikend aanpakken van vormen van overlast. Deze verloedering zal op haar beurt de deur openzetten voor meer ernstige vormen van criminaliteit.²³ Er is echter nergens in deze of een latere publicatie te vinden wat deze auteurs nu net verstaan onder “ernstige vormen van criminaliteit”. Tegenwoordig is de culturele betekenis van criminaliteit, net als de behoefte hierop te reageren, geëvolueerd. Criminaliteit is geherdefinieerd tot een veiligheidsvraagstuk, een risico dat iedereen kan treffen.²⁴

Tevens stellen Christine Albers en Michel Teller dat volgens de theorie van de “gebroken ruit” tekenen van materieel verval, gesymboliseerd door gebroken ruiten, die niet vervangen worden, direct het onveiligheidsgevoel kunnen beïnvloeden.²⁵ Er ontstaan op die manier immers allerlei vormen van (visuele) overlast, waardoor deze buurt aan buurtbewoners en bezoekers een onveilig gevoel geeft. Deze ongeruste burgers zullen zichzelf beperkingen opleggen in waar zij gaan en staan, met als onbedoeld gevolg dat de sociale controle in de buurt niet meer functioneert en de buurt op die manier kwetsbaar wordt voor nog meer overlast en criminaliteit.²⁶

Aan de andere kant zullen ‘gelukzoekers’ de indruk krijgen dat zij er ongestoord hun gang kunnen gaan. Zo gaan straatrovers en overvallers immers geloven dat de kans dat zij gevat worden of zelfs geïdentificeerd worden kleiner is, wanneer zij toeslaan in buurten waarin potentiële slachtoffers zich al bij voorbaat geïntimideerd voelen.²⁷ Potentiële daders zouden bij het zien van

---

²² E. MCLAUGHLIN, J. MUNCIE en G. HUGHES, “Crime Control I: Criminal justice and crime prevention”, in MCLAUGHLIN, E., MUNCIE, J. en HUGHES, G. (eds.), *Criminological Perspectives*, London, 2003, 331.

²³ W. DE HAAN, “Sociaal-ecologische benaderingen”, in LISSENBERG, E., VAN RULLER, S. en VAN SWAANINGEN, R. (eds.), *Tegen de regels IV*, Nijmegen, Ars Aequi Libri, 2001, 185.

²⁴ K. LUNNEMANN, *Schaarste en veiligheid; het onverzadigbare verlangen naar veiligheid*, essay in opdracht van de RMO ten behoeve van de adviesaanvraag van het kabinet, geraadpleegd te <http://www.adviesorgaan-rmo.nl/downloads/standard/lunnemann.doc>, geraadpleegd op 18 december 2006, 6.

²⁵ C. ALBERS en M. TELLER, *o.c.*, 31.

²⁶ G.L. KELLING en C.M. COLES, *o.c.*, 20.

²⁷ G.L. KELLING en C.M. COLES, *o.c.*, 20.

overlast en verloedering de idee krijgen dat er in dat gebied weinig sociale controle en animo heerst om in te grijpen, en zouden in die optiek aangespoord worden tot crimineel gedrag.²⁸

Door middel van deze befaamde hypothese wilden zij aantonen dat het niet tijdig aanpakken van bepaalde vormen van overlast, niet enkel de verloedering van die buurt in de hand werkt, maar ook de onveiligheidsgevoelens en uiteindelijk de deur openzet voor het plegen van criminaliteit.

Volgens Wilson en Kelling dient dan ook allereerst de basis van het probleem krachtig aangepakt te worden, m.n.: de verloedering en de overlast. Het probleem moet met andere woorden bij de kern aangepakt worden. De kapotgeslagen ruit moet dus vervangen worden alvorens andere ruiten gebroken worden. Zij stellen hiertoe een terugkeer voor naar het traditionele, gemeenschapsgerichte “ordehandhavingspolitiewerk”. Zo zou de voornaamste politietaak moeten bestaan in het beschermen en steunen van buurten waar een raam geneigd is om gebroken te worden op eender welk moment en waar het bijgevolg snel moet hersteld worden.²⁹

2.2 Is er sprake van een innovatie binnen de tweede fase³⁰ van de Broken Windows-benadering?

Hoewel deze verdere uitwerking, samen met het artikel van 1982, als één geheel dient beschouwd te worden, lijkt het ons inziens toch belangrijk om beknopt weer te geven wat de grootste innovatie is van deze verdere uitwerking door Kelling en Coles.

Wanneer wij immers grondig het basisartikel van 1982 bestudeerden, moesten we concluderen dat de auteurs het belang van de sociale controle min of meer over het hoofd zien. Maar stilaan bemerken we dat de sociale processen die ertoe leiden dat buurten achteruitgaan en daarmee kwetsbaar worden voor criminaliteit centraal gaan staan in de benadering van George Kelling. Kelling richt vervolgens zijn aandacht zowel op de fysieke als de sociale achteruitgang van buurten.³¹ Kelling en Coles hebben deze theorie in 1996 dan verder uitgewerkt en op die manier ook melding gemaakt van het belang van het herstel van informele sociale controle voor het terugdringen van overlast en criminaliteit.³² Dit in tegenstelling tot de eerste versie, die vooral het probleem bij de kern wenste aan te pakken en alzo de verloedering “fysisch” of “architecturaal” wenste te bestrijden.

Zo stellen Kelling en Coles in hun boek dat een meer op handhaving van de openbare orde en bestrijding van overlast gerichte politiezorg in belangrijke mate kan bijdragen tot een daling van

---

²⁸ J. OPPELAAR en K. WITTEBROOD, *Angstige burgers? De determinanten van gevoelens van onveiligheid onderzocht*, Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2006, 39.

²⁹ J.Q. WILSON en G.L. KELLING, *l.c.*, 36.

³⁰ G.L. KELLING en C.M. COLES, *Fixing broken windows. Restoring order and reducing crime in our communities*, New York, Touchstone, 1996.

³¹ W. DE HAAN, *l.c.*, 185.

³² G.L. KELLING en C.M. COLES, *o.c.*, 248.

de criminaliteit, op voorwaarde dat de politie in overleg met de bewoners optreedt. Zo wijzen zij erop dat ervaringen in New York geleerd hebben dat pogingen om de orde te herstellen en te handhaven het meest doeltreffend zijn als bewoners en middenstanders, politie en justitie, hulpverlening en sociale diensten, bedrijfsleven en overheid samenwerken.³³ Tevens groeit het besef dat het versterken van de banden met de gemeenschap nodig is om zo de inlichtingenstroom te vergroten en bijstand te krijgen in de strijd tegen criminaliteit.³⁴ Dit is ons inziens een duidelijke link naar Community Policing. Door deze stelling werd ongetwijfeld een debat geopend over de belangrijkste invulling van het politiewerk.

2.3 Analyse van de Broken Windows-hypothese...

Momenteel gelden er twee gangbare hypothesen binnen het onderzoeksgebied van “fysieke verloedering”. De Broken Windows- these kent reeds een lange traditie, terwijl de these van Sampson en Raudenbush op het eerste zicht nog in zogenaamde kinderschoenen staat. Het is deze Broken Windows- hypothese, die ondertussen al vijftientig jaar standhoudt, die we hier nader gaan bekijken...

Zoals we bij de aanvang van dit hoofdstuk reeds weergaven, kunnen we er niet onderuit om dergelijke samenhangende problemen te duiden, ter ondersteuning van de geldende hypothesen. Om echter de rode draad van deze scriptie niet te verliezen, zullen we dit luik moeten beperken tot een beknopte weergave van deze samenhangende problemen...

2.3.1 Het effect van de gebroken ruit³⁵: de relatie tussen overlast, verloedering, angst en criminaliteit?

Wat dienden we te onthouden van deze spraakmakende hypothese? Zoals hierboven reeds weergegeven, is het uitgangspunt van deze hypothese dat wanneer vormen van overlast niet tijdig en toereikend aangepakt worden, er in stedelijke gebieden een proces van verloedering op gang komt.³⁶ Meer specifiek situeren zij aldus de oorzaak van de verloedering van buurten in het niet tijdig en toereikend aanpakken van vormen van overlast. Deze verloedering zal op haar beurt de deur openzetten voor meer ernstige vormen van criminaliteit. Tevens stellen Christine Albers en Michel Teller dat volgens de theorie van de “gebroken ruit” tekenen van materieel verval, gesymboliseerd door gebroken ruiten, die niet vervangen worden, direct het onveiligheidsgevoel kunnen beïnvloeden.³⁷

---

³³ G.L. KELLING en C.M. COLES, *o.c.*, 248-251.

³⁴ G.L. KELLING en C.M. COLES, *o.c.*, 159.

³⁵ C. ALBERS en M. TELLER, *o.c.*, 28.

³⁶ W. DE HAAN, *l.c.*, 185.

³⁷ C. ALBERS en M. TELLER, *o.c.*, 31.

Zonder aarzeling kan gesteld worden dat deze hypothese in verschillende steden een grote invloed gehad heeft op het veiligheidsbeleid. Het meest spraakmakende voorbeeld hierin betreft New York. Hierover later meer...

2.3.1.1 Onveiligheidsgevoelens

*“De invloed van een verloederde omgeving op het onveiligheidsgevoel is overduidelijk”*³⁸

Menig onderzoek naar onveiligheidsgevoelens toonde reeds aan dat verloedering bij veel mensen onveiligheidsgevoelens oproept. Soms wordt er dus een wederzijdse relatie geponeerd tussen de kwaliteit van de buurt en de onveiligheid.³⁹ De verloedering van de buurt, zowel van de fysieke omgeving als van de sociale relaties, blijkt een centrale rol te spelen in het aanzwengelen van de onveiligheidsgevoelens.⁴⁰

Binnen een onderzoek van Mark Elchardus werd er als mogelijke verklaring voor deze relatie geponeerd dat verloedering de onveiligheidsgevoelens beïnvloedt omdat mensen ‘negatieve’ buurtcondities associëren met criminaliteit. Deze sociale en fysieke incivilities ergeren mensen. Zij geven aan mensen de indruk dat orde en sociale controle verdwenen zijn, waardoor ze zich kwetsbaar en onveilig voelen.⁴¹ De fysieke verloedering van de buurt verschijnt alvast als een relevante factor in de verklaring van onveiligheidsgevoelens.⁴²

Uit figuur⁴³ Fig. 1 blijkt dat onveiligheidsgevoelens onmogelijk kunnen gereduceerd worden tot een louter criminaliteitsprobleem.⁴⁴

Onveiligheidsgevoelens worden echter al te vaak gereduceerd tot een individueel probleem.⁴⁵ Verscheidene onderzoeksresultaten tonen echter aan dat deze gevoelens van onveiligheid niet noodzakelijk correleren met de objectieve criminaliteit en het concrete slachtofferschap.⁴⁶

---

³⁸ C. ALBERS en M. TELLER, *o.c.*, 131.

³⁹ M. ELCHARDUS, S. DE GROOF en W. SMITS, *Onveiligheidsgevoelens, een literatuurstudie*, geraadpleegd te http://www.kbs-fib.be/files/db/NL/PUB_1586_werkdocument_1.pdf, geraadpleegd op 17 december 2006, 36.

⁴⁰ M. ELCHARDUS, S. DE GROOF en W. SMITS, *o.c.*, 42; M. ELCHARDUS en W. SMITS, ‘Bedreigd, kwetsbaar en hulpeloos: onveiligheidsgevoel in Vlaanderen 1998-2002’, in X., *Vlaanderen gepeild*, 2003, Ministerie van de Vlaamse gemeenschap. Administratieve planning en statistiek, geraadpleegd te <http://aps.vlaanderen.be/statistiek/publicaties/pdf/survey/gepeild2003/onveiligheid.pdf>, geraadpleegd op 16 december 2006, 111.

⁴¹ *Ibid.*

⁴² *Ibid.*, 43.

⁴³ J. OPPELAAR en K. WITTEBROOD, *o.c.*, 35.

⁴⁴ S. PLEYSIER, G. VERVAECKE en J. GOETHALS, ‘Het onveiligheidsgevoel onderzocht’, in BEYENS, K., GOETHALS, J., PONSAERS, P. en VERVAECKE, G. (eds.), *Criminologie in actie*, Brussel, 2002, 196.

⁴⁵ B. DE RUYVER, E. ENHUS (eds.), *Biografische synthese: ‘Algemeen verslag over onveiligheid’*, onderzoek in opdracht van de Koning Boudewijnstichting, geraadpleegd te http://www.kbs-fib.be/files/db/NL/PUB_1586_werkdocument_2.pdf, geraadpleegd op 18 december 2006, 57.

De overlastfenomenen of de zogenaamde kleine feiten met een groot storend karakter, omvatten verschillende categorieën. Zo spreekt de Kadernota Integrale Veiligheid over: (1) de “openbare” overlast, dit wil zeggen de strafbaar gestelde feiten; (2) de niet-criminele overlast (zoals audiovisuele overlast, onburgerlijk gedrag, verstoring van het leefmilieu,...); (3) de feiten, zoals omschreven in de Wet tot wijziging van de nieuwe gemeentewet, gestemd in de Kamer op 25 maart 2004. Hierbinnen dient een onderscheid gemaakt te worden tussen de feiten die gedecriminaliseerd zijn en dus niet meer strafrechtelijk strafbaar en de feiten die vatbaar zijn voor een keuze van strafrechtelijke of administratiefrechtelijke afhandeling.⁴⁹

De veiligheidsmonitor, een bevraging bij de bevolking over ondermeer de storende factoren in de hedendaagse leefomgeving, toonde keer op keer aan dat het niet zozeer de criminaliteit is waar men, figuurlijk gezegd, wakker van ligt maar van allerlei vormen van vaakvoorkomend storend gedrag: hondenpoep, zwerfvuil, kleine vernielingen, snel rijden, hinderlijke geparkeerde voertuigen, geluidshinder, enz. Met andere woorden allemaal gedragingen die niet zozeer de “echte” criminaliteit vormen maar toch zorgen voor overlastproblemen die de burger als bedreigend voor zijn levenskwaliteit inschat.⁵⁰

*‘Wanneer vormen van overlast (graffiti, openbare dronkenschap, straatprostitutie, jeugdgroepen in parken, enzovoort) niet tijdig en toereikend worden aangepakt, komt in stedelijke gebieden een proces van verloedering op gang’*⁵¹ Hier dient de opmerking gemaakt te worden dat het enigszins verwarrend is dat de Broken Windows- benadering een rigide onderscheid maakt tussen overlast en verloedering. Zoals reeds eerder aangehaald, zijn wij ervan overtuigd dat verloedering een specifiek onderdeel is van overlast.

Van (visuele) overlast, zoals bijvoorbeeld gebroken ruiten in een buurt gaat een signaal uit. Het creëert een onveilig gevoel bij buurtbewoners en bezoekers, waardoor zij zichzelf beperkingen zullen opleggen. Dit leidt tot een verzwakking van de sociale controle, waardoor de buurt nog kwetsbaarder wordt voor overlast en criminaliteit. Potentiële daders daarentegen zullen aangemoedigd worden, aangezien zij hun pakkans in een dergelijke buurt kleiner inschatten.⁵²

2.3.1.3 Criminaliteit

Zoals hierboven reeds aangehaald, stelt Kelling en Wilsons Broken Windows-hypothese uit 1982 dat verloedering en overlast op den duur ernstige vormen van criminaliteit tot gevolg hebben. Hier merken we weer dat verloedering en overlast vaak in één adem genoemd worden. Wij zien verloedering echter als een specifieke vorm van overlast. Overlast en criminaliteit zijn meestal

---

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ K. VAN HEDDEGHEM, “Bestuurlijke aanpak van overlast: de gemeentelijke administratieve sancties”, *Panopticon* 2006, 2, 30.

⁵¹ W. DE HAAN, *l.c.*, 185.

⁵² G. L. KELLING en C.M. COLES, *o.c.*, 19-20; W. DE HAAN, *l.c.*, 185.

onontwaaibaar met elkaar verbonden, als een soort van ontwikkelingsgevolg.⁵³ Het was echter tot 1990 wachten totdat deze hypothese empirisch onderzocht werd.⁵⁴ De hypothese van Wilson en Kelling werd echter door de gegevens van Skogan niet helemaal geverifieerd. Aan de hand van de data kon men namelijk uit het onderzoek van Skogan afleiden dat dit onderzoek de Broken Windows-hypothese ontkrachtte, behalve in sommige gevallen voor diefstal.⁵⁵ Hierover later meer...

Hoewel deze hypothese ontkracht werd door het onderzoek van Skogan, vormt het heden ten dage een grote bekommernis van elke stad en politieke partij. Zo stelt o.a. Filip Dewinter, fractievoorzitter van het Vlaams Belang, in zijn boek⁵⁶ over de aanpak van criminaliteit dat in een verloederde buurt de drempel voor het plegen van criminaliteit immers veel lager is. Bewoners zullen hun gedrag aanpassen door bijvoorbeeld 's avonds niet meer buiten te gaan waardoor hun onveiligheidsgevoel nog vergroot. De afbraak van informele sociale controle, veroorzaakt door een hoog niveau van overlast en signalen van verloedering, brengt meer criminaliteit teweeg.⁵⁷ Dit is een typevoorbeeld van hoe deze hypothese, die de relatie legt tussen verloedering, overlast, onveiligheidsgevoelens en ten slotte criminaliteit doorgedrongen is tot het gedachtegoed van een politieke partij, ondanks het uitblijven van een volledige verifiëring van deze these.

2.4 Reikwijdte van deze “radicale” theoretische hypothese...

“Broken windows has helped reduce crime in cities across the nation”⁵⁸, “The broken windows model had had undeniable successes”⁵⁹, “There is little dispute that the theory works”⁶⁰, “A revolution in American policing”⁶¹, ...

De media beschreef de befaamde Broken Windows- hypothese als de bijbel van het politiewerk en de blauwdruk van community policing.⁶²

Zoals we hierboven reeds aanhaalden, werd de Kelling en Wilsons hypothese uit 1982, dat verloedering en overlast op den duur ernstige vormen van criminaliteit tot gevolg hebben, pas acht jaar later empirisch onderzocht door Skogan. Hoewel Kelling en Coles stellen dat Skogan het

---

⁵³ J.Q. WILSON en G.L. KELLING, *l.c.*, 30.

⁵⁴ W.G. SKOGAN, *Disorder and Decline: Crime and the spiral of decay in American Neighborhoods*, Berkeley, University of California Press, 1992, 218 p.

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ F. DEWINTER, *Zerotolerantie tegen criminaliteit*, Brussel, Egmont, 2003, 200 p.

⁵⁷ <http://www.vlaamsbelang.be/index.php?p=21&id=6>, geraadpleegd op 1 december 2006.

⁵⁸ J. ROSEN, “Excessive Force”, *New Republic* 2000, 24.

⁵⁹ M. MASSING, “The Blue Revolution”, *New York Review of Books* 1998, 36.

⁶⁰ G. P. BARNES, “Safer Streets at What Cost? Critics Say the Homeless and Substance Abusers Are Most Likely to Suffer when Police Crack Down on Petty Offences”, *American Bar Association Journal* 1998, 24.

⁶¹ C. NIFONG, “One Man’s Theory is Cutting Crime in Urban Streets”, *Christian Science Monitor* 1997, 1.

⁶² B.E. HARCOURT, “Reflecting on the subject: A Critique of the Social Influence Conception of Deterrence, the Broken Windows Theory, and Order-Maintenance Policing New York Style”, *Michigan Law Review* 1998, 2, 292.

causale verband tussen verloedering en criminaliteit staft en dus op die manier de Broken Windows- hypothese wel empirisch ondersteunt⁶³, dient te worden vermeld dat Skogan deze hypothese feitelijk niet verifieerde.⁶⁴ Dit onderzoek komt later uitgebreid aan bod.

Ondanks het feit dat deze hypothese feitelijk niet geverifieerd werd door Skogans onderzoek, vormt dit één van de meest wijdverspreide criminologische theorieën. Zonder dit te expliciteren gaan veel activiteiten uit van de Broken Windows gedachte; de gedachte dat verloedering de humuslaag vormt van criminaliteit, en dat dus het verbeteren van leefbaarheid in de wijken de criminaliteit zal doen dalen.⁶⁵ In België zien we dit o.a. tot stand komen binnen het gedachtegoed van het Vlaams Belang. Zonder aarzeling kan dan ook gesteld worden dat deze hypothese in verschillende steden een grote invloed gehad heeft op het veiligheidsbeleid. New York vormt hiervan het meest uit het oogspringende voorbeeld. Deze theoretische ontwikkeling vond immers een vruchtbare voedingsbodem binnen het korps van New York. Menig auteurs stellen dan ook dat de New Yorkse ervaring geleerd heeft dat de politie een behoorlijke impact kan hebben op criminaliteit en verloedering. Men zag dit als een nieuwe vorm van politiewerk, terwijl het idee ons inziens reeds vrij oud is. Wat echter wel nieuw was, was de focus op angst, verloedering en criminaliteit.

2.4.1 Community Policing en Zerotolerantie: Twee wereldwijd verspreide vormen van toepassing van de Broken Windows- hypothese...

Zoals hierboven reeds aangegeven ligt de Broken Windows-benadering aan de basis van vele vormen van beleid. Twee spraakmakende voorbeelden hiervan betreffen zonder twijfel Community Policing en Zerotolerantie. Alvorens deze bespreking aan te vatten, maken we de opmerking dat we ons hier zullen beperken tot een beknopte schets van beide beleidsvormen, omdat een uitgebreide bespreking ervan ons te ver zou brengen van de core business van deze scriptie.

2.4.1.1 Community (Oriented) Policing⁶⁶

In het basiswerk van Wilson en Kelling⁶⁷, wordt het belang van ordehandhaving beklemtoond in relatie met Community Policing. Zij geloven dat wijdverspreide fysieke en sociale verloedering in een buurt zorgt voor een afbraak van het bestaande systeem van informele sociale controle en de mechanismen die sociale interacties reguleren. Het gevolg daarvan is dat criminaliteit zich profileert en de anstgevoelens gaan toenemen. Vandaar dat het noodzakelijk is dat de politie het belang inziet van de controle van allerlei vormen van ordeverstoring als een strategische manier

---

⁶³ G.L. KELLING en C.M. COLES, *o.c.*, 24.

⁶⁴ W. DE HAAN, *l.c.*, 185.

⁶⁵ H. VAN DE BUNT, "Het Rotterdamse veiligheidsbeleid onder de loep", *Panopticon* 2006, 2, 66.

⁶⁶ COP

⁶⁷ J.Q. WILSON en G.L. KELLING, "Broken Windows. The police and neighborhood safety", *The Atlantic Monthly* 1982.

ter preventie van criminaliteit en buurtachteruitgang.⁶⁸ Zoals hierboven reeds vermeld, stellen zij hiertoe een terugkeer voor naar het traditionele, gemeenschapsgerichte “ordehandhavings-politiewerk”. Zo zou de voornaamste politietaak moeten bestaan in het beschermen en steunen van buurten waar een raam geneigd is om gebroken te worden op eender welk moment en waar het bijgevolg snel moet hersteld worden.⁶⁹ Kelling en Coles wezen reeds op het belang om de banden met de gemeenschap te versterken om alzo de inlichtingenstroom te vergroten en bijstand te krijgen in de strijd tegen criminaliteit.⁷⁰

Broken Windows lag onrechtstreeks zeker aan de basis van de pogingen binnen New York om een community oriented policing in te voeren. Men zag dan ook stilaan allerlei proefprojecten ontstaan. Zo zag het project “Community Patrol Officer Program” (CPOP), in 1984 het licht. Dit project werd in de verschillende commissariaten ingevoerd tussen 1985 en 1988. De Community Patrol Officer (CPO) was belast met de contacten met de bevolking, de socio-economische actoren en de vertegenwoordigers van de gemeenschappen. Het doel van dit project bestond uit de identificatie van de lokale problemen, de zoektocht naar de globale oplossingen in samenspraak met de verschillende sociale actoren, de mobilisatie van de bevolking en het bevorderen van de link tussen de politie en de bevolking. Hoewel dit alles slechts leidde tot beperkte resultaten, werd dit model in 1990 gegeneraliseerd over de hele NYPD⁷¹. Mede door de vele corruptieschandalen en het bestaan van gedemotiveerde agenten, kon dit politiemodel echter niet rekenen op de gewenste aanhang binnen de NYPD.⁷²

“Community (Oriented) Policing” domineert heden ten dage ook het politionele discours binnen België. Het vormt een soort van reactie tegen de te grote afstand met de bevolking. Doch komt men hoe langer hoe meer tot het besef dat COP een vlag is die vele ladingen dekt.⁷³ Tot op heden is er nog geen sprake van een werkelijke eenduidige definitie. Verschillende auteurs kunnen zich echter vinden in de definitie die Friedmann aan Community Oriented Policing meegaf. Friedmann stelt: “Community Policing is a policy and a strategy aimed at achieving more effective and efficient crime control, reduced fear of crime, improved the quality of life, improved police service and police legitimacy, through a proactive reliance on community resources that seeks to

---

⁶⁸ Y. XU, M.L. FIEDLER en K.H. FLAMING, “Discovering the impact of community policing: the broken windows thesis, collective efficacy, and citizens’ judgment”, *Journal of research in crime and delinquency* 2005, 2, 148.

⁶⁹ J.Q. WILSON en G.L. KELLING, *l.c.*, 36.

⁷⁰ G.L. KELLING en C.M. COLES, *o.c.*, 159.

⁷¹ New York City Police Department.

⁷² J.E. MCELROY, C.A. COSGROVE en S. SADD, *Community Policing: The CPOP in New York*, London, Sage Publications, 1993, 84-89.

⁷³ P. PONSAERS, “De politie in de ‘community’ of de ‘community’ in de politie?”, in BOUVERNE-DE BIE, M., KLOECK, K., MEYVIS, W., ROOSE, R. en VANACKER, J. (eds.), *Handboek Forensisch Welzijnswerk*, Gent, Academia Press, 2002, 419.

change crime causing conditions. It assumes a need for greater accountability of police, greater public share in decision-making and greater concerns for civil rights and liberties.”⁷⁴

Je hoeft geen wetenschapper te zijn om te beseffen dat “Community (Oriented) Policing” een beleidsvorm is die tot op de dag van vandaag enorm invloedrijk is en waartoe de traditie van “Broken Windows” een stimulerende impuls gaf.

2.4.1.2 Zerotolerantie

*“Zero-Tolerance Misses the Point”*⁷⁵

Broken Windows ligt ook onrechtstreeks aan de basis van een beleid dat men “Zerotolerantie” noemt, hoewel dit volledig buiten de bedoeling van G.L. Kelling en C.M. Coles valt. Zij zijn enigszins teleurgesteld door de gemaakte verbinding tussen “Broken Windows” en “zero tolerance”. Zij waarschuwen er zelfs voor dat een metafoor, zoals “Broken Windows” bastaardkinderen kan voortbrengen, zoals de “zero tolerance-campagne”.⁷⁶

Zerotolerantie werd het eerst in de praktijk toegepast door William Bratton, de hoofdcommissaris van New York. Zoals hoger reeds weergegeven bleken de initiatieven tot oprichting van Community Policing niet echt succesvol te zijn en de criminaliteit bleef stijgen in New York. Bratton slaagde erin een ommekeer te bewerkstelligen. Hij bouwde verder op de Broken Windows- benadering die op haar beurt ingebed was in een breder concept van Community Policing en kwam op die manier met de invoering van “zerotolerance policing” tot een nieuwe invulling van het concept van gemeenschapsgerichte politiezorg.⁷⁷

Wat houdt “zerotolerantie” nu precies in? Zerotolerantie is in feite een assertieve variant van Community Policing, met het accent op leefbaarheid, veiligheid en doeltreffende probleemoplossing. Binnen zerotolerantie treedt de politie op als sleutelfiguur bij het vormen van een ordentelijke samenleving. Zerotolerance is gebaseerd op de gedachte dat door “incivilities” aan te pakken en door de straten “clean” te houden van kleine criminaliteit, wonderbaarlijke resultaten worden geboekt bij de aanpak van zware criminaliteit.⁷⁸

Daar waar de Broken Windows- benadering de nadruk legt op het belang van de sociale banden binnen een buurt of gemeenschap, legt zerotolerantie de nadruk op het bestrijden van criminaliteit op een agressieve en onbuigzame manier.⁷⁹ Men ziet hier dus in zerotolerantie een beleidsvorm

---

⁷⁴ R.R. FRIEDMANN, *Community Policing: Comparative perspectives and prospects*, New York, Harvester Wheatsheaf, 1992, 4.

⁷⁵ M. FELSON, *Crime and everyday life*, London, Sage Publications, 2002, 111.

⁷⁶ P. PONSAERS, *l.c.*, 427.

⁷⁷ D. MOSSELMANS, *Zerotolerantie: aanpak of mispak*, onuitg., licentiaatsverhandeling in criminologie, Vrije universiteit Brussel, 2005, 14-22.

⁷⁸ D. MOSSELMANS, *o.c.*, 7 en 23.

⁷⁹ D. MOSSELMANS, *o.c.*, 26.

die zekere basisprincipes van de Broken Windows-benadering ter harte neemt, maar tevens verliest zij de sociale component een beetje uit het oog. Hoewel deze component ons inziens ook in het basisartikel van Wilson en Kelling uit het oog verloren werd, werd deze lacune opgevangen door de publicatie van Kelling en Coles in 1996. Vandaar dat Kelling en Coles zerotolerantie, de antithese noemen van hun benadering. Kelling gaat zelfs verder door te stellen dat zerotolerantie geen geloofwaardige strategie is.⁸⁰

2.5 De Broken Windows- benadering in vraag gesteld...

Zoals eerder reeds aangehaald, geldt er heden ten dage naast de reeds vijftientig jaren standhoudende Broken Windows- hypothese, nog een andere “dominante” hypothese binnen het onderzoeksgebied van “fysieke verloedering”. Deze tweede hypothese van Sampson en Raudenbush, die nog in zogenaamde kinderschoenen staat, zal o.a. binnen dit luik besproken worden. Na nader onderzoek moesten we echter vaststellen dat de wortels van deze “tweede” hypothese stamden uit een criminologische theorie die tevens reeds een lange traditie kent. Naast de aanhangers van deze tweede hypothese, bestaan er nog andere auteurs die deze invloedrijke theorie in vraag stellen... Doch formuleren zij geen alternatieve hypothese. Logischerwijze starten we met het onderzoek van Skogan, vermits hij immers de eerste was die deze Broken Windows- hypothese empirisch onderzocht.

2.5.1 Skogan ontkracht de Broken Windows- hypothese grotendeels, maar niet volledig...

Vermits Skogans onderzoek weinig toegankelijk is en zelfs enigszins verwarrend, baseerden wij ons hoofdzakelijk op De Haan, wie Skogans onderzoek als volgt kernachtig samenvat. Zo stelt De Haan dat Skogan 13.000 bewoners van veertig buurten in zes Noord- Amerikaanse steden liet ondervragen over hun slachtofferschap en angst voor criminaliteit, de voorzorgsmaatregelen die zij nemen en hun ervaringen met overlast in de buurt. Tevens hielden veldonderzoekers in tien buurten bij hoeveel gevallen zich voordeden van graffiti, rondhangende jeugdgroepen, straatprostitutie, openbare dronkenschap, drugshandel en vergelijkbaar gedrag. Skogan kwam tot de conclusie dat buurtbewoners veelal hetzelfde dachten over de aard en de mate van overlast in de buurt en ook over het idee dat die verband hield met zaken als vandalisme, graffiti en vernielingen van schoolgebouwen, bushokjes en straatmeubilair, opeenhopingen van zwerfvuil en leegstaande en verwaarloosde gebouwen. Verder bleek overlast direct en substantieel samen te hangen met criminaliteit. In buurten met een hoger criminaliteitsniveau hing delinquentie bovendien sterker samen met overlast dan met andere buurtkenmerken zoals armoede, mobiliteit en het percentage inwoners dat tot een etnische minderheid behoort. Maar over een langere periode bezien, vond Skogan ook nog dat overlast steeds vooraf gaat aan en een belangrijke rol speelt bij de achteruitgang van een buurt. Overlast tast de moraal van een buurt aan en bezorgt,

---

⁸⁰ D. MOSSELMANS, *o.c.*, 26-27.

samen met een hoog niveau van criminaliteit, de buurt een slechte reputatie, waardoor de waarde van onroerend goed keldert, bewoners vertrekken en de middenstand niet meer kan bestaan. Kortom, overlast speelt zowel direct als indirect (via een toename van de criminaliteit) een belangrijke rol in de achteruitgang van een buurt. Bij een heranalyse van Skogans materiaal is echter gebleken dat bepaalde vormen van criminaliteit (zoals aanranding en verkrachting, tasjesroof en zakkenrollerij) niet significant samenhangen met overlast en dat andere delicten (zoals mishandeling en inbraak) niet significant met overlast samenhangen zodra er wordt gecontroleerd voor armoede, stabiliteit en etnische samenstelling van de buurt. In heel het onderzoek van Skogan bleken slechts in enkele uitzonderlijke buurten sprake te zijn over een verband tussen overlast en beroving.⁸¹

Zo stelt ook Harcourt dat Skogan's data de hypothese, dat de aanpak van verloedering meer ernstige vormen van criminaliteit tegenhoudt, niet ondersteunen.⁸²

Harcourt stelt:

*(a) "certain types of crime like rape, purse snatching, and pocket-picking are not significantly related to disorder; (b) other types of crime like physical assault and burglary are not significantly related to disorder when neighbourhood poverty, stability and race are held constant; and (c) although robbery remains significantly related to disorder, a cluster of five Newark neighbourhoods exert excessive influence on the statistical findings. When five Newark neighbourhoods are set aside, the relation between robbery victimization and disorder disappears. Accordingly, the data do not support the broken windows hypothesis."*⁸³

2.5.2 Het gebrek aan sociale cohesie (en sociale controle) als oorzaak van zowel verloedering als criminaliteit.

*'Broken windows revisited'*⁸⁴: *"Once collective efficacy and other social factors that contribute to crime were taken into consideration, we found that neighbourhoods high in disorder do not have higher crime rates in general than neighbourhoods low in disorder"*⁸⁵

Deze tweede hypothese is in tegenstelling tot deze van Wilson en Kelling vrij recent. Sampson en Raudenbush bestudeerden de sociale en fysieke verloedering in stedelijke buurten d.m.v. de

---

⁸¹ W. DE HAAN, *l.c.*, 186.

⁸² B.E. HARCOURT, *l.c.*, 295.

⁸³ B.E. HARCOURT, *l.c.*, 295-296.

⁸⁴ R.J. SAMPSON en S.W. RAUDENBUSH, "Systematic Social Observation of Public Spaces: A New Look at Disorder in Urban Neighborhoods", *American Journal of Sociology* 1999, 3, 626.

⁸⁵ R.J. SAMPSON, "Study conducted in Chicago neighborhoods calls 'broken-windows' theory into question", geraadpleegd te <http://chronicle.uchicago.edu/000106/neighborhoods.shtml>, geraadpleegd op 5 januari 2007, 1.

methode van systematische sociale observatie.⁸⁶ De resultaten van hun onderzoek spreken de versie van de Broken Windows - hypothese tegen. Sampson en Raudenbush betogen immers dat niet zozeer verloedering en overlast tot criminaliteit leiden, maar dat een gebrek aan sociale cohesie (en sociale controle) zowel tot verloedering als tot criminaliteit leidt. Zo zouden in de eerste plaats buurten met een hoge graad van onderlinge cohesie beter in staat zijn om te leven met bepaalde problemen die tot criminaliteit leiden. In tegenstelling tot buurten met zelfs de zelfde economische en demografische kenmerken, maar met minder onderlinge cohesie.⁸⁷ In hun onderzoek stuiten zij echter wel op één uitzondering, namelijk: diefstal. Zij stelden namelijk een bescheiden relatie vast tussen verloedering en officieel geregistreerde diefstal. Zo blijkt dat er wel sprake kan zijn van een verband tussen het plegen van diefstal en de fysiek verloederde omgeving. Hun bekomen resultaten betreffende diefstal veronderstellen ook een complex terugkoppelende relatie, waarbij verloedering diefstal aantrekt, wat op haar beurt de sociale cohesie ondermijnt en op termijn zal leiden tot meer verloedering en uiteindelijk tot meer diefstal.⁸⁸ Deze uitzondering kunnen wij weer terugkoppelen aan het onderzoek van Skogan, waarin ook bepaald werd dat het enige overblijvende verband, datgene was tussen overlast en beroving.⁸⁹

Door deze uitzondering zien we toch weer, een weliswaar zeer bescheiden, onrechtstreekse verificatie van de Broken Windows – hypothese.

2.5.2.1 Een kritische bemerking...

Hoewel deze hypothese binnen de literatuur geprofileerd wordt als een “recente” strekking binnen dit onderzoeksdomein, willen wij erop wijzen dat de Chicago school reeds wees op het belang van sociale cohesie. Tevens benadrukten sociologen als Simmel en Durkheim al in de 19de eeuw dat de overgang naar de industriële samenleving een grote verandering teweegbracht in de sociale banden.⁹⁰ De Chicago-school behoort tot de sociaal - ecologische benaderingen. Elke grotere stad kent wel buurten die van oudsher de reputatie hebben onveilig te zijn. Vaak wordt verondersteld dat dit komt omdat de bewoners van zo’n buurt een ander slag mensen zijn. Maar een verklaring vanuit de sociaal-ecologische benadering is dat de deplorabele toestand waarin de buurt verkeert als zodanig een voedingsbodem is voor criminaliteit. Hier wordt criminaliteit verklaard aan de hand van ruimtelijke concentraties van criminaliteit en uit concrete situaties waarin misdrijven worden gepleegd.⁹¹ Het inzicht dat de kwaliteit van de omgeving van invloed is op de spreiding van crimineel gedrag en op de concentratie van criminaliteit is ontleend aan de sociaal-

---

⁸⁶ R.J. SAMPSON en S.W. RAUDENBUSH, *l.c.*, 605-608.

⁸⁷ *Ibid.*, 637-639.

⁸⁸ *Ibid.*, 637-638.

⁸⁹ W. DE HAAN, *l.c.*, 186.

⁹⁰ R. VAN KEMPEN en G. BOLT, *Tussen fysiek en sociaal. Een literatuuronderzoek naar de relatie tussen fysieke en sociale verschijnselen in steden*, geraadpleegd te <http://www.hetkenniscentrum.nl/assets/binaries/stip/bulk/producten/sociaal-fysiekstate-of-the-art2005.pdf>, geraadpleegd op 4 januari 2007, 21.

⁹¹ W. DE HAAN, *l.c.*, 172.

ecologische benadering.⁹² Kort samengevat zoeken Shaw en McKay dan ook de verklaring voor het fenomeen van deze “delinquentiegebieden” in de sociale desorganisatie, meer bepaald: de verzwakking van de sociale controle. Daarom hopen zij dat de resultaten van hun onderzoeken ertoe zullen bijdragen dat de aandacht wordt gevestigd op de noodzaak van brede programma’s van sociale reconstructie en buurtorganisatie, stadsvernieuwing en buurtopbouw, die de sociale cohesie versterken en die op haar beurt moet bijdragen tot een versterking van de (informele) sociale controle. Zij hebben feiten en inzichten aangedragen die van belang zijn voor het ontwikkelen van nieuwe maatregelen om (jeugd)delinquentie te voorkomen.⁹³ Zien wij hier niet een sterke gelijkenis met deze zogenaamde “recente” hypothese van Sampson en Raudenbush? Het ontdekkingsgehalte van deze hypothese dient ons inziens dan ook genuanceerd te worden...

2.5.3 De overige heersende kritieken en/of tekortkomingen ondanks de grote populariteit...

“Though broken-windows policing has been popular with politicians and public- and has been emulated by police forces from New Orleans to Caracas, Venezuela- not everybody thinks it is a good idea.”⁹⁴

Ondanks de grote populariteit van deze theorie, ontstaan er recent ook strekkingen die deze theoretische hypothese ernstig in vraag stellen, naast de reeds bestaande in vraagstelling van Skogan.

De meeste theoretici verwerpen de Broken Windows- hypothese door het poneren van ernstige twijfels over de relatie tussen overlast/verloedering en criminaliteit en door het in vraag stellen van het effect van deze overlast/verloedering te laten controleren door de politie.⁹⁵

Het meest ophefmakende onderzoek van de laatste jaren betreft zonder enige twijfel dit van Sampson en Raudenbusch. Dit onderzoek kwam hierboven reeds uitgebreid aan bod, zodat we hier er slechts een loutere melding van maken. Zij sluiten zich immers niet aan bij de Broken Windows- hypothese en brengen tevens een alternatieve hypothese naar voren. Zo betogen Sampson en Raudenbusch dat verloedering niet zozeer leidt tot criminaliteit, maar dat een gebrek aan formele en informele sociale controle zowel tot verloedering als tot criminaliteit leidt.⁹⁶ Hoewel Kelling en Coles dit gebrek aan formele en informele sociale controle niet als oorzaak van de verloedering en criminaliteit zagen, waren zij wel overtuigd van het belang van het herstel van informele sociale controle voor het terugdringen van overlast en criminaliteit.

---

⁹² E. MCLAUGHLIN en J. MUNCIE, *o.c.*, 274.

⁹³ W. DE HAAN, *l.c.*, 180-181.

⁹⁴ B.C. ANDERSON, “The Illusion of Order: The False Promise of Broken Windows Policing”, *Commentary- American Jewish Committee* 2001, 1, 69.

⁹⁵ Y. XU, M.L. FIEDLER en K.H. FLAMING, *l.c.*, 148.

⁹⁶ R.J. SAMPSON en S.W. RAUDENBUSH, *l.c.*, 637-639.

Ralph Taylor stelt echter dat de theoretische en empirische basis van deze Broken Windows-benadering opmerkelijk dun is. Door middel van zijn werk waarvoor hij vijftien jaar hard werk verrichtte in de buurten van Baltimore, versterkte hij het bestaan van ernstige vragen over de theoretische coherentie en empirische validiteit van de idee dat gebroken ruiten criminaliteit veroorzaken.⁹⁷ Matthews, een van eerste tegenstanders van de idee van community policing, ontkent tevens dat er enige causale relatie bestaat tussen criminaliteit en verloedering. Wat betreft Matthews' kritiek op de idee van community policing, trekt hij de veronderstelling, dat het fysieke en morele bederf van de gemeenschap tot verhoogde misdadigheid leidt, in twijfel. Bovendien stelt hij dat er weinig bewijs is dat community policing daadwerkelijk leidt tot een vermindering van de criminaliteitscijfers. Tevens haalt hij aan dat de Broken Windows- these te zeer op het algemene niveau blijft en dus enkel spreekt over criminaliteit en verloedering in het algemeen, maar geen initiatief neemt om dit concreter te onderzoeken naar gelang de verschillende soorten criminaliteit.⁹⁸

Harcourt stelt dat de Broken Windows theorie gebaseerd is op een eenvoudige dichotomie tussen orde en wanorde/verloedering, die echter geen voorafgaande vaststaande werkelijkheid kende, onafhankelijk van de eventuele politionele ordehandhavingsacties.⁹⁹ Harcourt heeft deze visie dan ook grondig weergegeven in een boek¹⁰⁰ dat fungeert als een uitdaging van de Broken Windows-theorie. Het grote probleem volgens Harcourt is dat deze theorie reeds een twintigtal jaren stand houdt, maar nooit empirisch geverifieerd werd. Hij stelt zich dan ook terecht de vraag hoe een dergelijke theorie die nooit empirisch geverifieerd werd, kan uitgroeien tot één van de leidende criminologische theorieën en tevens een zodanige invloed kan uitoefenen op zowel progressieve hervormers, beleidmakers en academici doorheen de hele wereld.¹⁰¹ Harcourt stelt dan ook dat we hooguit kunnen besluiten dat er een relatie kan zijn tussen diefstal en verloedering en niet tussen verloedering en “ernstige criminaliteit”. Bovendien verduidelijkt hij dat ongeacht of de relatie tussen verloedering en diefstal zwak of sterk is, dit echter geen bewijs vormt van een causale relatie tussen deze beiden.¹⁰²

Wij koesteren, net als Matthews, de kritische bedenking dat de grote oorzaak voor het uitblijven van een verificatie van deze these de gebrekkige operationalisering van de Broken Windows-benadering betreft voor de term “ernstige” criminaliteit. Zo toonden verschillende onderzoeken reeds aan dat deze hypothese wel opgaat voor diefstal... Maar wat verstonden Wilson, Kelling en

---

⁹⁷ R.J. SAMPSON, “Book reviews – Breaking away from Broken Windows: Baltimore Neighborhoods and the Nationwide Fide against Crime, Grime, Fear, and Decline”, *American Journal of Sociology* 2001, 2, 501.

⁹⁸ R. MATTHEWS, “Replacing ‘broken windows’: crime, incivilities and urban change”, in MATTHEWS, R. en YOUNG, J. (eds.), *Issues in Realist Criminology*, London, Sage Publications, 1992, 19-50.

⁹⁹ Y. XU, M.L. FIEDLER en K.H. FLAMING, *l.c.*, 148.

¹⁰⁰ B.E. HARCOURT, *Illusion of Order: The False Promise of Broken Windows Policing*, Cambridge, Harvard University Press, 2001.

¹⁰¹ B.C. ANDERSON, *l.c.*, 69-70.

¹⁰² B.E. HARCOURT, *o.c.*, 89.

Coles onder “ernstige criminaliteit”? Is het niet logisch dat een dergelijke hypothese onmogelijk kan opgaan voor alle soorten criminaliteit? Zo zijn wij bijvoorbeeld van mening dat verloedering hoogstwaarschijnlijk geen invloed zal hebben op White collar crime. Het ontbreekt hier dan ook aan een duidelijke operationalisering van dit begrip.

2.6 Welke hypothese overheerst?

Vooralsnog komt geen van beide hypothesen als ‘winnaar’ uit het wetenschappelijke debat.¹⁰³ De causale richting van de verbanden vraagt echter verdere aandacht.

Hoewel de Broken Windows- hypothese niet helemaal geverifieerd werd door het onderzoek van Skogan, moeten we toch vaststellen dat dit één van de weinige theorieën is die dermate invloedrijk geworden is, zowel binnen de wetenschappelijke criminologische strekking, als binnen het veiligheidsbeleid van vele steden. Het grootste probleem van de uitblijvende verificatie van deze hypothese is volgens ons voornamelijk te wijten aan het feit dat er geen onderscheid gemaakt wordt naar soorten “ernstige criminaliteit”, zoals we hierboven reeds vermeldden. Wij zijn ervan overtuigd dat er een zekere grond van waarheid in deze hypothese schuilt, maar helaas onvoldoende geoperationaliseerd werd. Tevens zijn we ervan overtuigd dat de auteurs van deze Broken Windows- benadering dit fenomeen misschien iets te eng opgevat hebben en menen we dat er iets meer aandacht besteed moet worden aan de uitwerking van de sociale component in dit verhaal...

De “nieuwe” hypothese van Sampson en Raudenbush is daarentegen nog vrij recent en bijgevolg nog lang niet zo invloedrijk. Hoewel wij ervan overtuigd zijn dat de wortels van deze hypothese reeds lang geleden gelegd werd door de Chicago school. De toekomst zal uitwijzen of ook deze theorie het beleid dermate gaat kunnen beïnvloeden.

2.7 De problematiek van verloederde buurten geresumeerd...

Uit het voorgaande blijkt dat het essentieel is dat er iets aan de problematiek van verloedering gedaan wordt. Misschien moet men zelfs trachten te vermijden dat dergelijke buurten ontstaan. Voorkomen is toch nog altijd beter dan genezen. Al deze fenomenen tasten immers één voor één de lokale leefbaarheid aan en hebben wij niet allen recht op een leefbare woonomgeving?

Binnen het kader van deze scriptie stellen wij ons echter niet tot doel deze hypothesen concreet te toetsen. Het betreft hier namelijk geen literatuurstudie naar de verifieerbaarheid van criminologische theorieën betreffende het fenomeen van fysieke verloedering, maar het betreft hier een beleidsrelevante scriptie. Zo is het immers een vaststaand feit dat verloederde buurten zeer onaangenaam zijn, of zij nu al dan niet aan de basis van het ontstaan van criminaliteit binnen die buurten liggen. Tevens toonde menig onderzoek reeds aan dat verloederde buurten

---

¹⁰³ R. VAN KEMPEN en G. BOLT, *o.c.*, 19.

onveiligheidsgevoelens opwekken en dat is naar onze mening reeds problematisch genoeg. Vandaar onze doelstelling om te onderzoeken welk beleid in België gevoerd wordt t.a.v. deze problematiek. Na deze theoretische uiteenzetting, zijn wij in staat om op een meer doordachte en onderbouwde manier de eventuele impliciete theoretische fundering van het beleid te analyseren.

Deze scriptie heeft tot doel zicht te krijgen op het in België gevoerde beleid t.a.v. verloederde buurten. Op die manier zullen we in staat zijn de rol van zowel preventie als repressie hierbinnen te kaderen. Ondanks deze persoonlijke voorkeur voor preventiebeleid, zal het ons geenszins ontbreken aan een kritische houding.

DEEL 2:
Verloedering in de beleidsplannen

Beleidskeuzes ontstaan niet in het luchtledige. Het is steeds een antwoord op een vraag of nood vanuit de samenleving. Zo groeide stilaan het besef dat de stad zowel een bron van ontwikkeling, als een bron van ellende is. Stedelijke problemen lijken zich immers meer en meer in bepaalde buurten te concentreren. Het verwondert dan ook niet dat het aanpakken en misschien zelfs verhelpen van zogenaamde “verloederde” buurten een “hot item” geworden is op beleidsniveau. Buurten moeten immers weer aantrekkelijk zijn voor alle bewoners en gebruikers. Tevens toonden de veiligheidsmonitors reeds aan dat onveiligheidsgevoelens ook geïndiceerd worden door problemen betreffende stedelijke verloederingsproblemen. Dergelijke problemen oefenen immers een verhoogde druk uit op de leefbaarheid. Deze druk wordt nog eens versterkt door de aanhoudende stadsvlucht, waardoor enkel diegenen achterblijven, die niet over voldoende middelen beschikken om te verhuizen. Zo hebben steeds minder bewoners de capaciteit om de problemen in hun buurt zelf aan te pakken en gaat de buurt geleidelijk een uitzichtloos bestaan leiden.¹⁰⁴ Impulsen van overheidswege bleken noodzakelijk om de problemen aan te pakken. Een eerste golf van overheidsinitiatieven om de stedelijke gebieden nieuwe impulsen te geven en er de problemen aan te pakken resulteerde enerzijds uit de verkiezingsnederlaag van de regeringspartijen in 1991, die geïnterpreteerd werd als een uiting van wantrouwen van de burger in de overheid; anderzijds resulteerden deze initiatieven uit de wil om het Pinksterplan nieuw leven in te blazen.¹⁰⁵

In een maatschappelijke context van ontevredenheid en ongenoegen en de vaststelling van de groeiende kloof tussen burger en beleid en tussen burger en ordediensten, werden begin jaren negentig onder impuls van de toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken, de veiligheidscontracten opgestart. Dit was onder meer een middel om de preventiegedachte ingang te laten vinden in het lokale bestuur.¹⁰⁶ Dit kan beschouwd worden als een startpunt van o.a. het gevoerde beleid tegen de “fysiek” verloederde buurten.

Alvorens aan te vatten met een concreet overzicht van de beleidsplannen, dienen we de verschillende beleidsniveaus binnen België kort toe te lichten. Naast een nationaal of federaal beleidsniveau, heersen er binnen een federale staat ook nog zogenaamde afzonderlijke delen die tevens een grote mate van autonomie bezitten. Vermits we ons in het derde deel van deze scriptie willen toespitsen op een Vlaamse stad, met name Hasselt, kunnen we er niet onderuit ook het Vlaamse beleidsniveau hier te beschrijven. In het kader van de problematiek van fysieke verloederingsproblemen, heeft immers zowel de federale als Vlaamse overheid verantwoordelijkheden. Beide niveaus dienen in zekere zin een adequate ondersteuning te realiseren voor het lokale niveau. Vandaar de keuze om beide niveaus hier aan bod te laten komen, om alzo te belanden bij het

---

¹⁰⁴ P. DE DECKER, B. HUBEAU en S. NIEUWINCKEL, *l.c.*, 7-24.

¹⁰⁵ P. HEBBERECHT, “Van preventiecontract tot veiligheids- en samenlevingscontract ... of de logica van een veiligheidsstaat”, *Panopticon* 1997, 102.

¹⁰⁶ P. WILLEKENS, “Beter één vogel in de hand dan tien in de lucht: integrale veiligheid”, *De orde van de dag* 2006, Afl. 35, 9.

lokale niveau, meer specifiek de stad Hasselt. Logischerwijze starten we dan ook met het nationale niveau...

Hoofdstuk 1: Het huidige nationale beleid tegen fysiek verloederde buurten. Een verkenning...

Zoals hierboven reeds aangegeven, staan steden, wijken en buurten in een negatief getinte belangstelling. Naast criminaliteit blijkt ook dat de verloedering van bepaalde wijken ertoe leidt dat burgers zich onveilig gaan voelen. Sinds een aantal jaren wordt dus duidelijk dat een complex van factoren bepalend is voor de mate waarin mensen zich onveilig voelen. Het is van belang dat de woonomgeving zo aangenaam mogelijk is en ook als zodanig wordt ervaren. Vandaar dat heden ten dage de fysieke kwaliteiten, naast de sociale aspecten van de woonomgeving veel aandacht krijgen. In deze optiek groeide dan ook de aandacht voor de problematiek van fysiek verloederde buurten.

Dit luik vormde voor ons persoonlijk een zeer grote uitdaging omdat dit overzicht naar onze mening een werkelijke meerwaarde kan bieden, niet alleen op het vlak van de theoretische kennis, maar tevens op het vlak van beleidsniveau. Deze uitdaging valt te verantwoorden door het feit dat wij moesten constateren dat er tot nog toe geen volledig werk gewijd werd aan deze specifieke problematiek van “fysiek” verloederde buurten, waardoor er logischerwijze nog geen duidelijk overzicht bestond van het nationale beleid dat o.a. gericht is op de bestrijding of voorkoming van dergelijke buurten. We stellen onszelf dan ook tot doel hier een overzicht te bekomen van de huidige stand van zaken van alle mogelijke beleidsinitiatieven die betrekking hebben op fysieke verloedering. Vandaar onze keuze voor een heel brede onderzoeksvraag, dewelke de leidraad doorheen dit luik vormde, m.n.:

“Welk nationaal beleid wordt er heden ten dage gevoerd tegen deze problematiek van fysiek verloederde buurten?”

Wij wilden door middel van het bestuderen en analyseren van de beleidsdocumenten, hierop een eenduidig en concreet antwoord formuleren aan het einde van onze scriptie. Wij waren er immers van overtuigd dat deze dataverzamelmethode de meest waardevolle, betrouwbare en geldige gegevens zou opleveren. De concrete operationalisering van “fysiek verloederde buurten” kwam reeds in het eerste deel aan bod. Wat het nationale beleidsniveau betreft, kaarten we hier zowel de meer preventieve componenten van het beleid aan, zoals onder andere de preventie- en veiligheidscontracten en de contracten van grootstedenbeleid, als de meer repressieve component die vorm krijgt binnen de zogenaamde gemeentelijke administratieve sancties. Tevens heeft deze scriptie niet tot doel weer te geven welke initiatieven er reeds in het verleden tegen deze problematiek gevoerd werden. Zij wil enkel een overzicht geven van welke initiatieven er anno 2006-2007 tegen deze problematiek gevoerd worden. Dit karakteriseert het beleidsrelevant karakter van dit werk. Tevens waren we er ons van bewust dat elke vorm van beleid in zekere mate altijd politiek gekleurd is.

Doch realiseerden we ons dat dit een vrij algemene vraagstelling is en tevens een beschrijvende vraagstelling. Dit valt, zoals hierboven reeds vermeld, te verantwoorden door het feit dat dit een problematiek behelst die nog niet vaak grondig onderzocht werd. Omwille van het ietwat explorerend karakter van dit onderzoek, kunnen we niet garanderen dat onze manier van operationalisering allesomvattend en exhaustief is.

1.1 Het huidige nationale beleid

1.1.1 Het Federaal regeerakkoord 2003-2007 als basis: Leefbare wijken in leefbare steden als één van de uitgangspunten...

Op zondag 18 mei 2003 vonden de federale parlementsverkiezingen plaats. Voor het eerst werd er gewerkt met provinciale kieskringen en een kiesdrempel van 5%. Van de regerende partijen, ging de liberale partij licht vooruit, de socialistische partij ging substantieel vooruit. De groene partij verdween volledig uit de Kamer en de Senaat door de pas ingevoerde kiesdrempel van 5%, een nieuwigheid waarvoor de partij zelf gestemd had. Het Vlaams Blok¹⁰⁷ bleef groeien en voor de N-VA kon enkel Geert Bourgeois in West-Vlaanderen een zetel in de kamer veroveren. Na enkele weken van informatiegesprekken door Elio Di Rupo kon de regering zonder veel moeite verder regeren als “paars zonder groen”. De regering Verhofstadt II of Paars I was geboren...¹⁰⁸

De volgende stap uitte zich in het moeilijk proces van het opstellen van een federaal regeerakkoord... “Een creatief en solidair België” werd geboren op 12 juli 2003.¹⁰⁹ Volgens dit regeerakkoord moet de overheid voorzien in een antwoord op een groeiende maatschappelijke behoefte aan openbare veiligheid, aan ordening en rust en aan bescherming van leven, gezondheid en goederen tegen acute of dreigende aantastingen.¹¹⁰ Eén van de belangrijke punten van deze legislatuur was het realiseren van **leefbare wijken in leefbare steden**. Zo beseften allen dat een stad leeft, evolueert en groeit. Ze doet dit echter in verschillende snelheden, met verschillende cadans. Waar de ene wijk floreert, verloedert de andere. De steden creëren de meeste jobs maar ook hoge werkloosheid onder haar inwoners, grote economische welvaart en extreme armoede, de meest performante ziekenhuizen en de grootste gezondheidsproblemen, de belangrijkste onderwijsinstellingen en de meeste ongeschoolden,...¹¹¹

---

¹⁰⁷ Dit betreft de voorganger van het huidige Vlaams Belang.

¹⁰⁸ http://nl.wikipedia.org/wiki/Belgische_verkiezingen_2003, geraadpleegd op 1 februari 2007.

¹⁰⁹ Federaal Regeerakkoord, *een creatief en solidair België. Zuurstof voor het land*, geraadpleegd te http://premier.fgov.be/nl/politics/20030710-accord_gov.pdf, geraadpleegd op 1 februari.

¹¹⁰ P. HEBBERECHT, “De Kadernota Integrale Veiligheid van de paarse regering Verhofstadt II en het Belgisch preventiebeleid”, *Panopticon* 2004, 5, 3.

¹¹¹ <http://www.grootstedenbeleid.be/subsites/grootstedenbeleid/content.asp?ContentType=PA&Content=200773&TopMenu=600060&TopMenuIndex=2&TopMenuText=Algemeen&SideMenu=0&SubSideMenu=0&currentMenuImage>, geraadpleegd op 1 februari 2007.

Doch dient hier de belangrijke opmerking gemaakt te worden dat dit beleidsdocument slechts een basis aanreikt, meer specifiek schrijft zij slechts klijntlijnen uit, die verder uitgewerkt dienen te worden... Deze klijntlijnen worden o.a. verder uitgewerkt in de Kadernota Integrale Veiligheid, welke fungeert als het nieuwe “Federaal Veiligheidsplan”.

1.1.2 De Kadernota Integrale Veiligheid als basis voor een veiligheidsbeleid op verschillende bestuursniveaus

1.1.2.1 Situering

Op 30 en 31 maart 2004 heeft de regering Verhofstadt II de Kadernota Integrale Veiligheid besproken en goedgekeurd. Deze nota vormt de actualisering van het Federaal Veiligheids- en Detentieplan van mei 2000. Dit beleidsdocument werd uitgewerkt door de ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie. Deze nota Integrale Veiligheid moet volgens de regering het kader vormen van een integraal en geïntegreerd veiligheidsbeleid, dat ook op andere bevoegdheidsniveaus dan de federale gestalte moet krijgen. Dit document moet ook een ondersteuning en impuls geven aan het lokaal veiligheidsbeleid. Tevens moet deze kadernota de basis vormen voor het Nationaal (politieel) Veiligheidsplan, dat door art.355 van de programmawet van 22 december 2003 een geldigheidsduur van vier jaar i.p.v. de vroegere twee jaar heeft gekregen. Dit Nationaal Veiligheidsplan zal op haar beurt het kader vormen voor de zonale (politiële) veiligheidsplannen, die nu ook voor een periode van vier jaar zullen gelden. Tot slot zal deze nota Integrale Veiligheid ook het kader vormen voor de lokale integrale veiligheidsplannen die onder de bestuurlijke verantwoordelijkheid van de burgemeesters moeten worden uitgewerkt en uitgevoerd.¹¹²

Deze kadernota verliest niet uit het oog dat er in onze samenleving een breder onveiligheidsgevoel (economische onzekerheid, ongezond leefmilieu, arbeidsonzekerheid, ...) aanwezig is, maar spitst zich toch vooral toe op onveiligheid, gerelateerd aan criminaliteit, overlast en verkeersonveiligheid. Een integrale veiligheid, een geïntegreerde aanpak, een strafrechtelijk en bestuurlijk ketenbeheer, een wetenschappelijke onderbouw, een organisatieverbetering en een transparante en efficiënte interne en externe communicatie worden als krachtlijnen van het veiligheidsbeleid voorop gesteld.¹¹³ Wat nu de specifieke problematiek van fysieke verloedering betreft, zien we de verwijzing naar de problematiek van overlast en de zogenaamde buurtcriminaliteit. Na het lezen van verscheidene bronnen, weten wij immers dat fysieke verloedering te beschouwen valt als een specifiek onderdeel van overlast.

---

¹¹² P. HEBBERECHT, “De Kadernota Integrale Veiligheid van de paarse regering Verhofstadt II en het Belgisch preventiebeleid”, *Panopticon* 2004, 5, 2.

¹¹³ *Ibid.*, 3.

1.1.2.2 Enkele kritische bedenkingen

Zoals we al opmerkten in de inleiding van dit luik, is elke beleidsmaatregel op de één op andere manier politiek gekleurd. Doch vormt deze nota het resultaat van een pragmatisch compromis tussen de verschillende politieke strekkingen. In tegenstelling tot het Federaal Veiligheids- en Detentieplan van toenmalig Minister van Justitie Verwilghen in 1999, dat door gebrek aan overleg tot een heftige controverse zowel binnen als buiten de regering geleid heeft, is deze Kadernota Integrale Veiligheid het resultaat van een pragmatisch compromis tussen een neoliberale maar ook moreel conservatieve en autoritaire visie op veiligheidsbeleid die vooral door de Vlaamse liberalen en democraten wordt aangehangen en een sociaal democratische meer humanistische visie op een veiligheidspolitiek van de Franstalige socialisten.¹¹⁴ We kunnen dan ook wel stellen dat deze nota eerder kleurloos is. Dit kan enerzijds ervaren worden als een positieve evolutie vermits er hier duidelijk sprake is van het waarderen van een overlegcultuur, anderzijds missen we hier ook een uitgesproken en uitgewerkte beleidsvisie op veiligheidsproblemen.

Daarnaast vormt het gebruikte jargon binnen deze nota misschien ook een hekelpunt. Deze tekst is immers enerzijds doorspekt met modieuze woorden uit het overheidsmanagement.¹¹⁵ Dit kan een geringe toegankelijkheid tot gevolg hebben. Anderzijds stuiten we soms op een gebrekkige en stroeve Nederlandse vertaling uit het Frans. Als toekomstige wetenschappers moeten wij Professor Hebberecht helaas bijstaan in zijn kritische mening over de ondermaatse inhoudelijke onderbouwing van dit beleidsdocument, ondanks de jarenlange investering van de federale overheid in beleidsondersteunende en beleidsvoorbereidende diensten op de departementen Binnenlandse Zaken en Justitie en in wetenschappelijk onderzoek.¹¹⁶

Ondanks deze tekortkomingen, kan deze nota ons inziens toch beschouwd worden als een positieve evolutie. Zo wordt er door middel van deze nota geopteerd om in een omvattende nota Integrale Veiligheid het kader aan te geven waarbinnen op verschillende beleidsniveaus een coherent integraal veiligheidsbeleid gestalte kan krijgen. Maar na grondig lezen van deze nota moesten we helaas concluderen dat deze nota hoofdzakelijk fungeert als een soort van bindmiddel voor de nogal tegengestelde visies op het veiligheidsbeleid van de twee belangrijkste federale regeringspartners, namelijk: de Vlaamse liberalen en democraten (VLD) en de Franstalige “Parti socialiste” (PS).

1.1.3 De Veiligheidsmonitor

Het algemene doel van de Veiligheidsmonitor is te peilen naar de noden van de bevolking inzake veiligheid en politie, alsook het aanbieden van gegevens die de werkelijke cijfers betreffende

---

¹¹⁴ P. HEBBERECHT, “De Kadernota Integrale Veiligheid van de paarse regering Verhofstadt II en het Belgisch preventiebeleid”, *Panopticon* 2004, 5, 6.

¹¹⁵ *Ibid.*

¹¹⁶ *Ibid.*

veiligheid en slachtofferschap benaderen (cfr. dark number). Zo kunnen de resultaten van de Veiligheidsmonitor enerzijds als **beleidsinstrument** en anderzijds als evaluatie-instrument gehanteerd worden. Meer specifiek is de Veiligheidsmonitor een “tool” voor het voorbereiden en uitvoeren van het nationale en lokale politiebeleid en voor het veiligheidsbeleid in het algemeen, zoals bijvoorbeeld de beleidsmatige ondersteuning in het kader van preventie- en veiligheidscontracten.¹¹⁷

Deze bevolkingsenquête betreft een grootschalig onderzoek. Zo verlenen ongeveer 40.000 inwoners van België tweejaarlijks hun medewerking. Dit grote aantal, gevoegd bij het feit dat de gebruikte vragenlijst doorheen de jaren grotendeels hetzelfde is gebleven, staat garant voor een adequate beoordeling van de veiligheid door de jaren heen. De Veiligheidsmonitor bezit twee grote voordelen. Ten eerste de mogelijkheid om trends in beeld te brengen. Vanaf 1997 kunnen de ontwikkelingen wat betreft veiligheid in de tijd worden gevolgd. Ten tweede de mogelijkheid om de situatie in het ene gebied te vergelijken met die in andere gebieden, zoals bijvoorbeeld tussen de verschillende gewesten, provincies, politiezone- en gemeentetypes.¹¹⁸

Aan de hand van deze gestandaardiseerde telefonische enquête worden gegevens verkregen omtrent de veiligheid van burgers, slachtofferschap, melding en aangifte en de werking van de politiediensten op federaal niveau en ook op het niveau van een aantal gemeenten en politiezones.¹¹⁹

Dit vormt ons inziens een belangrijk instrument in het kader van het beleid tegen fysiek verloederde buurten. Zoals we reeds vermeldden in het eerste deel van deze scriptie toont deze veiligheidsmonitor, een bevraging bij de bevolking over ondermeer de storende factoren in de hedendaagse leefomgeving, keer op keer aan dat het niet zozeer de criminaliteit is waar men, figuurlijk gezegd, wakker van ligt maar van allerlei vormen van vaakvoorkomend storend gedrag: hondenpoep, zwerfvuil, kleine vernielingen, snel rijden, hinderlijke geparkeerde voertuigen, geluidshinder, enz. Met andere woorden allemaal gedragingen die niet zozeer de “echte” criminaliteit vormen maar toch zorgen voor overlastproblemen die de burger als bedreigend voor zijn levenskwaliteit inschat.¹²⁰ U hoeft geen wetenschapper te zijn, om in te zien dat deze veiligheidsmonitor tevens duidelijk maakte dat mensen zich bedreigd voelen bij situaties van fysieke verloedering. Deze resultaten hebben volgens ons dan ook gezorgd voor een bewustwording op beleidsniveau omtrent het problematisch karakter van dergelijke buurten. De vragen binnen dit instrument die ons inziens gegroepeerd kunnen worden onder “fysieke verloedering”,

---

¹¹⁷ Methodologische handleiding voor een lokale veiligheidsdiagnostiek: Algemene directie Veiligheid- en preventiebeleid, Vast Secretariaat voor het Preventiebeleid, geraadpleegd te <http://www.vps.fgov.be/publications/publ50nl.pdf>, geraadpleegd op 5 februari 2007, 37.

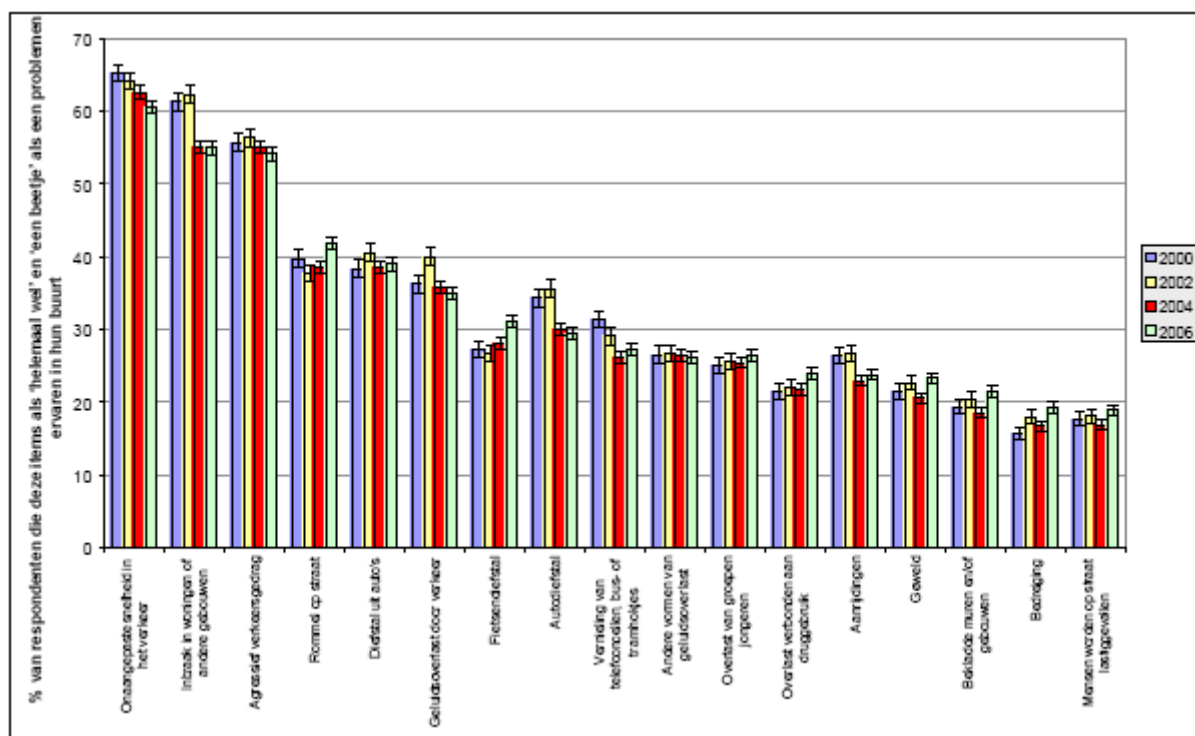
¹¹⁸ *Ibid.*

¹¹⁹ *Ibid.*

¹²⁰ K. VAN HEDDEGHEM, “Bestuurlijke aanpak van overlast: de gemeentelijke administratieve sancties”, *Panopticon* 2006, 2, 30.

betreffen de vragen: (a) Ervaart u bekladde muren en/of gebouwen als een probleem in uw buurt?, (b) Ervaart u rommel op straat als een probleem in uw buurt?, (c) Ervaart u vernieling van telefooncellen, bus- of tramhokjes als een probleem in uw buurt?.

Uit figuur Fig. 2¹²¹ kunnen we afleiden dat “rommel op straat” toch wel als problematisch wordt ervaren en merken we in 2006 een lichte stijging t.o.v. 2004 (van 38% naar 42%). Deze stijging van 2006 t.o.v. 2004 is ook merkbaar binnen de categorie “bekladde muren en/of gebouwen” (stijging van 18% naar 21%). Wat de “vernietiging van telefooncellen, bus- of tramhokjes” betreft zien we dat dit als iets minder problematisch beschouwd wordt en merken we zelfs een lichte daling vanaf 2004 die ongeveer stabiel blijft voor 2006. De problematiek van “bekladde muren en/of gebouwen, wordt binnen het federale luik van de Veiligheidsmonitor niet beschouwd als een sterk probleem binnen de buurt. Kan dit niet verklaard worden door het feit dat dergelijke problemen eerder verbonden zijn aan de stedelijke context en dus minder sterk tot uiting komen binnen de federale Veiligheidsmonitor?

Fig. 2: De buurtproblemen. Vergelijking tussen 2000, 2002, 2004 en 2006. Deze grafiek herneemt het antwoord “helemaal wel” en “een beetje” op de vraag: “Zijn de volgende feiten een probleem in uw buurt?” De buurtproblemen zijn geklasseerd in dalende volgorde van belangrijkheid voor het jaar 2006.

¹²¹ MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN, “Veiligheidsmonitor 2006. De grote tendensen van 2006”, geraadpleegd te http://www.polfed-fedpol.be/pub/veiligheidsMonitor/2006/reports/grote_tendensen_vm2006.pdf, geraadpleegd op 20 februari 2007, 13.

De vraag “Hoe vindt u dat uw buurt eruit ziet?” betreft volgens ons tevens een onrechtstreekse meting van de factor van “fysieke verloedering”.¹²² Doch zijn wij van de mening toegedaan dat de term “fysieke verloedering” een aparte indicator dient te worden. Hiertoe zal nader onderzoek dienen verricht te worden om alzo te bepalen welke vragen zinvol zijn om te aggregeren tot een indicator.

1.1.4 Het huidige overlastbeleid: de keuze voor een lik op stuk -beleid...

1.1.4.1 Situering

*“De burger klaagt over overlast, het gemeentebestuur en de politie zoeken er een antwoord op en het politiek beleidsmatig belang dat aan de overlastproblematiek wordt gehecht, groeit met de dag.”*¹²³

Zoals we reeds opmerkten in het eerste deel bestaat er geen eenduidige definitie voor overlast. Het is een “koepelterm” die zowel (niet strafbare) gebeurtenissen als strafrechtelijke feiten kan omvatten. Bovendien merkten we reeds in de algemene inleiding van deze thesis op dat er sprake kan zijn van een overlapping tussen fysieke verloedering en fysieke overlast. Men kan zich hierbij terecht de vraag stellen: “What’s in a name?”. Vandaar de keuze om ook dit beleid te analyseren, vermits wij trachten een zo volledig mogelijk beeld te bekomen van het gevoerde beleid tegen deze problematiek. Tevens is het zeer interessant dit beleid te bekijken, vermits dit de mogelijkheden van een meer repressieve politiek laat zien.

In de literatuur maakt men wel eens het onderscheid tussen objectieve en subjectieve onveiligheid. Bij criminele overlast gaat het over strafbare vormen van overlast, die terug te vinden zijn in de politiestatistieken. In dit geval legt men de link met “objectieve” onveiligheid. Daarnaast houdt overlast een aantasting in van de eigen leefomgeving. Enkel wanneer gedragingen ervaren worden als een aantasting van de eigen fysieke, psychische of materiële integriteit zal dit tot een verhoogd gevoel van onveiligheid leiden. Wat voor de ene als “overlast” beschouwd wordt, vormt voor de ander geen enkel probleem. In dit geval wordt de link gelegd met “subjectieve” onveiligheid.¹²⁴

Elke Devroe wijst erop dat de burger het gevoel had dat de overheid niet krachtadig optrad tegen dergelijke (overlast)problemen. Op die manier kon de burger de indruk krijgen dat dit type gedragingen straffeloos bleef. Daarom ging de federale overheid op zoek naar een passend instrument dat deze overlastproblematiek snel, efficiënt en daadwerkelijk het hoofd kon bieden.¹²⁵ Als kritische wetenschappers stellen wij ons hier echter de vraag wat de wetenschappelijke

---

¹²² Wij verwijzen u graag naar Bijlage 1: Buurtproblemen van de (federale) Veiligheidsmonitor 2006.

¹²³ E. DEVROE, “Overlast: containerbegrip voor onbegrip?”, *De orde van de dag* 2003, Afl. 24, 3.

¹²⁴ Methodologische handleiding voor een lokale veiligheidsdiagnostiek: Algemene directie Veiligheid- en preventiebeleid, Vast Secretariaat voor het Preventiebeleid, geraadpleegd <http://www.vps.fgov.be/publications/publ50nl.pdf>, geraadpleegd op 5 februari 2007, 46.

¹²⁵ E. DEVROE, “Last van overlast: volle G.A.S. vooruit?”, *De orde van de dag* 2003, Afl. 24, 15-17.

fundering is van de stelling i.v.m. het gevoel van straffeloosheid die door Elke Devroe aangehaald wordt. Volgens de wetgever lag de oplossing voor het probleem in een bijkomend instrument waarmee de gemeente sanctionerend kon optreden en waardoor ze kort op de bal kon spelen, het zogenaamde lik op stuk- beleid.¹²⁶ Sedert de wet van 1999¹²⁷ werd er dan ook geopteerd voor de invoering van **gemeentelijke administratieve sancties**. Nochtans zijn wij ervan overtuigd dat indien dit soort samenlevingsproblemen ernstiger zouden genomen worden door de parketten, de roep naar administratieve sancties nooit zo groot was geworden. De parketten waren immers in staat om dergelijke samenlevingsproblemen aan te pakken, maar maakten er onvoldoende gebruik van.¹²⁸ Daarnaast waren er nog de resultaten van de Veiligheidsmonitor, die we al meermaals binnen dit werk aanhaalden. Als oplossing voor dit alles opteerde de wetgever voor een repressief “overlastbeleid”. De invoering van een nieuw artikel 119bis stelde de gemeenten in staat “administratieve sancties op te leggen op de overtredingen van zijn reglementen en verordeningen, tenzij een wet, decreet of ordonnantie daarin reeds heeft voorzien”¹²⁹. Dit betekent concreet dat alleen die gedragingen, waarvoor de federale of de gewestelijke wetgever nog geen sanctie heeft voorzien, met administratieve sancties kunnen worden afgehandeld. De autonomie van de gemeente is hierin dus beperkt. De gemeenteraad kan bepalen welke administratieve sancties kunnen worden opgelegd op de overtreding van haar gemeentelijke reglementen en verordeningen. De inkomsten van dit ‘lik op stuk’-beleid komen volledig ten goede van de gemeente.¹³⁰

Met deze wet deed een nieuw instrument zijn intrede in de Belgische rechtsorde: de gemeenten zijn in staat om sneller en efficiënter de ‘kleine’ criminaliteit op hun grondgebied te bestrijden, maar ook sommige verstoringen van de openbare rust, veiligheid, gezondheid en zindelijkheid en sommige vormen van openbare overlast.¹³¹ Wat betreft onze problematiek van fysieke verloedering, dienen we op te merken dat het wetsontwerp ‘inzake de strijd tegen de onwillevendheden en de stadsriminaliteit’ de belangrijkste feiten van ‘onwillevendheid’ opsomt. Het gaat om: kleine beschadigingen (vernielde brievenbussen, gebroken ramen of lampen), vlekken, graffiti en spuwen (in het openbaar), geschillen over het gebruik van de ruimte (geuren, lawaai, hondengevechten), agressief gedrag (uitdagingen, intimidaties, beledigingen,

---

¹²⁶ K. VAN HEDDEGHEM, “Bestuurlijke aanpak van overlast: de gemeentelijke administratieve sancties”, *Panopticon* 2006, 2, 30.

¹²⁷ Wet van 13 mei 1999 tot invoering van de gemeentelijke administratieve sancties, *B.S.* 10 juni 1999.

¹²⁸ F. MULLENERS, “Overlast: een postmoderne kwaal?”, *De orde van de dag* 2003, Afl. 24, 37.

¹²⁹ Art. 3, § 2 van de Wet van 13 mei 1999 tot invoering van de gemeentelijke administratieve sancties, *B.S.* 10 juni 1999.

¹³⁰ E. DEVROE, “Last van overlast: volle G.A.S. vooruit?”, *De orde van de dag* 2003, Afl. 24, 18-19.

¹³¹ Ministeriële Omzendbrief OOP 30 aangaande de uitvoering van de wet van 13 mei 1999 betreffende de invoering van de gemeentelijke administratieve sancties (2 mei 2001), *B.S.* 23 mei 2001.

bedreigingen, ongewenst gedrag, lichte slagen) en tenslotte ‘kleine diefstallen’ (fietsendiefstal, etalagediefstal).¹³²

Deze “GAS”-wet bleek echter een lege doos te zijn in de praktijk, hoewel de basisfilosofie goed was. Zoals hierboven reeds weergegeven, was het toepassingsgebied van de GAS zeer beperkt. Gemeenten konden enkel die inbreuken administratief sanctioneren, die nog niet elders strafbaar waren gesteld. De gemeenten die dachten dat ze nu een krachtig instrument hadden om overlast aan te pakken, kwamen dan ook van een kale reis thuis. Het was bijgevolg duidelijk dat er een wetswijziging noodzakelijk was om de gemeentelijke administratieve sancties een herkansing te geven. De federale wetgever wijzigde de GAS-wet dan ook volledig in 2004.¹³³ Zo werden vanaf 1 april 2005 een aantal inbreuken uit de strafwet gehaald. Gemeenten konden voortaan ook ernstige vormen van criminaliteit (zoals kleine diefstallen of lichte vormen van vandalisme en slagen en verwondingen) zelf beboeten. Het gevolg was echter dat een aantal gedragingen niet meer strafbaar waren wanneer de gemeente haar politiereglement niet aanpaste aan deze wetgeving. Het probleem in dit verband was dat vele gemeenten zich niet geroepen voelden om dit gedrag zelf administratief te beboeten.¹³⁴ Deze vernieuwde GAS-wet verhitte de gemeederen, maar de reparatiewet van 2005¹³⁵ zorgde voor afkoeling. Zo werden gedragingen zoals het beschadigen van roerende goederen, nachtlawaai, beschadigingen van landelijke of stedelijke afsluitingen en het plegen van lichte gewelddaden, opnieuw in de strafwet opgenomen. Deze gedragingen worden toegevoegd aan de zogenaamde “gemengde inbreuken”. Dit betekent dat gemeenten voor deze gedragingen enkel een administratieve geldboete kunnen opleggen wanneer het parket niet reageert of de toestemming geeft. Daarnaast bleken sommige termijnen te kort om werkbaar te zijn en zijn een aantal procedureregels gewijzigd.¹³⁶

1.1.4.2 Overlastbeleid anno 2006-2007: Vormen de gemeentelijke administratieve sancties een oplossing?

De regeringsverklaring van de paarse coalitie Verhofstadt II, die hierboven reeds aangehaald werd, drukt de beleidsmatige aandacht voor overlast uit. Bijna alle zonale veiligheidsplannen noemen overlast een belangrijke lokale prioriteit. De regeringsverklaring stelt:

“Meer veiligheid en minder overlast. Het beleid moet er toe bijdragen dat het gevoel van onveiligheid in steden daalt. Een grote zekerheid inzake bestaan, inzake werk en inzake fysieke veiligheid moet worden nagestreefd voor alle burgers. In die zin zal de dialoog en de

---

¹³² E. DEVROE, “Last van overlast: volle G.A.S. vooruit?”, *De orde van de dag* 2003, Afl. 24, 9.

¹³³ Wet van 17 juni 2004 tot wijziging van de Nieuwe Gemeentewet, *B.S.* 25 juni 2004.

¹³⁴ K. VAN HEDDEGHEM, “En nu volle GAS vooruit?- Gemeentelijke administratieve sancties moeizaam uit de startblokken”, *Politiejournaal & Politieofficier* 2005, 6, 10-11.

¹³⁵ Wet van 20 juli 2005 houdende diverse bepalingen – Ambtenarenzaken en Grootstedenbeleid – Gemeentelijke administratieve sancties (art.21-22), *B.S.* 29 juli 2005.

¹³⁶ K. VAN HEDDEGHEM, “Bestuurlijke aanpak van overlast: de gemeentelijke administratieve sancties”, *Panopticon* 2006, 2, 37.

samenwerking met de verschillende actoren die instaan voor de stedelijke veiligheid worden verstrekt.”¹³⁷

Zoals hierboven reeds werd aangegeven, werd ook binnen de Kadernota Integrale Veiligheid veel aandacht besteed aan de problematiek van overlast.¹³⁸ Dit sijpelde vervolgens door naar het Nationaal Veiligheidsplan, om alzo concreet uitgewerkt te worden in de diverse zonale veiligheidsplannen.

De vraag is nu natuurlijk of deze administratieve sancties een oplossing bieden... In de inleiding van deze scriptie stelden wij duidelijk dat wij sterke voorstanders zijn van een degelijk preventiebeleid op dit vlak. Wilt dit dan zeggen dat wij ons keren tegen dit initiatief dat kadert binnen een repressieve aanpak? Na maanden te lezen over deze problematiek, groeide ook bij ons het besef dat preventie alleen onvoldoende is. Er moet immers naast preventie, ook een repressief luik voorzien worden. Een efficiënt overlastbeleid gaat dus verder dan het louter opleggen van gemeentelijke administratieve sancties. Doch dient ook hier opgemerkt te worden dat naar onze mening deze sancties een interne contradictie bezitten. Zo zijn wij de mening toegedaan dat zij in de eerste plaats ook een preventieve werking hebben. Houdt men zich niet aan de regels uit angst gesanctioneerd te worden? Slechts een kleine minderheid zal het repressief effect ervan aan den lijve moeten ondervinden. Tevens is het volgens ons belangrijk de regel consequent te handhaven. Een dominant kenmerk van een dergelijk lik op stuk-beleid is immers dat de boete vrij snel op de inbreuk dient te volgen, zodat de overtreder weet dat de regel consequent wordt gehandhaafd. Daarnaast is het ons inziens belangrijk dat de oorspronkelijke filosofie van de GAS gehandhaafd blijft. Hiermee wijzen we erop dat de GAS- wet niet tot doel heeft zoveel mogelijk boetes op te leggen, maar ervoor dient te zorgen dat de overlast vermindert en de leefbaarheid verhoogt in steden en gemeenten.

Het kan dus zeker een meerwaarde bieden, maar dient hand in hand te gaan met een uitgebreide preventiefilosofie. Wij zijn van mening dat dit repressieve luik slechts dan van toepassing zou mogen zijn, wanneer de preventie onvoldoende vruchten afwerpt in een bepaalde buurt. Met andere woorden dienen de GAS het sluitstuk te vormen van een lokaal overlastbeleid. Want is voorkomen niet altijd beter dan genezen?

---

¹³⁷ Federaal Regeerakkoord, *een creatief en solidair België. Zuurstof voor het land*, geraadpleegd te http://premier.fgov.be/nl/politics/20030710-accord_gov.pdf, geraadpleegd op 1 februari, 55.

¹³⁸ Zie 1.1.2 De Kadernota Integrale Veiligheid als basis voor een veiligheidsbeleid op verschillende bestuursniveaus.

1.1.5 De huidige preventie- en veiligheidscontracten: De idee van preventie?

1.1.5.1 Hoe ontstaan?

Hoewel het niet tot het doel van deze scriptie behoort om een historisch overzicht te geven van de verschillende beleidsmaatregelen, kunnen we er toch niet onderuit om het ontstaan van deze contracten kort te schetsen.

Naar aanleiding van de stijging van de geregistreerde (vermogens)criminaliteit en de toename van de onveiligheidsgevoelens, ontwikkelden een aantal officieren van de rijkswacht en de politie in de jaren tachtig een nieuwe politieke preventiestrategie. Deze strategie was voornamelijk situationeel en technopreventief van aard en stelde de burgers zelf verantwoordelijk voor hun eigen veiligheid. Verder werd de nieuwe oriëntatie in de preventie van criminaliteit in 1995 een nationale aangelegenheid door de oprichting van een nationale raad en provinciale raden ter voorkoming van de misdadigheid. Zo ontstond een door politiediensten gedomineerd en gecoördineerd preventiebeleid met meer mensen, middelen en mogelijkheden.¹³⁹ In het kader van het Pinksterplan ter hervorming van politie en justitie, dat op 15 juni 1990 het licht zag, ontwikkelde de toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken Tobback een nieuwe preventiefilosofie ter ondersteuning van een lokaal geïntegreerd preventiebeleid. De lokale overheden werden zelf verantwoordelijk gesteld en dienden alle voorzieningen actief inzake criminaliteitspreventie, op een geïntegreerde wijze te betrekken. Deze nieuwe preventiestrategie bevatte niet enkel situationele en technopreventie, maar ook een slachtoffer- en dadergerichte sociale preventie. Hierbij diende het lokale preventiebeleid zich prioritair te richten op maatschappelijk kwetsbare personen en groepen.¹⁴⁰

Rellen van jonge migranten in Brussel in 1990 en de eerste electorale doorbraak van het Vlaams Blok in 1991 hebben dit sociaaldemocratisch georiënteerd preventiebeleid in sociaalliberale richting omgebogen vanaf eind 1992.¹⁴¹ Deze verkiezingsnederlaag van de regeringspartijen werd geïnterpreteerd als een uiting van wantrouwen van de burger in de overheid. Door het sluiten van veiligheidscontracten met de Belgische steden en bepaalde gemeenten met criminaliteitsproblemen werd het preventiebeleid een onderdeel van een breder (politieel) veiligheidsbeleid. De regering voorziet aanzienlijke financiële middelen om via de afgesloten contracten programma's te ontwikkelen die tot doel hebben de veiligheid van de burger in de grote agglomeraties te waarborgen, de kwaliteit van het leven te herstellen en het vertrouwen van de burger in de

---

¹³⁹ P. HEBBERECHT, "Van preventiecontract tot veiligheids- en samenlevingscontract ... of de logica van een veiligheidsstaat", *Panopticon* 1997, 101-102.

¹⁴⁰ *Ibid.*, 102; P. HEBBERECHT, "De Kadernota Integrale Veiligheid van de paarse regering Verhofstadt II en het Belgisch preventiebeleid", *Panopticon* 2004, 5, 1.

¹⁴¹ P. HEBBERECHT, "De Kadernota Integrale Veiligheid van de paarse regering Verhofstadt II en het Belgisch preventiebeleid", *Panopticon* 2004, 5, 2.

overheid en in het bijzonder in het veiligheidsapparaat te herstellen.¹⁴² Meer specifiek werd in 1994, met de oprichting van het VSP¹⁴³, de legale basis gelegd voor het ontstaan van de veiligheidscontracten. Aanvankelijk wou men hierdoor een preventiebeleid, dat alle betrokken actoren zou integreren, stimuleren.¹⁴⁴ Reeds in 1992 had de Minister de eerste veiligheidscontracten goedgekeurd, maar pas met het K.B van 16 april 1994 werden de voorwaarden, waaronder de gemeenten een veiligheidscontract konden sluiten of financiële hulp konden genieten voor de aanwerving van bijkomend personeel in hun politiedienst, vastgelegd.¹⁴⁵ Dit met de intentie de werking inzake politie en justitie binnen de gemeente te versterken.

In tegenstelling tot de huidige veiligheids- en preventiecontracten kon men in de toenmalige veiligheidscontracten¹⁴⁶ duidelijk verschillende benaderingswijzen onderscheiden. Zo had men binnen eenzelfde overeenkomst een politieonderdeel, een onderdeel preventie, een onderdeel justitie en later ook een onderdeel stedelijke vernieuwing.¹⁴⁷ De buurt is het aangewezen aanspreekpunt om mensen weer dichterbij elkaar te brengen. Het onderdeel “stedelijke vernieuwing” stelt de nodige middelen ter beschikking van de lokale overheden, zodat zij structurele maatregelen kunnen nemen betreffende de vernieuwing van stadswijken, de preventie en repressie van criminaliteit en de decentralisatie van diensten in wijken. De grote krachtlijnen die werden beoogd binnen deze projecten spitsten zich aldus toe op de verbetering van de leefbaarheid in deze buurten in de ruime zin van het woord.¹⁴⁸ Door middel van de invoering van dit luik, kunnen wij afleiden dat er een bewustzijn groeide dat het niet voldoende is zich alleen te richten op criminaliteit, maar dat er een brede interpretatie diende gehanteerd te worden van de veiligheidsproblematiek.

Ter voorbereiding van het veiligheids- en samenlevingscontract stelde de gemeente pijnpunten vast inzake veiligheid. Naast en door lokalisatie en analyse van het veiligheidsprobleem probeerde men vanuit diverse gezichtspunten oplossingen te vinden. Elke ‘sector’ zocht in zijn werkveld naar oplossingen via projecten die de kenmerken bezaten eigen aan hun specifieke structuur, werkten volgens hun methodologie en werkwijze en niettemin werden ze verbonden door het contract. Deze projectmatige probleemgerichte aanpak, met behoud van eigen identiteit, zorgde in de praktijk vrijwel automatisch tot een samenspel, al dan niet noodgedwongen. Structurele samenwerkingsverbanden zagen het licht en zo werden de fundamenten voor een integrale lokale

---

¹⁴² P. HEBBERECHT, “De Kadernota Integrale Veiligheid van de paarse regering Verhofstadt II en het Belgisch preventiebeleid”, *Panopticon* 2004, 5, 2.

¹⁴³ K.B. van 16 mei 1994 betreffende het Vast Secretariaat voor het Preventiebeleid, *B.S.* 14 juli 1994.

¹⁴⁴ Activiteitenverslag Algemene Directie Veiligheids- en Preventiebeleid 2002, Brussel, 2003, 31.

¹⁴⁵ K.B. van 10 juni 1994 tot de vaststelling van de voorwaarden waaronder de gemeenten een veiligheidscontract kunnen sluiten of financiële hulp kunnen genieten voor de aanwerving van bijkomend personeel in het kader van hun politiedienst, *B.S.* 30 juni 1994, 17620.

¹⁴⁶ Vanaf 1998 werd de benaming van de veiligheidscontracten omgezet in veiligheids- en samenlevingscontracten.

¹⁴⁷ P. WILLEKENS, “Beter één vogel in de hand dan tien in de lucht: integrale veiligheid”, *De orde van de dag* 2006, Afl. 35, 9-10.

¹⁴⁸ P. WILLEKENS, *l.c.*, 12.

aanpak van de veiligheidsproblemen gelegd.¹⁴⁹ Deze integrale lokale aanpak vormt het streefdoel anno 2007. Een lokaal integraal veiligheidsbeleid poogt zowel met bestuurlijke als gerechtelijke maatregelen op systematische, samenhangende en duurzame wijze op lokaal vlak de veiligheid, openbare orde en leefbaarheid te verhogen.¹⁵⁰

Zoals we eerder al aanhaalden, werd het preventiebeleid van de regering Verhofstadt I (1999 – 2003) onderdeel van een veel breder integraal federaal veiligheidsbeleid. Dit beleid werd vastgelegd in het Federaal Veiligheids- en Detentieplan. De zaak Dutroux en de daaropvolgende gebeurtenissen brachten het falen van de toenmalige politieorganisatie flagrant op de voorgrond. De schijnwerper binnen het veiligheidskamp richtte zich op de politie. Het accent binnen het veiligheidsgebeuren werd nu bijna enkel en alleen nog op politie gelegd. Een van de gevolgen van dit gebeuren was dat aan het begin van het nieuwe decennium het politiegedeelte, alsook de hiervoor uitgetrokken subsidies, verdwenen uit de contracten.¹⁵¹ We onthouden hiervan dat er vanaf dat moment sprake was van een scheiding tussen de politie en de lokale preventieve structuur. De “preventie- en veiligheidscontracten” waren geboren... Ook de toekenningscriteria werden aangepast.¹⁵²

1.1.5.2 De contracten anno 2006-2007: Schets en kritische bemerkingen...

Vandaag heerst er nog altijd het preventiebeleid van de Paarse regering Verhofstadt II. Zoals we hierboven reeds weergaven, vinden we de grote filosofie van dit preventiebeleid in de Kadernota Integrale Veiligheid. Tevens kwamen we reeds tot de conclusie dat deze Kadernota eerder fungeert als een soort van bindmiddel tussen de uiteenlopende visies van de Vlaamse liberalen en de Franstalige socialisten. Zo merken we ook dat er sinds 2003 geen consensus meer heerst op het vlak van het te voeren preventiebeleid. Dit heeft tot gevolg dat de invulling van dit beleid voornamelijk overgelaten wordt aan het regionale en lokale preventiebeleid. Dit heeft op haar beurt tot gevolg dat er sprake is van een grote verscheidenheid inzake het preventiebeleid naargelang de lokale politieke machtsverhoudingen. Hier is het dus belangrijk dat we beseffen dat we eerst naar de lokale politieke machtsverhoudingen moeten kijken om te achterhalen welke component¹⁵³ er hoofdzakelijk aanwezig is binnen dat specifieke preventiebeleid.¹⁵⁴

---

¹⁴⁹ *Ibid.*, 10.

¹⁵⁰ T. VAN DEN BROECK, “Bouwstenen voor een lokaal integraal veiligheidsplan”, *Excerpten uit interne nota ontwikkeling Iv beleid Antwerpen voor de les ‘criminele politiek’*, VUB, mei 2005, 2.

¹⁵¹ P. HEBBERECHT, “Kritische denkbeelden over misdaad en misdaadcontrole in het moderne en laatmoderne België”, *Lezing in het kader van de leerstoel Willy Callewaert 2006*.

¹⁵² K.B. van 27 mei 2002 tot vaststelling van de voorwaarden waaraan de gemeenten moeten voldoen om een financiële toelage van de staat te genieten in het kader van een overeenkomst betreffende criminaliteitspreventie, *B.S.* 11 juli 2002.

¹⁵³ Een neoliberale component, een sociaal democratische/ sociaal liberale component of een moreel conservatieve autoritaire component.

¹⁵⁴ P. HEBBERECHT, “Kritische denkbeelden over misdaad en misdaadcontrole in het moderne en laatmoderne België”, *Lezing in het kader van de leerstoel Willy Callewaert 2006*.

Tevens merkten we op dat er binnen deze Kadernota weinig concrete informatie aanwezig is over het lokale integrale veiligheidsbeleid, waaronder de veiligheids- en preventiecontracten en over de ondersteuning ervan door het federale niveau. Dit is enigszins een spijtige vaststelling...

Deze Kadernota paste wel de beleidsoriëntatie van de veiligheids- en preventiecontracten aan. Zo heeft deze strategische nota de ambitie het kader voor een integraal en geïntegreerd veiligheidsbeleid verder uit te werken en vormt tevens een referentie voor een integraal veiligheidsbeleid op alle beleidsniveaus. Zo pleit deze federale kadernota er onder meer voor om een lokale kadernota op te stellen waarbij de belangrijkste prioriteiten en aandachtspunten inzake gemeentelijke veiligheid in afstemming met andere relevante actoren hun blauwdruk krijgen.¹⁵⁵

In de federale beleidsverklaring van 2006, wordt gesteld dat de duur van de preventie- en veiligheidscontracten die het preventief veiligheidsbeleid, uitgebouwd door de steden en gemeenten, in grote mate ondersteunen, vanaf 1 januari 2007 tot vier jaar zal worden verhoogd.¹⁵⁶ Tevens wordt het verplicht binnen deze zogenaamde strategische plannen die vanaf 2007 voor een periode van vier jaar zullen worden afgesloten, om een Lokale Veiligheidsdiagnose op te stellen door de gemeente en op het niveau van de gemeente om zo de keuzes en de strategische doelstellingen in het contract te onderbouwen.¹⁵⁷ Hier bemerken we een teruggrijpen naar het verleden. Zo was er namelijk reeds bij de voorbereiding van de voormalige veiligheids- en samenlevingscontracten sprake van het opmaken van een overzicht van de pijnpunten.¹⁵⁸ Deze strategische plannen zullen niet alleen de strategische maar ook de operationele veiligheidsdoelstellingen omvatten.¹⁵⁹ Vormen dit niet de eerste stappen naar een lokale kadernota?

Toen de regering Verhofstadt I in 1999 met Charles Piqué een regeringscommissaris voor grootstedenbeleid aanstelde en deze het jaar nadien contracten voor stedelijke vernieuwing afsloot met elf steden en gemeenten (ondertussen uitgebreid tot vijftien), kwam het stedelijk gedeelte binnen de veiligheidscontracten echter in de verdrinking.¹⁶⁰ Binnen deze toekomstige strategische plannen blijkt tevens steeds minder aandacht besteed te worden aan de specifieke stedelijke problemen.¹⁶¹ Komt dit door de gedeeltelijke overlapping met het grootstedenbeleid?

---

¹⁵⁵ Kadernota Integrale Veiligheid van 30 en 31 maart 2004, 99.

¹⁵⁶ Federale beleidsverklaring: luik Justitie en Binnenlandse Zaken, geraadpleegd te http://www.premier.fgov.be/nl/politics/20061016_beleidsverklaring_justitie%20en%20biza_nl.pdf, geraadpleegd op 7 februari 2007, 3.

¹⁵⁷ P. WILLEKENS, *l.c.*, 10.

¹⁵⁸ Zie 2.3.1 Het effect van de gebroken ruit: de relatie tussen overlast, verloedering, angst en criminaliteit?

¹⁵⁹ P. WILLEKENS, *l.c.*, 16.

¹⁶⁰ R. BAETEN, "Verkaveling, overlapping of gelaagdheid? Grootstedenbeleid en integrale veiligheid", *Orde van de dag* 2006, Afl. 35, 17.

¹⁶¹ S. ROTTIERS, "Geïntegreerde lokale criminaliteitspreventie", *Gastcollege in het kader van de cursus criminologische politiek*, 2007.

1.1.5.3 De evolutie van de plaats van fysiek verloederde buurten binnen deze contracten...

Wat nu de specifieke problematiek van “fysiek” verloederde buurten betreft, merken we voornamelijk de belangrijke evolutie op die zich manifesteert vanaf de tweede helft van de jaren negentig¹⁶². Zo wenste men zich vanaf de tweede helft van de jaren negentig expliciet toe te spitsen op de complexe, multidimensionale veiligheidsproblematiek in de steden. De bedoeling hiervan lag voor de hand, zo groeide het bewustzijn dat naast de traditionele veiligheidsaspecten op politieel en justitieel gebied, er ook gewerkt diende te worden aan de oorzaken van de veiligheidsproblematiek, in het bijzonder de leefbaarheid van de probleembuurten in de steden.¹⁶³ Het beleid wenste hierin impulsen te geven via geïntegreerde projecten, gefocust op de meest achtergestelde en verpauperde buurten in de steden. Extra middelen werden hiervoor vrijgemaakt en toegevoegd aan de subsidie-enveloppe.¹⁶⁴ Beknopt weergegeven, schetst dit de context waarbinnen het onderdeel “stedelijke vernieuwing” aan de contracten werd toegevoegd.

De grote krachtlijnen die werden beoogd binnen deze projecten spitsten zich aldus toe op de verbetering van de leefbaarheid in deze buurten in de ruime zin van het woord. Behalve op een bijzondere aandacht voor de armoedebestrijding, focusten de projecten in dit onderdeel zich op een geïntegreerde maatschappelijke ontwikkeling, alsook op de verbetering van het stedelijke milieu en leefomstandigheden in de wijken. Bovendien werd er gestreefd naar een grotere politieaanwezigheid op het niveau van deze wijken en werden er antennes voor justitie¹⁶⁵ opgericht.¹⁶⁶

Zoals reeds vermeld, ging dit specifieke domein vlug een zelfstandig leven leiden...

Doch worden er binnen deze contracten nog enkele belangrijke initiatieven genomen die kaderen binnen een “preventieve” aanpak van de fysiek verloederde buurten. Zo is er binnen de preventie- en veiligheidscontracten sprake van zogenaamde buurt- of wijkwerking. Dit houdt in dat een veiligheidsbeleid op maat van de wijk wordt gevoerd. Zo wordt er o.a. informatie verstrekt in de wijken, klachten worden actief opgespoord, er wordt bemiddeld bij problemen in de buurt, enz. Een specifiek onderdeel van deze buurtgerichte werking vormt het “buurtbeheer”. Dit is in het kader van onze problematiek van fysiek verloederde buurten zeer belangrijk en innoverend. Dit buurtbeheer is namelijk zuiver gericht op de fysieke verbetering van het leefklimaat in de buurt, namelijk door bewoners verantwoordelijk te maken voor het onderhoud van hun woonomgeving.

---

¹⁶² Ministeriële Omzendbrief betreffende de nieuwe initiatieven inzake stedelijke vernieuwing, richtlijnen ter attentie van de steden aangaande de in te dienen projecten 1997.

¹⁶³ R. BAETEN, *l.c.*, 17.

¹⁶⁴ P. WILLEKENS, *l.c.*, 12.

¹⁶⁵ De centrale doelstelling van het project “justitie-antenne” ligt in het leveren van een effectieve bijdrage aan de leefbaarheid en veiligheid(sgevoelens) in de wijken, het herstellen van het vertrouwen van de burgers in het justitieel apparaat en het herstellen van het relationele en institutionele netwerk in bepaalde (grootstedelijke) impuls wijken.

¹⁶⁶ P. WILLEKENS, *l.c.*, 12.

Gemeentebesturen kunnen de bewoners hierin ondersteunen, bijvoorbeeld door het organiseren van opruimacties, door het inzetten van buurttoezichters, door het ter beschikking stellen van opruimmateriaal, vuilniszakken, sleutels van openbare vuilbakken, enz.¹⁶⁷ Zo zien we ook dat binnen deze preventie- en veiligheidscontracten vaak een luik “stadswachten” werd opgenomen. Door middel van deze stadswachten worden twee belangrijke maatschappelijke doelstellingen aan elkaar gekoppeld, namelijk: het verhogen van de leefbaarheid in de steden en gemeenten, en de tewerkstelling van langdurige werklozen.¹⁶⁸ In het kader van de problematiek van fysieke verloederings, vervullen deze stadswachten een, naar onze mening, niet te onderschatten signaleringsfunctie. Zoals reeds herhaaldelijk weergegeven, voelen mensen zich onveiliger in verwaarloosde buurten met bijvoorbeeld rondslingerend zwerfvuil, slechte straatverlichting en halfafgebroken stoepen, dan in een nette buurt. Onder meer in dit kader worden stadswachten ingezet. Zij signaleren omgevingsfactoren die een negatieve invloed hebben op het onveiligheidsgevoel en ondersteunen initiatieven ter verfraaiing van de buurt.

Persoonlijk vinden wij dit zeer goede initiatieven om tegemoet te komen aan deze problemen en misschien zelfs “ideaal” om dergelijke problematiek te voorkomen. Vandaar dat wij de mening koesteren dat hiervan nog net iets te weinig gebruik gemaakt wordt in de verschillende steden en gemeenten. Misschien kan het federale niveau hier een belangrijke rol in spelen door het vervullen van een sensibiliseringsrol naar de verschillende steden en gemeenten toe? Het vormt ons inziens geen verloren energie om steden en gemeenten aan te sporen initiatieven op poten te zetten om de onaangename problematiek van verloederde buurten te vermijden. Er is toch geen enkele stad of gemeente die wil kampen met dergelijke buurten? Zeker niet wanneer men de verworven theoretische inzichten van de eerste hoofdstukken in het achterhoofd houdt. In die optiek moeten beleidsmakers zich realiseren dat fysieke verloederings geen losstaande problematiek is, maar nog tal van andere onaangename processen teweeg brengt... Rekening houdend met dit alles, dient het beleidsniveau nu toch wel doordrongen te zijn van het belang van een efficiënt preventiebeleid rond deze problematiek...

1.1.6 Een nieuwe contractvorm: de contracten van grootstedenbeleid

1.1.6.1 Situering

Met de Wet van 17 juli 2000 tot bepaling van de voorwaarden waaronder de plaatselijke overheden een financiële bijstand kunnen genieten via apart opgemaakte contracten van de staat in het kader van het stedelijke beleid¹⁶⁹, werd de grondsteen van het grootsteden beleid gelegd.

---

¹⁶⁷ S. MEIJLAERS, *Bouwstenen voor veilige en leefbare gemeenten*, Brussel, Politeia, 2006, 42.

¹⁶⁸ S. MEIJLAERS, *o.c.*, 49.

¹⁶⁹ Wet van 17 juli 2000 tot bepaling van de voorwaarden waaronder de plaatselijke overheden een financiële bijstand kunnen genieten van de Staat in het kader van het stedelijk beleid, *B.S.* 4 augustus 2000.

Niet alleen een nieuwe subsidiestroom en een nieuw bestuur zagen het licht, maar tevens werd de basis gelegd voor een nieuwe ministerportefeuille en een aanvulling in benaming, namelijk: de minister belast met het grootstedenbeleid.¹⁷⁰ De minister belast met grootstedenbeleid en de burgemeester van de in aanmerking komende stad sluiten in dit kader een overeenkomst. Het resultaat van de door beide partijen genomen engagementen wordt vastgelegd in een contract.

Het grootstedenbeleid is veelzijdig. Het vergt investeringen in diverse aspecten van het leven in de stad, gemeente of wijk. Het grootstedenbeleid raakt alle aspecten van ‘het dagelijks leven in een stad’ aan. Per definitie zijn alle grootstedelijke initiatieven dan ook multidisciplinair. In het federaal grootstedenbeleid staan twaalf thema’s voor stadsvernieuwing centraal. Alle projecten uit het federaal grootstedenbeleid werken rond één of meerdere van de volgende thema’s: participatie, economie en werk, fiscaliteit, huisvesting, veiligheid, sociaal beleid, stadsvernieuwing, samenwerking met de regio’s, gezondheid, mobiliteit, leefmilieu en duurzame ontwikkeling.¹⁷¹

Gelet op de overlappende bevoegdheden op federaal niveau moest elk van deze vijftien nieuwe grootstedencontracten voorgelegd worden aan een interministerieel comité. Dit interministerieel comité is vandaag de dag nog steeds samengesteld uit de Ministers van Tewerkstelling, Binnenlandse Zaken, Maatschappelijke Integratie en Regie der Gebouwen.¹⁷² De sociale en economische heropleving van de achtergebleven wijken, dat is de uitdaging waar het federaal grootstedenbeleid sinds 1999 op ingaat. Samen met de steden en gemeenten wordt er geïnvesteerd in mensen, woningen en werk. Maar ook in milieu, gezondheid, economie, mobiliteit, sociale integratie,... Kortom, het Grootstedenbeleid vergt een multidisciplinaire aanpak.

Opmerkelijk was dat binnen deze contracten het creëren van werkgelegenheid en het verhogen van de veiligheid en het veiligheidsgevoel de eerste jaren troef was. Dit was immers een opzet dat zeer gelijkloopt met de oorspronkelijke basisdoelstelling van de veiligheidscontracten.¹⁷³ Maar in tegenstelling tot de veiligheids- en preventiecontracten vormen veiligheid en preventie bij de grootstedencontracten geen uitgangspunt, maar slechts een van de benaderingswijzen om tot de algemene doelstelling van “leefbare steden” te komen.¹⁷⁴

Wanneer we beide soorten contracten naast elkaar leggen, dienen we te besluiten dat de problematiek van “fysiek” verloederde buurten voornamelijk ressorteert onder het zogenaamde grootstedenbeleid. Zo spreekt Philip Willekens¹⁷⁵ over een soort van overlapping tussen de

---

¹⁷⁰ P. WILLEKENS, *l.c.*, 12.

¹⁷¹ S. MEIJLAERS, *o.c.*, 45.

¹⁷² P. WILLEKENS, *l.c.*, 12.

¹⁷³ P. WILLEKENS, *l.c.*, 12.

¹⁷⁴ R. BAETEN, *l.c.*, 17.

¹⁷⁵ Directeur, Directie Lokale Integrale Veiligheid, Vast Secretariaat voor Preventie, Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken.

preventie- en veiligheidscontracten en de zogenaamde “stadscontracten”. Doch na grondig onderzoek van beide soorten contracten, dienen wij te besluiten dat sedert 2002 het veiligheidsthema binnen de stadscontracten enigszins is teruggedrongen. Zo merken wij dat de klemtoon heden ten dage ligt op drie algemene doelstellingen, m.n.: de verbetering van de levensomstandigheden voor de bewoners, verbetering leefomgeving en de stedelijke context. Zo werd veiligheid teruggebracht tot één van de zeven subcategorieën van de eerste algemene doelstelling.¹⁷⁶

Voor het meerjarenplan 2005-2007 werden vijf strategische doelstellingen vastgelegd waarrond de stedelijke programma's kunnen worden opgebouwd, namelijk: (1) een geïntegreerde ontwikkeling van de wijken in de stad, (2) een levenskrachtige lokale economie, duurzame jobs in de buurt, (3) een sterke sociale cohesie in de wijken, (4) een gezonde stad in een gezonde omgeving, (5) een beter woonaanbod.¹⁷⁷ Hierbij kunnen we dus concluderen dat het thema “preventie en veiligheid” niet meer expliciet vermeld wordt. Toch merken wij op dat er door de hierboven vermelde doelstellingen wel nog indirect de link mee gelegd wordt.

Parallel met deze inkrimping van de veiligheidsaspecten binnen de stadscontracten werd de cel grootstedenbeleid wel meer betrokken bij de beleidsmaatregelen die betrekking hebben op de overlastbestrijding. Vooral bij de uitvoering van de wetgeving op de administratieve sancties vervult het grootstedenbeleid een belangrijke rol.¹⁷⁸ Concreet zien we dat dit beleidsinitiatief ook weer een belangrijke rol speelt in de strijd tegen fysiek verloederde buurten.

1.1.6.2 De zogenaamde “stadscontracten” anno 2006-2007...

Binnen het huidig federaal regeerakkoord, zien we dat deze contracten een zeer belangrijke plaats innemen als instrument om te komen tot “leefbare wijken in leefbare steden”. Zo stelt “Verhofstadt II” het versterken van deze contracten met de grote steden als één van haar prioriteiten. Heden ten dage zijn er vijftien “grote” steden die een dergelijk contract hebben. Deze contracten worden afgesloten in het kader van “het grootstedenbeleid”. Het grootstedenbeleid is, net zoals de steden, heel dynamisch en veelzijdig. Zodat het zeker bepaalde punten bevat die raken aan het thema van “fysieke verloedering”. De regering wil de doeltreffendheid van deze contracten verhogen en vooral meer vaart brengen in de uitvoering en afwerking van deze contracten. Daartoe stelt de regering voldoende middelen ter beschikking.¹⁷⁹

Vandaag de dag kampt men eigenlijk nog steeds met het probleem van “overlapping” van projecten binnen deze stadscontracten en de veiligheids- en preventiecontracten. Vandaar dat het

---

¹⁷⁶ R. BAETEN, *l.c.*, 19.

¹⁷⁷ R. BAETEN, *l.c.*, 19.

¹⁷⁸ R. BAETEN, *l.c.*, 19.

¹⁷⁹ Federaal Regeerakkoord, *een creatief en solidair België. Zuurstof voor het land*, geraadpleegd te http://premier.fgov.be/nl/politics/20030710-accord_gov.pdf, geraadpleegd op 1 februari, 55.

ons inziens zeer belangrijk is dat er een degelijk overleg tot stand komt tussen het VSP en GSB¹⁸⁰, om alzo tot een betere afbakening te komen tussen beide instanties. Wij zijn er nochtans van overtuigd dat de oprichting van deze federale dienst voor Grootstedenbeleid een werkelijke meerwaarde inhoudt. In die optiek, sluiten wij ons aan bij de mening van Rik Baeten¹⁸¹. Zo is er, om te komen tot een “integrale” veiligheid, naar onze mening nood aan een multidisciplinaire aanpak met betrokkenheid van diverse beleidsdomeinen, departementen en instellingen die samen vanuit ieders specifieke perspectief een inhoudelijke meerwaarde creëren. Zo zou een sterkere profilering van iedere actor binnen het veiligheidsgebeuren moeten leiden tot een betere interbestuurlijke samenwerking met als troeven: (1) een gezamenlijke aanpak, (2) gebundelde inspanningen, (3) geen overlappingsen en versnipperingen.¹⁸²

Wat onze specifieke problematiek van fysieke verloederding betreft, zien we binnen deze stadscontracten een aantal initiatieven inzake veiligheid op openbare plaatsen, zoals het verbeteren van de verlichting op pleinen of in parken. Tevens zien we de rol van ‘depannage-diensten’ opduiken zoals in Molenbeek en Anderlecht, die vernielingen aan het openbaar domein (stadsmeubilair, graffiti, enz.) opsporen en herstellen.¹⁸³ Deze initiatieven kunnen we grosso modo ook onderbrengen binnen de “preventieve” aanpak.

1.2 Het huidige federale beleid geresumeerd: Preventie of repressie? Of een combinatie?...

We kunnen dus besluiten dat er vanuit het federale (nationale) niveau verschillende initiatieven genomen werden, die al dan niet rechtstreeks de problematiek van fysiek verloederde buurten behandelen. Toch dienen we er ons van te vergewissen dat het federale niveau slechts krijtlijnen uitschrijft, dewelke concreet in de praktijk zullen moeten omgezet worden door de desbetreffende steden en gemeenten. Vandaar ook onze keuze om deze scriptie niet te beperken tot een overzicht van het “nationale” beleid, maar tevens een kijkje te nemen naar de concrete “lokale” aanpak¹⁸⁴. Ondanks het feit dat wij dergelijke initiatieven sterk aanmoedigen, is er ons inziens nood aan meer coherentie en afstemming tussen al deze initiatieven. Het is immers zinloos dat iedere instantie blind zijn “initiatief” uitvoert, zonder overleg te voeren met de andere instanties die deze problematiek behartigen. Er is volgens ons nog heel wat werk aan het tot stand brengen van deze overlegcultuur.

Globaal genomen, kunnen we dit federale beleid opdelen in een preventieve en een iets repressievere component¹⁸⁵. De meeste initiatieven kaderen ons inziens wel binnen de

---

¹⁸⁰ Grootstedenbeleid.

¹⁸¹ Coördinator federale administratie Grootstedenbeleid.

¹⁸² R. BAETEN, *l.c.*, 19-20.

¹⁸³ R. BAETEN, *l.c.*, 18.

¹⁸⁴ Dit gaan we concreet bekijken binnen de stad Hasselt.

¹⁸⁵ De gemeentelijke administratieve sancties.

preventiefilosofie, wat wij een goede tendens vinden. Toch is er, volgens ons, nog werk aan de winkel. Zo dient er binnen de federale overheid een nog groter bewustzijn te groeien van de nood aan een efficiënt preventiebeleid rond de fysiek verloederde buurten... Want zoals we al eerder aantoonde is dit vaak geen losstaande problematiek, maar zien we in dergelijke buurten vaak een cumulatieve van allerhande onaangename processen. Tevens dienen we te beklemtonen dat wij het ontstaan van het lik op stuk-beleid tegen deze problematiek, dat gedaante neemt in de zogenaamde gemeentelijke administratieve sancties, geen slechte evolutie vinden. Ondanks onze grote voorkeur voor een degelijk werkend preventiebeleid, groeide stilaan bij ons het besef dat dit alleen vaak onvoldoende is. Het biedt namelijk grote voordelen wanneer men over een zogenaamde stok achter de deur beschikt! Daarnaast wezen we ook al op de onrechtstreekse preventieve werking die dergelijke sancties bezitten. Want zal men zich niet houden aan deze regels uit schrik gesanctioneerd te worden, wanneer deze sancties consequent gehandhaafd worden? Wij zijn dus geenszins tegenstanders van dit repressievere beleid, op voorwaarde dat men de oorspronkelijke filosofie van deze sancties niet uit het oog verliest. Zo mag het geen doel op zich worden om zoveel mogelijk boetes op te leggen. Met andere woorden dient men steeds in het achterhoofd te houden dat het hoofddoel bestaat uit het verminderen van overlast en het verhogen van de leefbaarheid in steden en gemeenten. Toch zijn we er van overtuigd dat dit beleid het sluitstuk dient te vormen tegen deze problematiek...

Vervolgens gaan we eens een kijkje nemen bij het Vlaamse beleid...

Hoofdstuk 2: Het huidige Vlaamse beleid tegen fysiek verloederde buurten. Een verkenning...

Alvorens wij ons gaan focussen op de stad Hasselt, vinden we het essentieel tevens het Vlaamse klimaat rond deze problematiek te schetsen. In Vlaanderen is de aandacht voor de stedelijke problematiek slechts in de jaren negentig ontstaan. In dit kader hebben de verkiezingen van 1991, waarbij het toenmalige Vlaams Blok veel succes boekte, voor een grote kentering gezorgd. De kloof tussen burger en overheid werd naar voren geschoven als verklaring voor deze uitslag. Er werd in deze optiek ook een link gelegd tussen de toenemende armoede en sociale uitsluiting. Deze problemen concentreerden zich natuurlijk het meest in de stedelijke omgeving, waardoor de achtergestelde buurten in de grote steden uit de vergeethoek werden gehaald. Het is dan ook niet verwonderlijk dat na een nieuwe “zwarte zondag” in 1995, het stedelijke beleid tot een beleidsprioriteit werd gebombardeerd. We zien dan ook dat in 1995, bij het aantreden van een nieuwe regering, het stedelijk beleid en het herstel van de leefbaarheid in de achtergestelde buurten hoog op de politieke agenda geplaatst werd. Met een Vlaams stedelijk beleid wil de Vlaamse regering een duurzaam beleid ontwikkelen en structurele oplossingen bieden voor grote en middelgrote steden. In dit verlengde werd dan ook een minister aangesteld die de opdracht kreeg om het stedelijk beleid te coördineren.¹⁸⁶ Het meest zichtbare element van het nieuwe Vlaamse stedelijke beleid was zonder twijfel het Sociaal Impulsfonds (SIF)¹⁸⁷. Ondertussen is het stedelijk beleid een steeds belangrijker beleidsdomein geworden.

Dit hoofdstuk van onze scriptie deelt dezelfde doelstelling als het voorgaande hoofdstuk. Met andere woorden trachten we ook hier een overzicht te bekomen van de huidige stand van zaken van alle mogelijke beleidsinitiatieven die betrekking hebben op fysieke verloederding, maar dan toegespitst op Vlaams niveau. Vandaar dat alle hierboven gemaakte opmerkingen, ook voor dit luik gelden. Tevens vormde het ietwat explorerend karakter van dit hoofdstuk opnieuw de reden voor de keuze van een vrij brede onderzoeksvraag, m.n.:

“Welk Vlaams beleid wordt er heden ten dage gevoerd tegen deze problematiek van fysiek verloederde buurten?”

Hier dient dus de belangrijke opmerking gemaakt te worden dat deze thesis geenszins tot doel heeft dit hele stedelijke beleid weer te geven, maar enkel die initiatieven te schetsen die zich bekommeren om de problematiek van fysieke verloederding¹⁸⁸. Tevens beogen wij ook hier niet een historisch overzicht te geven van dit beleid. Zoals hierboven aangegeven bestond er o.a. een SIF, doch is het weinig relevant een bespreking van dit fonds in deze scriptie op te nemen,

---

¹⁸⁶ M. DEROOVER, *Een stad in balans*, onuitg., licentiaatsverhandeling in criminologie, Vrije Universiteit Brussel, 2005, 79.

¹⁸⁷ Inmiddels is dit fonds vervangen door het Stedenfonds.

aangezien dit fonds hoofdzakelijk gericht was op de onwelzijnsproblematiek en iets minder op de problematiek van de fysieke omgeving. Daarenboven bestaat dit fonds vandaag niet meer en stellen wij onszelf enkel tot doel het huidige beleid te schetsen...

2.1 Het huidige Vlaamse beleid

2.1.1 Het Vlaamse regeerakkoord 2004-2009¹⁸⁹: “vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen”...

Dit Vlaamse regeerakkoord heeft een Vlaams stedenbeleid tot één van de prioriteiten gemaakt. Dit werd ons duidelijk door de talloze projecten die het licht zagen binnen de Vlaamse overheid. Het moet meer specifiek een duurzaam beleid zijn dat structurele oplossingen biedt. De centrale uitdaging is het realiseren van sterke steden en het stoppen van de stadsvlucht.¹⁹⁰ Deze tendens zagen we reeds in het vorige regeerakkoord. Zo kwam er in 1999 een hervorming van het stedelijk beleid tot stand. Het regeerakkoord van 1999 maakte reeds duidelijk dat de klemtoon van het stedelijk beleid niet langer zou liggen bij de kansarmoedebestrijding, maar bij het keren van de stadsvlucht.¹⁹¹ Tevens stelt minister Keulen immers dat de toekomst van de Vlaamse regio's gekoppeld is aan de dynamiek en de leefbaarheid van onze steden.¹⁹² Binnen het huidige regeerakkoord werd de basis gelegd voor een belangrijke beleidsnota¹⁹³, dewelke op haar beurt de basis vormt van allerlei ontwikkelde instrumenten. De focus van dit Stedenbeleid ligt vandaag de dag op de kansen die steden bieden voor wie er woont, werkt, winkelt of er zijn vrije tijd wil doorbrengen.¹⁹⁴

2.1.2 ‘Thuis in de stad’: een poging tot bundeling...

‘Thuis in de stad’ is de noemer waaronder tal van projecten vallen, die de leefbaarheid in de steden moeten bevorderen. Dit project is dan ook het voorwerp geworden van een aparte website¹⁹⁵. Deze site wil een kruispunt vormen voor iedereen die in Vlaanderen met Stedenbeleid bezig is. Zij richt zich zowel tot beleidsmensen, investeerders, het middenveld als geïnteresseerde burgers.¹⁹⁶ Om het vernieuwde Stedenbeleid vorm te geven werden er immers een aantal instrumenten en/of projecten ontwikkeld ter ondersteuning van het beleid. De instrumenten, die al

---

¹⁸⁹ Regeerakkoord 2004: Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen, geraadpleegd te <http://www2.vlaanderen.be/ned/sites/regeerakkoord/vlaamsregeerakkoord2004.pdf>, geraadpleegd op 15 februari 2007.

¹⁹⁰ <http://www.thuisindestad.be/flash.html>, geraadpleegd op 15 februari 2007.

¹⁹¹ M. LOOPMANS, “From hero to zero. Armen en stedelijk beleid in Vlaanderen, *Ruimte & Planning*, 2002, 43.

¹⁹² M. KEULEN, *Beleidsbrief stedenbeleid: Beleidsprioriteiten 2005-2009*, Brussel, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Wonen en Inburgering, 2005, 7.

¹⁹³ M. KEULEN, *Beleidsnota Stedenbeleid 2004-2009*, Brussel, Vlaams Minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Wonen en Inburgering, 2004.

¹⁹⁴ M. KEULEN, *Beleidsbrief stedenbeleid: Beleidsprioriteiten 2005-2009, l.c.*, 7.

¹⁹⁵ www.thuisindestad.be

¹⁹⁶ www.thuisindestad.be, geraadpleegd op 19 februari 2007.

dan niet rechtstreeks de problematiek van fysiek verloederde buurten aanbelangen, zullen hieronder toegelicht worden. De bundeling van al deze initiatieven binnen een overzichtelijke website, kunnen wij als toekomstige wetenschappers enkel aanmoedigen. Het is naar onze mening een duidelijke uiting van de evolutie dat Stedenbeleid een steeds belangrijker domein geworden is binnen het beleid in het algemeen en hier specifiek binnen het Vlaamse beleid. Minister Keulen stelt duidelijk dat het belangrijkste punt voor het realiseren van een stedenbeleid is dat we met zijn allen dienen te vertrekken vanuit het belang van de ontwikkeling in elke stad als motor voor de verdere ontwikkeling van Vlaanderen, en dat we daar ook met zijn allen naar dienen te handelen.¹⁹⁷

Alvorens deze instrumenten toe te lichten, dienen we eerst de huidige basis van dit beleid weer te geven...

2.1.3 Beleidsnota stedenbeleid 2004-2009¹⁹⁸

Een beleidsnota geeft de grote strategische keuzen en opties van het beleid voor de duur van de regeerperiode weer. De nota is de weergave van de visie van de functioneel bevoegde minister en vormt de basis van een debat in het Vlaams Parlement.¹⁹⁹

Binnen deze nota wordt duidelijk geopteerd om prioriteit te verlenen aan de aanpak van de leefbaarheid in de achtergestelde en kwetsbare buurten en van de samenlevingsproblemen.²⁰⁰ Het vernieuwde Stedenbeleid was erop gericht de stadsvlucht te stoppen, de leefbaarheid in de steden te verbeteren en de negatieve beeldvorming te buigen.²⁰¹ Zoals we hierboven reeds aangaven, ligt vandaag de klemtoon op de kansen die steden bieden voor wie er woont, werkt, winkelt of er zijn vrije tijd wil doorbrengen.²⁰² De minister heeft directe verantwoordelijkheid voor het project “stedenbeleid”. Daaronder vallen de huidige acties, zoals het witboek stedenbeleid, het stedenfonds, het stadsvernieuwingsfonds, de ‘thuis in de stad’-prijs, de stadsmonitor en de communicatieacties.²⁰³ Al deze acties tracht men te bundelen binnen de ondertussen bekende site²⁰⁴. Hier dient echter de opmerking gemaakt te worden dat stedenbeleid veelal raakpunten heeft met sectoren zoals economie, mobiliteit, leefmilieu, onderwijs, cultuur, enz. Het zal bijgevolg ons inziens noodzakelijk zijn dat de minister hierin een stimulerende en coördinerende rol zal vervullen om alzo bij te dragen tot een betere afstemming.

---

¹⁹⁷ M. KEULEN, *Beleidsbrief stedenbeleid: Beleidsprioriteiten 2005-2009, l.c.*, 5.

¹⁹⁸ M. KEULEN, *Beleidsnota Stedenbeleid 2004-2009*, Brussel, Vlaams Minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Wonen en Inburgering, 2004.

¹⁹⁹ M. KEULEN, *Beleidsnota Stedenbeleid 2004-2009, l.c.*, 2.

²⁰⁰ M. KEULEN, *Beleidsnota Stedenbeleid 2004-2009, l.c.*, 12-13.

²⁰¹ M. KEULEN, *Beleidsbrief stedenbeleid: Beleidsprioriteiten 2005-2009, l.c.*, 7.

²⁰² M. KEULEN, *Beleidsbrief stedenbeleid: Beleidsprioriteiten 2005-2009, l.c.*, 7.

²⁰³ M. KEULEN, *Beleidsnota Stedenbeleid 2004-2009, l.c.*, 7-8.

²⁰⁴ www.thuisindestad.be

Inmiddels is er een Beleidsnota (bis) opgemaakt. Op basis van de informatie verstrekt door het stadsbestuur in de voortgangsrapporten, een synthese van de stadsgesprekken, een eerste analyse van de voorzitters van de visitatiecommissie en vooral op basis van de gesprekken met de burgemeesters, is de Beleidsnota 2005-2009 Stedenbeleid opgemaakt.²⁰⁵

Deze nieuwe beleidsnota vormt ons inziens een noodzakelijke aanpassing van de oorspronkelijke nota en een zeer interessant instrument om zicht te krijgen op het gevoerde Stedenbeleid.

2.1.4 Instrumenten van het Stedenbeleid met als focus de problematiek van fysieke verloedering

Hierbij dient weer de opmerking gemaakt te worden, dat we hier geen uitgebreide bespreking geven van elk instrument, maar ervoor geopteerd hebben deze instrumenten slechts in een notendop toe te lichten. Deze keuze is voornamelijk ingegeven door de bezorgdheid de rode draad van deze thesis niet te verliezen...

2.1.4.1 Het Stedenfonds

Het Stedenfonds vormt de vervanger van het voormalige Sociaal Impulsfonds. Dit fonds heeft de opdracht om Vlaamse steden financieel te ondersteunen bij het voeren van een duurzaam stedenbeleid. Specifiek richt dit fonds zich tot de grootsteden²⁰⁶, de regionale steden²⁰⁷ en de Vlaamse Gemeenschapscommissie²⁰⁸. Dit fonds kan zeker een meerwaarde bieden op het vlak van de aanpak van fysieke verloedering, vermits dit Stedenfonds veel meer ruimte laat aan de steden dan het voormalige Sociaal Impulsfonds. Terwijl het Sociaal Impulsfonds overwegend inspeelde op achterstelling en kansarmoede, werd bij de oprichting van het Stedenfonds de ruimte gelaten aan de steden om zelf de nadruk te leggen op thema's die voor hun stad belangrijk waren. Bijgevolg is de beleidsovereenkomst 2003-2007 bepaald door de keuzes van de steden.²⁰⁹ Dit vormt ons inziens zeker een belangrijke evolutie. Het zijn immers de steden zelf die het meeste zicht hebben op de meest ernstige problemen binnen hun territorium.

De Vlaamse regering wilde zo steden stimuleren niet enkel te vertrekken vanuit de probleemanalyse, maar tevens aandacht te hebben voor de mogelijkheden van de stad en dit zowel vanuit een sociale, culturele, economische, ecologische als **fysiekruimtelijke** invalshoek.²¹⁰ Met het Stedenfonds wil de Vlaamse regering, samen met deze steden en de Vlaamse Gemeenschapscommissie, de volgende doelstellingen realiseren:

---

²⁰⁵ M. KEULEN, *Beleidsbrief stedenbeleid: Beleidsprioriteiten 2005-2009, l.c.*, 7.

²⁰⁶ Antwerpen en Gent.

²⁰⁷ Aalst, Brugge, **Hasselt**, Genk, Kortrijk, Leuven, Mechelen, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout.

²⁰⁸ Deze treedt op als bevoegde instelling voor het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad.

²⁰⁹ M. KEULEN, *Beleidsbrief stedenbeleid: Beleidsprioriteiten 2005-2009, l.c.*, 8.

²¹⁰ *Ibid.*

“(1) de leefbaarheid van de steden verhogen, zowel op stadsniveau als op wijkniveau; (2) de dualisering tegengaan; (3) de kwaliteit van het democratisch besturen verhogen.”²¹¹

Het hoeft geen verder betoog dat de aanpak van de fysieke verloedering zonder twijfel een onderdeel vormt van het verhogen van de leefbaarheid binnen steden... Deze visie zien we ook terugkomen binnen de beleidsbrief van minister Keulen.²¹²

Deze drie doelstelling vormen dus de “strategische doelstellingen” binnen elke beleids-overeenkomst. Aan deze strategische doelstellingen zijn enkele “operationele doelstellingen” gekoppeld om bepaalde maatschappelijke effecten te realiseren.²¹³ Zoals we hierboven reeds opmerkten, kan elke stad zijn eigen accenten leggen zodat er niet binnen elke beleids-overeenkomst evenveel aandacht is voor elke strategische doelstelling.

2.1.4.2 De stadsmonografieën

Een stadsmonografie is een cartografische en sociografische weergave van de economische, fysieke en sociaal-culturele situatie van een stad. Deze weergave gebeurt vanuit het oogpunt van de bewoners en de gebruikers. Hierbij is gebruik gemaakt van cijfers, statistieken en indicatoren. Meestal zijn deze gebaseerd op objectief meetbare omgevingsfactoren. Maar soms zijn ook meningen, opinies en belevingen opgenomen, zoals de cijfers van de Veiligheidsmonitor.²¹⁴

Alle cijfergegevens zijn samengevat rond kwaliteitstrefwoorden zoals bereikbaarheid, veiligheid en leefbaarheid. Elk hoofdstuk draait rond een trefwoord en gaat uit van de vraag in welke mate de beschouwde stad aan deze kwaliteit beantwoordt.²¹⁵ Zo zijn er binnen deze monografieën verscheidene hoofdstukken die voor ons van belang zijn. Binnen het hoofdstuk “Een leefbare stad?”, wordt bijvoorbeeld een apart punt gewijd aan de verloedering binnen wijken en buurten.

Deze stadsmonografieën bieden ons inziens een grote meerwaarde, aangezien de desbetreffende stad op die manier in staat is zichzelf te situeren t.o.v. Vlaanderen in zijn geheel, de groep van de dertien centrumsteden²¹⁶ en t.o.v. een stad met hetzelfde profiel.

2.1.4.3 De stadsmonitor

De stadsmonitor brengt in kaart hoe leefbaar de steden zijn en hoe duurzaam hun ontwikkeling is. Per stad is een stadseditie opgesteld met de resultaten van de meting van 190 indicatoren. In 2004

---

²¹¹ <http://www.thuisindestad.be/html/steden/index.html>, geraadpleegd op 18 februari 2007.

²¹² M. KEULEN, *Beleidsbrief stedenbeleid: Beleidsprioriteiten 2005-2009, l.c.*, 12.

²¹³ *Ibid.*

²¹⁴ <http://www.thuisindestad.be/html/monograf/inhouddoel.html>, geraadpleegd op 20 februari 2007.

²¹⁵ *Ibid.*

²¹⁶ Het begrip 'centrumstad' is geen aanduiding voor de steden met de meeste inwoners. Een centrumstad oefent een centrale functie uit voor zijn omgeving, onder andere op het vlak van werkgelegenheid. De 13 centrumsteden in het Vlaamse Gewest zijn Aalst, Antwerpen, Brugge, Genk, Gent, **Hasselt**, Kortrijk, Leuven, Mechelen, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout.

werd de eerste editie van de stadsmonitor voorgesteld. Vandaag is de tweede editie beschikbaar. De stadsmonitor is een beleidsinstrument voor de dertien Vlaamse centrumsteden, voor het Vlaamse stedenbeleid en voor iedereen die bij de stad betrokken is. Deze monitor heeft tot doel het debat over de stad te voeden. In het bijzonder dient deze monitor voor het beleid van het stadsbestuur.²¹⁷

Dit vormt een uiterst interessant en belangrijk meet-, communicatie- en leerinstrument. Meer specifiek verleent dit instrument een belangrijke input voor planning en beleidsprogramma's aan alle relevante actoren. Wij waren dan ook aangenaam verrast toen deze monitor tot stand kwam. Één van de indicatoren die bevestigd wordt binnen deze monitor is de "verloedering in de buurt". Belangrijk is echter dat wij, na ons verdiept te hebben in deze problematiek, inzien dat een dergelijke indicator dient samen gelezen te worden met o.a. indicatoren over de netheid van de buurt, tevredenheid over de woonstraat, tevredenheid over de woonomgeving (zowel in de buurt als in de stad), langdurig leegstaande woningen of panden, enz.

2.1.4.4 De stadsvernieuwingsprojecten

De Vlaamse overheid wil steden financiële ondersteuning bieden bij de realisatie van goed onderbouwde en doordachte stadsvernieuwingsprojecten met een multifunctioneel karakter. Het moet gaan om projecten die een hefboomfunctie hebben in een buurt, wijk of stadsdeel en voor een nieuwe dynamiek kunnen zorgen.²¹⁸

Wat het toepassingsgebied van dit project betreft, kan vermeld worden dat volgende steden een project kunnen indienen: de grootsteden Antwerpen en Gent, de regionale steden²¹⁹, de provinciale steden²²⁰ en de Vlaamse Gemeenschapscommissie.²²¹

Het decreet stelt als vereiste dat de projecten gerealiseerd worden in een publiekprivate samenwerking. De ingediende projecten worden geëvalueerd door een multidisciplinaire jury.

We stellen vast dat de in dit kader ingediende projecten, vaak verband houden met de fysieke opwaardering van een buurt door onder andere leegstandsgebouwen aan te pakken. We kunnen dus besluiten dat er binnen de Vlaamse overheid o.a. ruimte gecreëerd is voor het indienen van projecten die fysieke verloedering aanpakken, om alzo de leefbaarheid binnen die stad te verhogen. Dit vormt opnieuw een initiatief dat wij, zowel als burgers dan als toekomstige wetenschappers, enkel kunnen aanmoedigen.

---

²¹⁷ <http://www.thuisindestad.be/html/monitor/index.html>, geraadpleegd op 20 februari 2007.

²¹⁸ <http://www.thuisindestad.be/html/stad/index.html>, geraadpleegd op 20 februari 2007.

²¹⁹ Aalst, Brugge, Hasselt, Genk, Kortrijk, Leuven, Mechelen, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout.

²²⁰ Aarschot, Deinze, Dendermonde, Diest, Eeklo, Geel, Halle, Herentals, Ieper, Knokke-Heist, Lier, Lokeren, Mol, Oudenaarde, Ronse, Sint-Truiden, Tielt, Tienen, Tongeren, Vilvoorde en Waregem.

²²¹ M. KEULEN, *Beleidsbrief stedenbeleid: Beleidsprioriteiten 2005-2009, l.c.*, 10.

2.1.4.5 De ‘Thuis in de stad’ – prijs

Aandacht voor het belang van het fysieke aspect van bepaalde buurten, zien we ook tot stand komen binnen dit project. De Vlaamse regering reikt jaarlijks de ‘Thuis in de stad’-prijs uit. We kunnen hierbinnen drie categorieën onderscheiden: (1) De prijs in categorie één bedraagt 125.000 euro en gaat naar een geïntegreerd infrastructureel project dat de stad zowel ruimtelijk als **fysiek** verandert en waarbij verschillende aspecten van stedelijkheid aan bod komen, (2) De prijs in categorie twee bedraagt jaarlijks 25.000 euro en het thema wordt jaarlijks bepaald, (3) Categorie drie is nieuw. De vijf prijzen van categorie drie bedragen samen 25.000 euro en zullen gaan naar bewoners-, buurt-of wijkinitiatieven.²²²

Binnen deze eerste categorie beoogt men een project te belonen dat een positief effect heeft op meerdere aspecten van leefbaarheid, zoals: huisvesting, stedelijke ruimte, mobiliteit, leefmilieu, plaatselijke economie.²²³ Ons inziens kunnen projecten die gericht zijn op de aanpak van fysiek verloederde buurten hieronder zeker plaats vinden.

Ook dit project vinden wij een positief initiatief binnen het Vlaamse beleid. Op die manier worden steden immers gestimuleerd tot innovatie van bepaalde stedelijke gebieden. Wij vinden dit een belangrijk initiatief op het vlak van sensibilisering en stimulering van steden.

2.1.4.6 De instrumenten geresumeerd: instrumenten ter ondersteuning van het beleid...

Al deze instrumenten die het licht zagen binnen het Vlaamse Stedenbeleid, hebben ons inziens hoofdzakelijk tot doel steden te stimuleren tot het ondernemen van bepaalde projecten, door het ter beschikking stellen van financiële middelen. Maar echt een “beleid” tegen fysieke verloederding wordt er door deze onderdelen van het Stedenbeleid niet voorgesteld, dit wordt overgelaten aan de steden in casu. Toch speelt de Vlaamse overheid hier een niet te onderschatten stimulerende en sensibiliserende functie naar de gemeenten toe. Zij draagt hier dan ook op een onrechtstreekse manier bij tot de bewustwording van steden dat fysiek verloederde buurten bijzonder onaangenaam zijn. Door middel van de ontwikkeling van dergelijke belangrijke instrumenten zoals de stadsmonografieën en stadsmonitor, zorgt de Vlaamse overheid ervoor dat de steden zicht krijgen op de meest problematische ervaren situaties van hun burgers. In die optiek zijn deze instrumenten onmisbaar ter sturing van het lokale beleid.

Al deze projecten zijn ons inziens voor de burger relatief “onzichtbaar”. Eerlijkheidshalve moeten wij toegeven dat wij, voor dit onderzoek, ook niet op de hoogte waren van al deze instrumenten en initiatieven. We kunnen hieruit dus zeker besluiten dat niet alle inspanningen vanuit het beleid altijd zichtbaar zijn. Vandaar dat wij overtuigd zijn van het belang van een goede “communicatiepolitiek”, zodat de bevolking ingelicht wordt over het feit dat er wel degelijk

---

²²² <http://www.thuisindestad.be/html/thuis/index.html>, geraadpleegd op 21 februari 2007.

²²³ M. KEULEN, *Beleidsbrief stedenbeleid: Beleidsprioriteiten 2005-2009, l.c.*, 11.

gewerkt wordt aan de leefbaarheid. Binnen de Vlaamse overheid zagen we dan ook in 2001 de ‘thuis in de stad’-campagne ontstaan. Deze campagne beoogt de bevolking te sensibiliseren en attent te maken op de talrijke realisaties van de overheid, die steden ten goede komen. Thuis in de Stad’ duidt erop dat Vlamingen zich thuis moeten kunnen voelen in de steden. De verwijzingen naar de verschillende realisaties van de overheid in de campagne tonen aan dat de overheid daar werk van maakt. Door het voeren van een dergelijke campagne kan men ons inziens ook aan de bevolking duidelijk maken dat men niet op alle wensen/vragen van hen kunnen ingaan en kan dan ook uitgelegd worden waarom. Zo ontstaat er ook een beter begrip bij de bevolking. Dergelijke initiatieven zijn bijgevolg onontbeerlijk voor een efficiënt beleid...

2.1.5 De belasting op leegstand en verkrotting: de repressievere component...

Toch zien we binnen de Vlaamse overheid ook een concrete aanpak van een onderdeel van de problematiek van fysieke verloederings, meer specifiek tegen de leegstand en verkrotting...

Het Vlaamse gewest heeft in deze optiek geopteerd voor de heffing van twee verschillende soorten belastingen. Enerzijds de belasting op leegstand en verwaarlozing van bedrijfsruimten, anderzijds de belasting op leegstand en verwaarlozing van gebouwen en/of woningen. De gemeente kan in beide gevallen opteren voor de heffing van een bijkomende eigen belasting of voor de heffing van opcentiemen op de gewestelijke belasting.²²⁴

In het kader van dit onderzoek, lijkt ons voornamelijk de tweede soort belasting een belangrijke rol te vervullen. Dit omwille van het feit dat leegstand een belangrijke rol lijkt te vervullen bij het verloederingsproces van een buurt. Binnen het kader van deze scriptie, gaan wij echter niet ingaan op de precieze technische wetgeving hieromtrent, aangezien dit weinig relevant is voor het onderwerp van deze thesis.

2.2 *Het huidige Vlaamse beleid geresumeerd: een sterke preventieve component...*

Na deze hele uiteenzetting, kunnen we concluderen dat er binnen de Vlaamse overheid heden ten dage gigantisch veel aandacht naar de stedelijke problematiek uitgaat. Het Vlaamse stedenbeleid is werkelijk gebombardeerd tot een beleidsprioriteit en dat uit zich in de verschillende projecten en initiatieven binnen Vlaanderen.

Door middel van het huidige regeerakkoord werd het Vlaams Stedenbeleid werkelijk in de verf gezet en geprofileerd als één van de belangrijkste prioriteiten binnen Vlaanderen. Dat uit zich ook in het ontstaan van een aparte website voor stedenbeleid, m.n.: www.thuisindestad.be. Dergelijk initiatief kunnen wij enkel aanmoedigen. Na grondig onderzoek van de verschillende

---

²²⁴ <http://binnenland.vlaanderen.be/regelgeving/omzendbrieven/omz14.7.2004.htm#IIS>, geraadpleegd op 21 februari 2007.

instrumenten en initiatieven binnen het Stedenbeleid, moesten we concluderen dat de Vlaamse overheid voornamelijk een belangrijke regierol vervult, namelijk door het stimuleren en sensibiliseren van de steden tot het voeren van een beleid o.a. tegen fysieke verloedering, door middel van het aanreiken van financiële middelen en het uitreiken van prijzen²²⁵ die ook in geld waardeerbaar zijn. Het uitwerken van het concrete beleid wordt bijgevolg sterk overgelaten aan de steden in casu. Wij vinden dit een zeer goede vorm van politiek, aangezien de steden hoogstwaarschijnlijk zelf het best geplaatst zijn om te bepalen welk beleid zij gaan voeren. In die optiek kunnen we stellen dat de Vlaamse overheid de preventiegedachte behartigt door de steden te stimuleren tot het zelf opstarten van allerlei projecten en initiatieven. Toch mogen we hier geenszins het belang van een goede “communicatiecultuur” over het hoofd zien. Ons inziens heeft een efficiënt beleid enkel kans op slagen mits een grondige en systematische inlichting van de burger. Interessante “leerinstrumenten” voor de steden, vormen zonder enige twijfel de stadsmonitoren en de stadsmonografieën. Deze resultaten zijn ons inziens zeer belangrijk voor het afstemmen van het beleid inzake o.a. fysieke verloedering. Op die manier worden de burgers ook onrechtstreeks betrokken bij de beleidsvoering van hun stad. Een bewijs dat Vlaanderen doordrongen is van het belang van een goedwerkend stedenbeleid uit zicht ook in de totstandkoming van het “Witboek Stedenbeleid”. Door middel van dit Witboek wil men het toekomstig stedenbeleid steunen op stevige funderingen om alzo te evolueren naar meer dynamische, evenwichtige en leefbare steden.²²⁶ Tegelijkertijd is duidelijk geworden dat stedenbeleid een constante zorg moet blijven. Uit de stadsmonografieën blijkt bijvoorbeeld dat steden ook vandaag nog heel wat achterstelling en kansarmoede blijven aantrekken en dat dualisering zich in steden blijft voltrekken. Uit de talrijke inzendingen voor het Stadsvernieuwingsfonds blijkt ook dat er nog vele ‘stadskankers’ aanwezig zijn in de steden die zonder de steun van de overheden niet hersteld kunnen worden.²²⁷

Daarnaast stotten wij ook nog op een iets repressievere aanpak binnen de Vlaamse overheid, namelijk: de belastingsheffing op leegstand en verkrotting. Of dit efficiënt is, zullen we ondervinden bij de concrete studie van de stad Hasselt.

Het Vlaamse beleid heeft volgens ons voornamelijk geïnvesteerd in beleidsinstrumenten om zicht te krijgen in de toestand op verschillende gebieden van de dertien centrumsteden, alsook in het aanmoedigen van steden tot stadsvernieuwing en andere initiatieven door het aanreiken van financiële middelen. Vlaanderen heeft, pril en aarzelend, een stedenbeleid. Het staat nog in kinderschoenen, het is vatbaar voor discussie en het biedt geen zekerheden.

---

²²⁵ ‘Thuis in de stad’-prijs.

²²⁶ F. DE RYNCK, L. BOUDRY en P. CABUS (eds.), *De eeuw van de stad: over stadsrepublieken en rastersteden: witboek*, Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Project Stedenbeleid, 2003, 5.

²²⁷ M. KEULEN, *Beleidsbrief stedenbeleid: Beleidsprioriteiten 2005-2009, l.c.*, 7.

Hoofdstuk 3: Het beleid geresumeerd: de rol van de criminologische theorieën onderzocht...

We beseffen dat we tot hiertoe een relatief “technische” uiteenzetting deden van het huidige nationale en Vlaamse beleid. We hebben dit bewust vrij algemeen gehouden, omdat dit alles concreter zal worden bij de uiteenzetting van het specifieke beleid binnen de stad Hasselt, die deze beleidsinitiatieven als referentiekaders dient te hanteren. Wij willen hier dan nogmaals benadrukken dat wij geenszins de pretentie hebben te beweren dat deze uiteenzetting allesomvattend en exhaustief is. Helaas dienden wij te constateren dat er tot nu toe binnen België te weinig wetenschappelijk onderzoek verricht werd naar deze specifieke problematiek, ondanks het feit dat de Veiligheidsmonitor meermaals aanduidde dat de burger werkelijk wakker ligt van dergelijke “buurtproblemen”. Het viel ons dan ook op dat men in Nederland iets verder staat op het vlak van het onderzoek hiernaar. Hoewel ook daar de factor “fysieke verloedering” niet direct gemeten wordt in de Politie-monitor, benadert men deze factor er door gebruik te maken van enkele van de buurtproblemen die wel in dit onderzoek betrokken zijn. Door deze oefening wordt binnen het Veiligheidsprogramma fysieke verloedering reeds onderzocht als aparte cluster, die geoperationaliseerd werd aan de hand van vier indicatoren²²⁸. In Nederland vinden we dan ook talrijke onderzoeken en statistieken terug omtrent deze fysieke verloedering. Misschien moet België hier een voorbeeld aan nemen?

Toch worden er vandaag de dag zowel op nationaal als Vlaams niveau interessante initiatieven rond deze problematiek genomen. Er echter nog veel werk aan de winkel. Het grote probleem binnen België is het gebrek aan coherentie en afstemming tussen de verschillende initiatieven en de verschillende niveaus. Dit vormt zeker een belangrijk werkpunt naar de toekomst toe. Wij koesteren de mening dat een kritische voorwaarde voor een succesvol beleid namelijk de nood aan integratie is. Een geïntegreerd beleid sluit alle niveaus in die met stadsbeleid iets te maken hebben, d.i. het Vlaamse, het federale en zelfs het Europese niveau. Op die manier kunnen de geesten op elkaar afgestemd worden en worden de maatregelen geïntegreerd in een groter geheel. Tevens is het belangrijk dat de verschillende initiatieven complementair zijn, dit haalden we reeds aan bij de “overlappingsproblematiek” tussen de preventie- en veiligheidscontracten en de contracten van grootstedenbeleid. Na deze hele analyse beseften we ook dat de belangrijkste rol weggelegd is voor de stad of gemeente in casu, doch is dit “kadergevend beleid” op beide niveaus onontbeerlijk. Hoog tijd om dus eens te gaan kijken hoe de stad Hasselt omgaat met deze problematiek...

Met een grote interesse startten wij aan het onderzoek naar het beleid hieromtrent. We koesterden een grote interesse in de plaats van criminologische theorieën binnen dit handelen. Helaas moesten we constateren dat beleid in de eerste plaats een politieke keuze is en dat theoretische

---

²²⁸ Hondenpoep, Vernieling van straatmeubilair, Rommel op straat en bekladden van muren en gebouwen.

funderingen hier niet uitgesproken aan te pas komen. Maar wanneer we de verschillende beleidsdocumenten grondiger bestudeerden, zagen we dat ook zij zich impliciet steunen op de Broken Windows-gedachte²²⁹ om de nood aan te tonen van de aanpak van dergelijke fysiek verloederde buurten. Niet alleen de gedachte dat deze buurten criminaliteit aanlokken maar ook de daarmee samenhangende problematiek van onveiligheidsgevoelens wordt vaak aangehaald ter legitimering van allerlei acties om deze fysieke verloedering aan te pakken en zelfs tegen te gaan.

Zijn wij iets te idealistisch als wij als toekomstige wetenschappers stellen dat wetenschappelijk onderzoek en theoretische funderingen als basis van een beleid dienen te fungeren? Wij zijn ons echter ook bewust van de ietwat complexe relatie tussen beleid en wetenschap. Toch zien we al belangrijke stappen in de goede richting, zoals het Witboek stedenbeleid van de Vlaamse overheid.²³⁰

Fig. 3 Visueel overzicht van de complexe relatie tussen wetenschappelijk onderzoek en beleid.

Helaas stelden wij ook vast dat een dergelijke theorie als de Broken Windows- benadering simplistisch gehanteerd wordt binnen het partijprogramma van het Vlaams Belang. Deze politieke partij vernauwt deze theorie tot "zerotolerantie".²³¹ In het theoretisch luik van deze scriptie zagen we echter duidelijk dat deze reductie niet opgaat... Deze reductie getuigt immers van een

²²⁹ De gedachte dat verloedering de humuslaag vormt van criminaliteit, en dat dus het verbeteren van leefbaarheid in de wijken de criminaliteit zal doen dalen.

²³⁰ E. DEVROE, "De ontmoeting tussen criminologisch onderzoek en strafrechtelijke beleid", *Werkcollege in het kader van de cursus criminologische politiek*, 2007.

²³¹ <http://www.uitgeverijegmont.be/begin2.php?boek=8>, geraadpleegd op 1 maart 2007.

ontkenning dat de Broken Windows- theorie past in een breder concept van community policing of gemeenschapspolitiezorg. Dergelijk initiatief kunnen wij als kritische wetenschappers dan ook niet aanmoedigen...

DEEL 3:
Verloedering in Hasselt

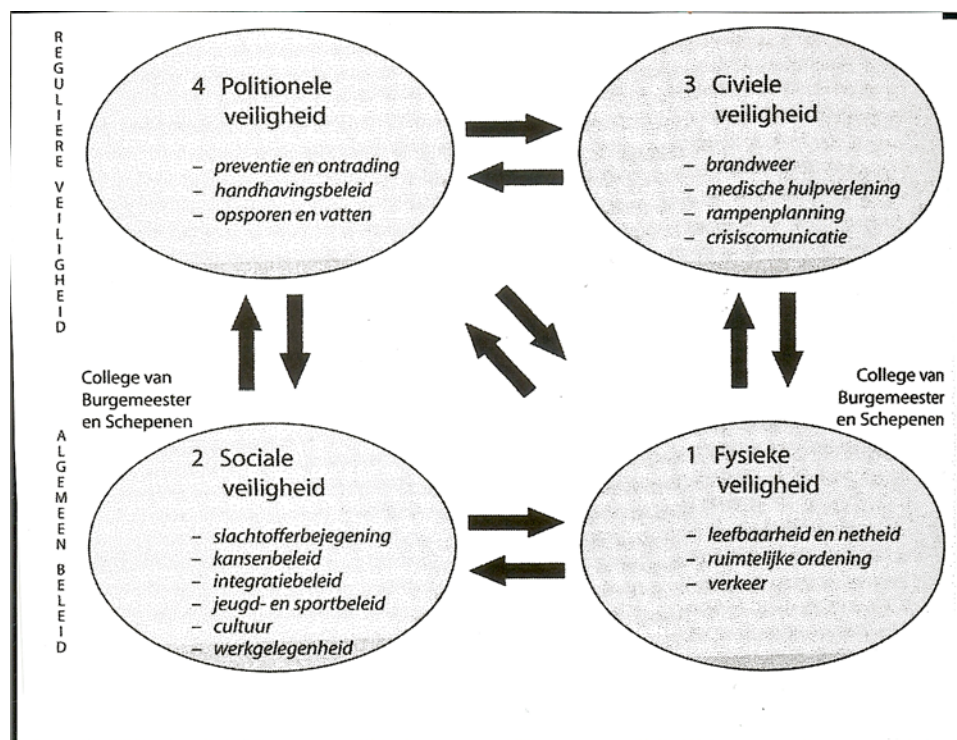
In het eerste deel van deze scriptie schetsten we de problematiek van verloederde buurten en de daarmee ontegensprekelijk samenhangende Broken Windows- benadering en andere gangbare thesen in dit onderzoeksdomein. Het tweede deel uitte zich in het geven van een overzicht van de huidige stand van zaken van alle mogelijke beleidsinitiatieven die betrekking hebben op fysieke verloedering. In dit kader hielden we rekening met de federale structuur van België, dewelke verschillende beleidsniveaus onderkent. Noodzakelijkerwijze bestudeerden en analyseerden we zowel de nationale als Vlaamse beleidsinstrumenten. De belangrijkste conclusie die wij trokken uit het deel gewijd aan beleidsplannen, was het inzicht dat de nationale en Vlaamse initiatieven slechts een “kader” aanreiken, hetgeen concreet dient uitgewerkt te worden door de lokale overheid. Stilaan realiseerden wij ons dan ook dat de stad of gemeente het niveau bij uitstek is om een lokale benadering van plaatselijke problemen mogelijk te maken. Het is immers ons inziens de stad of gemeente in casu die het dichtst bij de bevolking staat en alzo het best geplaatst is om zicht te hebben op de problemen en behoeften van haar bevolking. Vermits de concrete implementatie van de nationale en Vlaamse overheidsinitiatieven hoofdzakelijk overgelaten wordt aan het lokale niveau, maakten wij als toekomstige wetenschappers de bewuste keuze om dit onderzoek niet te stoppen na de beschrijving van het nationaal en Vlaams niveau. Meer specifiek wensten we de concrete praktijk binnen de stad Hasselt te onderzoeken. Zo wilden wij onderzoeken of er binnen Hasselt al dan niet sprake is van fysieke verloedering en welk beleid zij hiertegen voeren. De keuze voor Hasselt lag voor de hand, enerzijds omdat wij zelf wonen in Limburg, anderzijds omdat reeds te veel onderzoeken zich toespitsten op de grootsteden Antwerpen, Gent en Brussel. In deze optiek hoopten wij ook een zekere meerwaarde te kunnen bieden.

Hoog tijd om aandacht te besteden aan het lokale niveau... Wij zijn dan ook verheugd, dat wij u, als lezer, uiteindelijk kunnen meenemen doorheen dit stuk over Hasselt.

Hoofdstuk 1: Situering van dit luik binnen deze scriptie²³²...

1.1 Probleem- en doelstelling

Veiligheidsgevoelens, leefbaarheid, netheid en algemeen welbehagen hangen nauw samen met elkaar. Uit de resultaten van de Veiligheidsmonitor, concluderen we dat netheid, leefbaarheid en algemeen welbehagen minstens even belangrijk zijn voor de veiligheidsbeleving als de criminaliteit op zich. Daarnaast koesteren we de wetenschap dat het begrip veiligheid prominent aanwezig is binnen het bestuur van een stad en/of gemeente. Een lokaal bestuur, groot of klein, wordt immers geconfronteerd met een veelheid aan manieren en vormen waarop veiligheid zich manifesteert. Één van die belangrijke domeinen betreft zonder enige twijfel de “fysieke veiligheid”, dewelke verbonden is aan allerlei aspecten van de leefbaarheid, netheid, enz.²³³ Dit wordt duidelijk in figuur Fig. 4²³⁴.

Fig. 4: Overzicht van de verschillende vormen van veiligheid waarmee elk lokaal bestuur geconfronteerd wordt

Bovendien is deze fysieke verloederung niet alleen een veiligheidsindicator, maar ook een indicator die wijst op het eventuele gebrek aan kwaliteit van de fysieke infrastructuur, hetgeen vanzelfsprekend niet bevorderlijk is voor de stad of gemeente in casu. Het behoeft dus geen

²³² K. BEYENS, cursus Methoden van criminologisch onderzoek deel II.

²³³ S. MEIJLAERS, *o.c.*, 7-15.

²³⁴ S. MEIJLAERS, *o.c.*, 16.

verder betoog dat het onontbeerlijk wordt dat de steden en/of gemeenten aandacht besteden aan de problematiek van fysieke verloedering. Stefan Meijlaers omschrijft veilige gemeenten of steden als leefbaar en rein met een hoge mate van welbehagen bij de bevolking, waar de bevolking elkaar kent en niet van elkaar vervreemd is.²³⁵ Vandaar onze interesse om binnen deze scriptie te onderzoeken hoe het in Hasselt gesteld is met de fysieke verloedering en welke beleidsmaatregelen zij implementeren in de strijd tegen fysieke verloedering. Zo kwamen wij dan tot volgende relevante probleemstelling:

“Is er binnen Hasselt sprake van fysieke verloedering en welke beleidsmaatregelen implementeren zij in de strijd tegen fysieke verloedering?”

1.2 Methodologisch kader

Wij trachtten een antwoord op deze probleemstelling te bekomen door (1) het bestuderen en analyseren van allerlei beleidsdocumenten en beleidsinitiatieven, zoals onder andere de stadsmonitor en de stedelijke monografie van Hasselt, (2) door middel van onze eigen observatie binnen de stad Hasselt en (3) het afnemen van halfopen interviews met enkele sleutelfiguren²³⁶ op beleidsvlak binnen de stad Hasselt. Deze sleutelfiguren selecteerden wij op basis van hun veronderstelde kennis over de fysieke verloederingsproblematiek en hun waarschijnlijk verschillende invalshoek op deze problematiek. Kortom, we spreken van halfopen interviews met bevoorrechte getuigen. De keuze om ons niet enkel te baseren op de aanwezige beleidsdocumenten en beleidsinitiatieven werd ingegeven doordat wij ons als toekomstige wetenschappers realiseren dat er een wereld van verschil kan bestaan tussen de stated en real goals. We definiëren de stated goals als de doelstellingen die officieel nagestreefd worden, terwijl de real goals omschreven worden als de doelstellingen die er in de concrete praktijk nagestreefd worden.²³⁷ Vermits deze interviews geen onderzoek op zich vormden, maar slechts gehanteerd werden ter verduidelijking van het gevoerde beleid, hebben we ervoor geopteerd om hier rond geen breed methodologisch kader uit te werken.²³⁸

Ons onderzoek gaat dus een stap verder dan het louter in beeld brengen van het gevoerde nationale en Vlaamse beleid tegen de problematiek van “fysiek verloederde buurten”. We onderzoeken ook concreet hoe het in de praktijk (binnen Hasselt) wordt omgezet. Dit versterkt ons inziens dan ook de meerwaarde van deze scriptie. We kunnen hier spreken van een hoofdzakelijk praktijkgericht onderzoek, aangezien dit onderzoek voornamelijk tot doel heeft te

---

²³⁵ S. MEIJLAERS, *o.c.*, 7.

²³⁶ De burgemeester Herman Reynders, de kabinetschef Michel Carlier, de preventieambtenaar Ann Claes en hoofdinspecteur Johan Tomsin.

²³⁷ F.A.C.M. DENKERS, *Criminologie en beleid: de invloed van penologische research op het strafrechtelijk beleid*, Nijmegen, Dekker en van de Vegt, 1976, 168.

²³⁸ Voor een beknopte uitleg van het methodologisch kader hier rond, verwijzen wij u graag naar bijlage 2 (zie bijlagenbundel)

onderzoeken hoe de genomen beleidsinitiatieven toepassing vinden op lokaal vlak om alzo te evalueren of de doorstroming van deze maatregelen wel efficiënt gebeurt op lokaal vlak. Uiteraard dienen we er ons van bewust te zijn dat het onmogelijk is om een te rigide onderscheid te maken tussen een fundamenteel theoretisch onderzoek en een praktijkgericht onderzoek. In deze optiek is het dan ook verkeerd om te stellen dat dit onderzoek niet bijdraagt tot het accumuleren van de kennis ter zake, aangezien deze scriptie zorgt voor een eerste aanzet tot een bundeling van alle overheidsinitiatieven tegen de specifieke problematiek van fysieke verloedering. Zonder enige twijfel kunnen we hier stellen dat deze thesis een kruisbestuiving vormt tussen een praktijkgericht en een fundamenteel onderzoek.

Zoals we reeds in het eerste deel aanhaalden, betreft het hier namelijk geen literatuurstudie naar de verifieerbaarheid van criminologische theorieën betreffende het fenomeen van fysieke verloedering, maar betreft het hier een beleidsrelevante scriptie. In deze optiek zijn we er dan ook van overtuigd dat deze scriptie hoofdzakelijk een praktische relevantie bezit, aangezien we ons tot hoofddoel stellen om te achterhalen welk beleid er in Hasselt gevoerd wordt en hoe efficiënt zij de genomen nationale en Vlaamse beleidsmaatregelen implementeren binnen hun lokale praktijk. Op die manier kunnen we misschien aanbevelingen formuleren om alzo te komen tot een meer efficiënt beleid hieromtrent. Meer specifiek betekent dit dat de relevantie van deze scriptie zich geenszins beperkt tot de academische wereld, maar uitstrekt tot de verschillende beleidsniveaus.

We spitsten ons hier toe op een onderzoek met een explorerend karakter. Vermits er omtrent deze problematiek nog niet veel onderzoek verricht is, waren we verplicht een “verkenning” onderzoek te voeren. Hierdoor waren we ook genoodzaakt te vertrekken van brede onderzoeksvragen, waarop wij een eenduidig antwoord trachtten te bekomen via dit onderzoek. De aard van de gegevens die we hier nastreefden zijn hoofdzakelijk gegevens van beschrijvende aard. Meer bepaald trachtten we een volledig zicht te bekomen op de concrete aanpak van fysieke verloedering binnen Hasselt en de link met het nationale en Vlaamse beleidsniveau.

Vermits wij ons bewust zijn van het feit dat de problematiek van “fysieke verloedering” zelden een alleenstaand fenomeen is, besteden wij onrechtstreeks ook aandacht aan de er vaak mee samenhangende problemen, die reeds uitvoerig aan bod kwamen in het eerste deel. Hiertoe worden wij ook impliciet gestimuleerd door de Broken Windows- benadering en de talrijke recente onderzoeken die aantoonen dat dergelijke fenomenen vaak samengaan. Ondanks het feit dat wij beseffen dat er nog verder onderzoek dient verricht te worden naar de causale richting van de verbanden, worden we hier onrechtstreeks wel beïnvloed door deze theoretische inzichten waardoor we toch wel kunnen spreken van een deductief, kwalitatief onderzoek naar het concrete beleid rond dergelijke buurten binnen Hasselt.

1.3 De onderzoeksvragen als leidraad...

De volgende stap bestaat uit het formuleren van specifiekere onderzoeksvragen uit de hierboven vermelde algemene vraagstelling. Wegens het gebrek aan tijd en middelen, waren we genoodzaakt

dit te onderzoeken op een beperkte maar efficiënte wijze. Zodoende kwamen we tot volgende onderzoeksvragen, waarop wij een eenduidig en concreet antwoord wensten te formuleren aan het einde van het onderzoek. Deze onderzoeksvragen vormden de leidraad doorheen ons onderzoek.

- ❖ **“Welke buurten kunnen beschouwd worden als zijnde fysiek verloederd en op basis van welke criteria?”** Dit trachtten wij te achterhalen door middel van onze eigen observatie, in combinatie met de afgenomen interviews.
- ❖ **“In welke mate wordt fysieke verloedering in het algemeen als een probleem ervaren door de Hasselaars?”** Dit trachtten wij te achterhalen door middel van een studie van de veiligheids- en stadsmonitor.
- ❖ **“In welke mate en onder welke vorm wordt er aandacht besteed aan deze problematiek binnen Hasselt?”** Met andere woorden peilen we hier naar het gevoerde beleid hiertegen binnen Hasselt. Dit trachtten we te achterhalen door middel van een studie van de aanwezige beleidsdocumenten en beleidsinstrumenten, de afgenomen interviews en onze eigen kritische reflectie.
- ❖ **“Is er sprake van een implementatie van de genomen nationale en Vlaamse beleidsmaatregelen binnen deze lokale context?”** Dit trachtten we te achterhalen door middel van de studie van de aanwezige beleidsdocumenten en beleidsinstrumenten, de afgenomen interviews en onze eigen kritische reflectie.
- ❖ **“ Welke zijn de mogelijke knelpunten in het gevoerde beleid?”** Om dit te kunnen beantwoorden combineerden we ook de drie bovenstaande methoden, waarbij onze eigen reflectie en kritische ingesteldheid een zeer belangrijke rol speelde.

Zoals we hierboven reeds aanhaalden, trachtten we hierop een antwoord te bekomen door de combinatie van verschillende dataverzamelingmethoden. Wij zijn van oordeel dat deze keuze een meerwaarde impliceert.

Tot slot willen we hier nog eens te vermelden dat het absoluut geen gemakkelijke opdracht betrof om fysieke verloedering te isoleren van allerlei samenhangende fenomenen, daar dit zelden of nooit losstaand voorkomt. We willen dan nogmaals beklemtonen dat wij heus niet blind zijn voor het feit dat dergelijke problematiek vaak gepaard gaat met sociale verloedering en zelfs criminaliteit. Doch behoren deze probleemfenomenen niet tot het onderwerp van deze scriptie.

Hoofdstuk 2: Hasselt, een stad met een verhaal: een schets...

Voorleer we startten met het specifieke onderzoek naar de concrete implementatie van het nationale en Vlaamse beleid omtrent fysiek verloederde buurten binnen Hasselt, dienden we Hasselt, als één van de dertien centrumsteden²³⁹ van Vlaanderen, te situeren. Dit houdt zowel een geschiedkundige als een huidige geografische, demografische en politieke situering in. We zetten hier immers enkele elementen op een rij die relevant zijn voor het interpreteren van de stad van vandaag. Op die manier beschikten we over een kader, dat van cruciaal belang was om de problematiek van fysieke verloedering te kunnen situeren.

*2.1 Historisch overzicht in een notendop...*²⁴⁰

Hasselt ontstond hoogstwaarschijnlijk in de 7de eeuw. Het was toen een Frankische landbouwnederzetting aan de oever van de Helbeek, een bijriviertje van de Demer. Deze kleine Frankische nederzetting ontwikkelde zich in de 12de eeuw tot een kleine stad, die een aantal privileges genoot. Door zijn gunstige ligging groeide Hasselt gestaag. Het werd het belangrijkste handels- en nijverheidscentrum en daarom ook de administratieve hoofdplaats van het Graafschap Loon.

Na het ontstaan van België in 1830 werd Hasselt de hoofdstad van de provincie Limburg. Samen met de (beperkte) industrialisatie in het begin van de 19de eeuw zorgde dit ervoor dat Hasselt een ware metamorfose onderging en uit haar middeleeuws keurslijf brak. De omwalling werd gesloopt en er werd in de plaats een ringlaan aangelegd (sinds 2000 de Groene Boulevard). Het stadsbeeld werd gemoderniseerd door een betere infrastructuur en de bouw van nieuwe overheidsgebouwen. Er werd ook gewerkt aan de verbinding met andere steden. Dit vormt ook de periode waarin de jeneverindustrie een hoogtepunt bereikte. De beheerders van de stokerijen verwierven een grote invloed op het economische leven. Vanaf de tweede helft van de 19de eeuw kon er dankzij de verbetering van de infrastructuur zelfs aan export gedaan worden. De aanleg van de spoorweg speelt hier ongetwijfeld een belangrijke rol in. In de periode 1860-1869 was Hasselt het jenevercentrum van België. Aan het einde van de 19de eeuw konden de Hasseltse stokers de moderne trends en technische evoluties van de distilleertechnieken en -apparatuur niet meer volgen. Het duurde wel nog tot de Eerste Wereldoorlog eer de meeste stokerijen op de fles gingen.

De bouw van het Albertkanaal (1930-1939) moest een nieuwe impuls geven aan de industriële activiteit in Hasselt, maar het duurde tot de jaren '50 eer de industrialisatie echt op gang kwam. Verschillende confectiebedrijven, voedingsbedrijven en metaalverwerkende bedrijven vestigden zich in Hasselt aan de Kanaalkom. De bevolkingsaan groei nam sterk toe, met nieuwe woonwijken

---

²³⁹ Een centrumstad oefent een centrale functie uit voor zijn omgeving, onder andere op het vlak van werkgelegenheid, verzorging, onderwijs, cultuur en ontspanning.

²⁴⁰ http://www.thuisindestad.be/html/monograf/downloads/SM_Hasselt2002.pdf, geraadpleegd op 5 maart 2007, 5-9.

tot gevolg. Maar de groei van de nijverheid bleef in Hasselt eerder beperkt. Hasselt groeide uit tot een moderne stad met vooral een enorme groei in de commerciële en de dienstensector.²⁴¹

In 1977 werden de deelgemeenten Kuringen, Stokrooie, Kermt, Spalbeek, Stevoort, St.-Lambrechts-Herk en Wimmerdingen samengevoegd met de stad Hasselt. Deze fusie maakte Hasselt 2,5 maal zo groot in oppervlakte en de Limburgse gemeente met het grootste inwonersaantal. (Fig. 5²⁴²)

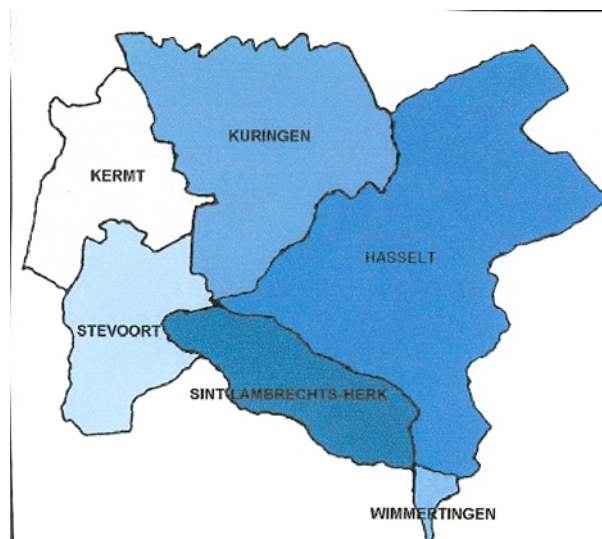

Fig. 5: De deelgemeenten van Hasselt sinds 1977

2.2 Hasselt: vandaag de dag?

2.2.1 Economisch

Vandaag is Hasselt vooral een handels- en dienstencentrum. Het heeft eerst en vooral een uitgebreide administratieve functie. Er heerst namelijk een redelijk sterke concentratie van overheidsdiensten vanwege de functie van Hasselt als administratieve hoofdplaats van Limburg. We merken tevens op dat vele bedrijven ook een commerciële regionale zetel hebben in Hasselt. Verder is de stad Hasselt met haar uitgebreide waaier aan onderwijsvoorzieningen een belangrijk onderwijscentrum. Daarnaast koestert Hasselt een invloedssfeer als handelscentrum dat zich uitstrekt over heel de provincie, door haar uitgebreide winkelinfrastructuur. Uit de studie van E. Van Hecke blijkt dat Hasselt als vijfde best uitgeruste stad van Vlaanderen naar voren kwam. We zien dus dat Hasselt haar achterstand tegenover andere regionale steden heeft weten weg te werken.²⁴³

²⁴¹ Openbare diensten, scholen, culturele infrastructuur, ziekenhuizen, handelscomplexen, enz.

²⁴² http://www.thisindestad.be/html/monograf/downloads/SM_Hasselt2002.pdf, geraadpleegd op 5 maart 2007, 8.

²⁴³ http://www.thisindestad.be/html/monograf/downloads/SM_Hasselt2002.pdf, geraadpleegd op 5 maart 2007, 7.

2.2.2 Geografisch²⁴⁴

Hasselt ligt centraal in Limburg op de grens van de Kempen en Vochtig-Haspengouw. De stad maakt deel uit van de Euregio Maas-Rijn. Sinds de fusie heeft de stad een oppervlakte van 10.223 ha. De stad heeft zich historisch gezien steeds concentrisch ontwikkeld rond de markt. De opeenvolgende begrenzingen van het nederzettingspatroon bevestigen deze groei. Toch heeft het eigenlijke centrum van Hasselt zich enigszins anders ontwikkeld dan andere grote steden. Er is namelijk geen duidelijke 19de-eeuwse gordel. Men stapt als het ware uit het historisch centrum de 20ste-eeuwse ontwikkeling binnen. De ontwikkeling van het stedelijk karakter merk je aan de woonwijken buiten de Kleine Ring. Zij werden rond de stadskern ingeplant. Omdat de Kleine Ring zo doorbroken werd, was de aanleg van een Grote Ring op het eind van de jaren '60 noodzakelijk. Op die manier kon Hasselt zich verder als volwaardige stad ontwikkelen.²⁴⁵

2.2.3 Demografische evolutie²⁴⁶

Uit de officiële bevolkingscijfers van 2006 blijkt dat Hasselt nog steeds blijft groeien. Van 70.031 inwoners op 31 december 2005 naar 70.568 inwoners op 31 december 2006.²⁴⁷ Opvallend veel jonge mensen komen in Hasselt wonen.

In tegenstelling tot de mijngemeenten in Limburg wordt de demografische geschiedenis van Hasselt niet gekenmerkt door een grote immigratie. De fusiegemeente Hasselt kent slechts 3.024 vreemdelingen, in tegenstelling tot de 67.544 Belgen.²⁴⁸ Hasselt kent een bevolkingsdichtheid van 682 inwoners/km². Tevens bleek 2006 ook een erg vruchtbaar jaar te zijn, er werden immers 563 Hasselaren geboren tegenover 533 sterfgevallen. Met andere woorden is er dus sprake van een geboorteoverschot van 30. Leuk om weten is ook dat er in Hasselt meer vrouwen dan mannen zijn. Met 36.077 vrouwen tegenover 34.491 mannen zijn de vrouwen duidelijk in de meerderheid.

2.2.4 Politiek²⁴⁹

Op politiek vlak, kent Hasselt het laatste decennium een sterke socialistische traditie. Vanaf 1994 wordt de SP immers de grootste partij binnen Hasselt. Dit in tegenstelling tot 1988 toen de CVP de grootste partij in Hasselt was. Vanaf 2000 komt de SP samen met Agalev op als SP.a en behaalden zij opnieuw de meerderheid van de stemmen, hetgeen resulteerde in maar liefst 23 zetels van de bestaande 41 zetels. Deze trend blijkt zich min of meer door te zetten in de recente

---

²⁴⁴ In dit kader verwijzen wij u graag naar bijlage 3 (zie bijlagenbundel).

²⁴⁵ http://www.thuisindestad.be/html/monograf/downloads/SM_Hasselt2002.pdf, geraadpleegd op 6 maart 2007, 9.

²⁴⁶ STAD HASSELT, *Jaarverslag van de dienst bevolking over de Hasseltse populatie*, Hasselt, Stad Hasselt, 2006.

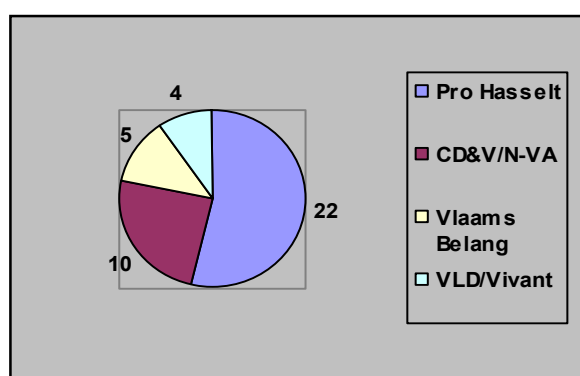
²⁴⁷ In dit kader verwijzen wij u graag naar bijlage 4 (zie bijlagenbundel).

²⁴⁸ Zie ook Bijlage 4: Demografische gegevens van de stad Hasselt.

²⁴⁹ http://www.thuisindestad.be/html/monograf/downloads/SM_Hasselt2002.pdf, geraadpleegd op 27 maart 2007, 117 en http://www.binnenland.vlaanderen.be/verkiezingen/verkiezingen2006/lijsten.html?type=GE&nis=71022#tabevent_tab_uitslagen_GE, geraadpleegd op 27 maart 2007.

gemeenteraadsverkiezingen van 2006. Zo stellen we immers vast dat Pro Hasselt²⁵⁰ de meerderheid van de stemmen voor haar rekening neemt en dit vertaalt zich dan ook in 22 zetels. Tevens blijven de christendemocraten²⁵¹ t.o.v. de resultaten van 2000, ook in 2006 de tweede grootste partij binnen Hasselt. Opmerkelijk in 2000 was reeds de grote toename van het aantal stemmen van het toenmalige Vlaams Blok in Hasselt, doch zien we in 2006 nog een versterking van deze tendens in het huidige Vlaams Belang. Hierdoor wipt het Vlaams Belang t.o.v. de uitslagen van 2000 dan ook van de vierde naar de derde plaats en krijgt zij vijf zetels toegewezen. Dit heeft dan ook voor gevolg dat het kartel VLD-Vivant verschuift van een derde naar een vierde plaats. Ondanks deze onderlinge wissel van de liberalen met het Vlaams Belang, blijft Hasselt een stad met een overduidelijke en sterke socialistische aanhang. Ter verduidelijking, geven wij in figuur Fig. 6 de zetelverdeling binnen Hasselt even visueel weer.

Fig. 6: Huidige zetelverdeling gemeenteraadsverkiezingen 08/10/2006

Anno 2007 heerst er dan ook binnen Hasselt een coalitie van SP.a-Spirit, GROEN!, CD&V/N-VA en Open Vld.²⁵²

2.3 Hasseltse schets geresumeerd...

De bedoeling van deze historische en hedendaagse schets van Hasselt, was om u, als lezer, een kader aan te reiken om alzo de stad Hasselt te kunnen situeren op enkele belangrijke vlakken van het maatschappelijk leven. Zoals eerder werd aangegeven stamt de keuze voor Hasselt uit een dubbele bekommernis, enerzijds speelde het Limburg-gevoel aangezien wij zelf Limburgers zijn, anderzijds was er de vaststelling dat er reeds talloze onderzoeken gericht waren op steden zoals Antwerpen, Gent en Brussel. Tijd om de zogenaamde “hoofdstad van de smaak” eens in het licht te zetten!

Na deze noodzakelijke schets, kunnen we overgaan tot de corebusiness van dit luik. Meer specifiek gaan we eens een blik werpen op de problematiek van fysieke verloedering in Hasselt.

²⁵⁰ Een kartel van de SP.a-Hasselt, groen! en Spirit-Hasselt.

²⁵¹ Anno 2006 spreekt men in dit kader van het kartel CD&v/N-VA i.p.v. de voormalige CVP.

²⁵² STAD HASSELT, *Hasselt, een stad met een verhaal: Beleidsverklaring 2007-2012*, Hasselt, Stad Hasselt, 2007, 4.

Hoofdstuk 3: Fysieke verloedering in Hasselt...

Nadat we dit noodzakelijk kader aangereikt hadden, konden we overgaan tot de kern van dit luik. Meer specifiek wilden we zicht krijgen op de problematiek van fysieke verloedering binnen Hasselt. We beseften dat dit een moeilijke opdracht betrof, maar desondanks wilden we er toch in slagen een overzichtelijke weergave te bekomen van deze problematiek in Hasselt. Het betrof een intens zoekproces, dat resulteerde in onderstaande overzicht.

Vooreerst dienen we op te merken dat niet iedereen altijd hetzelfde verstaat onder fysieke verloedering, waardoor ieders interpretatie hoogstwaarschijnlijk verschillend zal zijn.

3.1 De mening van de Hasselaars bevestigd: De Hasselaars aan het woord...

3.1.1 Verloedering in de buurt

Zoals we reeds in het tweede deel aanhaalden, besteedt de stadsmonitor aandacht aan de problematiek van fysieke verloedering. Na een analyse van de resultaten van de stadsmonitor van 2006, stootten we echter op de vaststelling dat men verloedering in de buurt nog niet effectief bevestigd heeft. Wel zijn er reeds voorstellen en initiatieven om een eenduidig voorstel uit te werken om alzo te komen tot de aggregatie van de informatie van een bepaalde selectie van vragen over de beleving van de verloedering in de buurt. Momenteel heerst er nog een zoektocht naar de vragen welke zinvol zijn om te aggregeren tot een indicator. Men kan zich hier terecht de vraag stellen welke motivatie er schuilt achter de opname van een dergelijke indicator in de stadsmonitor voor leefbare en duurzame Vlaamse steden. Deze keuze wordt gemotiveerd door de vaststelling dat fysieke verwaarlozing en verloedering van de fysieke infrastructuur in de buurt een bron van onveiligheidsrisico's zijn en alzo bij een deel van de bewoners leiden tot onveiligheidsgevoelens. Dit strookt niet met de ideologie dat in leefbare en duurzame steden de kwaliteit van de woonomgeving versterkt wordt. Toch zien ook de ontwerpers van de stadsmonitor in dat verloedering niet alleen een veiligheidsindicator is, maar ook dienst kan doen als een indicator voor een gebrek aan kwaliteit van de fysieke infrastructuur in de woonomgeving.²⁵³ Het spreekt voor zich dat we de afwezigheid van deze indicator een spijtige vaststelling vonden, aangezien dit een zeer belangrijk instrument voor ons zou zijn. We waren echter ook verheugd te merken dat er toch wel inspanningen geleverd worden om dit probleem tot een aparte indicator te maken.

Toch merkten we in het tweede deel reeds op dat de veiligheidsmonitor wel een drietal buurtproblemen aankaart, dewelke in de toekomst eventueel kunnen geaggregeerd worden tot een aparte indicator "fysieke verloedering". Wanneer we de resultaten van de veiligheidsmonitor 2006 op deze specifieke problemen bekijken voor de stad Hasselt, merken we dat geen van deze drie

---

²⁵³ http://www.thuisindestad.be/scripts/stadsmonitor/xml_parser.asp?type=piste&code=308, geraadpleegd op 29 maart 2007.

probleemsituaties echt als zeer problematisch ervaren worden door de Hasselaars.²⁵⁴ Dit dient toch wel genuanceerd te worden door de vaststelling dat alle buurtproblemen minder prominent aanwezig zijn in Hasselt, in vergelijking met de federale resultaten.²⁵⁵ Doch mag men ons inziens de situatie “Rommel op straat” niet onderschatten. De Hasselaar vindt dit misschien niet het meest storende buurtprobleem, maar toch wel voldoende storend wanneer men dit in relatie met de andere buurtproblemen aanschouwt. Hetzelfde geldt voor het probleem van “vernielingen van telefooncellen, bus- of tramhokjes”. “Bekladde muren en/of gebouwen” tot slot blijken binnen Hasselt in mindere mate een probleem te vormen, misschien is dit te danken aan het efficiënt gevoerde beleid hiertegen binnen Hasselt? Hierover later meer...

Door middel van de reeds verworven inzichten, wisten wij dat onze zoektocht hier niet eindigde. Wij hadden gedurende dit groeiproces stilaan het inzicht verworven dat er nog andere belangrijke indicatoren zijn, dewelke een onrechtstreekse meting van fysieke verloedering inhouden.

3.1.2 Indruk van de netheid in de stad

Aandeel (%) inwoners met een positieve indruk over de netheid van zowel de parken en de pleinen als het stadscentrum		
	2004	2006
Aalst	66,5	57,3
Antwerpen	28,7	27,4
Brugge	80,5	80,1
Genk	86,1	77,3
Gent	57,4	58,9
Hasselt	84,3	78,6
Kortrijk	66,7	70,5
Leuven	77,2	77,9
Mechelen	49,4	61,6
Oostende	62,8	66,3
Roeselare	66,6	68,4
St.-Niklaas	66,4	72,3
Turnhout	58,7	59,5

Fig. 7: Percentage inwoners uit de dertien centrumsteden met een positieve indruk over de netheid van zowel de parken en pleinen als het stadscentrum.

Zo bevroegt de stadsmonitor ook de indruk van de netheid van de stad. Meer specifiek werden in de survey van de stadsmonitor in 2004 en 2006 volgende twee stellingen voorgelegd aan een representatief staal van de inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: (1) De parken en pleinen in de stad zijn vuil en slecht onderhouden; (2) Het centrum van de stad (winkelbuurt, stadhuis, station,

²⁵⁴ Wij verwijzen u voor een visueel overzicht graag naar bijlage 5 (zie bijlagenbundel).

²⁵⁵ Zie Bijlage 1: Buurtproblemen van de (federale) Veiligheidsmonitor 2006.

enz.) is over het algemeen netjes. Zoals u in figuur Fig. 7²⁵⁶ kunt zien, werden degenen die antwoordden met ‘helemaal oneens’ of ‘eerder oneens’ op de eerste stelling en met ‘helemaal eens’ of ‘eerder eens’ op de tweede stelling, in de teller opgenomen.²⁵⁷

De verschillen tussen de dertien centrumsteden zijn hier groot. Uit deze figuur kunnen we zonder enige twijfel concluderen dat de bewoners van Hasselt een vrij goede indruk hebben over de netheid van hun stad, dit in groot contrast met bijvoorbeeld Antwerpen. In 2006 kent Hasselt toch een lichte daling, doch is deze daling ons inziens niet problematisch of onrustwekkend vermits Hasselt anno 2006, na Brugge, op de tweede plaats staat voor wat betreft de indruk van de bewoners over de netheid van de stad. Deze indicator is volgens ons een belangrijke meting van fysieke verloedering. De indruk die bewoners hebben van de netheid van de stad, bepaalt immers mee hoe ze de stad als leefomgeving waarderen. Deze subjectieve invulling is ons inziens nog belangrijker dan de “reële” netheid in de stad. Op die manier krijgt de stad immers zicht op de mening van de bewoners en in die optiek kan dit een belangrijk leerinstrument vormen om het beleid op af te stemmen.

Voor een specifieke visuele voorstelling van de stad Hasselt, voor wat betreft deze twee stellingen die tezamen de tevredenheid van de inwoners over de netheid van de stad meet, verwijzen wij u graag naar de bijlagenbundel.²⁵⁸

3.1.3 Tevredenheid over de woonomgeving

In de stadsmonitor werd er geopteerd om deze indicator te ontdebellen, namelijk: (1) De tevredenheid over de buurt; (2) De tevredenheid over de stad. Wat de tevredenheid van de buurt betreft werd de volgende vraag gesteld: “In welke mate ben je tevreden over de buurt waar je woont?”. Ook hier werden degenen die met ‘eerder tevreden’ of ‘helemaal tevreden’ antwoordden in de teller opgenomen in figuur Fig. 8.²⁵⁹ Deze beide subcategorieën gaan ook weer uit van de subjectieve waarneming en beoordeling van mensen, dewelke zeer nuttig kan zijn voor de stad in casu.²⁶⁰

De tevredenheid van inwoners over hun buurt zegt veel over hoe zij de kwaliteit van de directe woonomgeving zien. Deze tevredenheid kan verband houden met heel diverse factoren, vandaar dat men stelt dat de oorzaken die de score van deze indicator beïnvloeden van economische, sociale, fysiek-ecologische als van institutionele aard kunnen zijn.²⁶¹ Ook hier dienen we vast te

---

²⁵⁶ <http://www.thuisindestad.be/html/monitor/downloads2/rapporten/stadsmonitorhasselt.pdf>, geraadpleegd op 30 maart 2007, 70.

²⁵⁷ *Ibid.*

²⁵⁸ Zie Bijlage 6: Visuele voorstelling van de verdeling van de antwoorden op de twee stellingen inzake netheid in Hasselt uit de stadsmonitor.

²⁵⁹ http://www.thuisindestad.be/scripts/stadsmonitor/xml_parser.asp?type=stad, geraadpleegd op 1 april 2007.

²⁶⁰ *Ibid.*

²⁶¹ *Ibid.*

stellen dat Hasselt het goed doet. Deze indicator dient o.m. bestudeerd te worden samen met ‘de tevredenheid over de stad’.

Aandeel (%) inwoners dat tevreden is over zijn/haar buurt						
	Zeervrededen		Eerder tevreden		Totaal	
	2004	2006	2004	2006	2004	2006
Aalst	47,7	50,6	39,3	39,4	87,0	90,0
Antwerpen	38,4	43,5	45,3	40,1	83,7	83,6
Brugge	54,5	57,2	36,5	36,2	91,0	93,4
Genk	55,3	56,2	35,0	32,9	90,2	89,0
Gent	40,1	47,7	44,9	39,9	85,1	87,6
Hasselt	63,6	57,6	29,4	35,4	93,0	93,0
Kortrijk	45,9	51,4	39,9	39,7	85,8	91,1
Leuven	45,6	53,2	44,6	38,6	90,2	91,8
Mechelen	36,4	41,4	43,1	40,7	79,5	82,1
Oostende	46,4	52,9	42,6	39,4	88,9	92,3
Roeselare	49,9	51,9	41,2	39,9	91,1	91,8
St.-Niklaas	48,8	46,7	39,3	40,6	88,1	87,3
Turnhout	46,7	51,4	40,0	39,3	86,7	90,7

Fig. 8: Percentage inwoners uit de dertien centrumsteden tevreden is over zijn/haar buurt

Wat de tevredenheid van de stad betreft, werd de vraag gesteld: “In welke mate ben jij tevreden over de stad waar je woont?” (Fig. 9²⁶²). Ook hier werden dezelfde categorieën in de teller opgenomen, als hierboven.

Aandeel (%) inwoners dat tevreden is over zijn/haar stad						
	Zeervrededen		Eerder tevreden		Totaal	
	2004	2006	2004	2006	2004	2006
Aalst	34,3	30,6	48,5	48,6	82,8	79,2
Antwerpen	25,9	30,8	47,0	43,9	72,9	74,7
Brugge	56,0	60,2	36,1	32,8	92,0	93,0
Genk	49,8	44,8	39,1	41,3	88,9	86,1
Gent	51,1	50,6	39,0	40,3	90,1	90,9
Hasselt	62,4	61,2	33,3	29,4	95,7	90,6
Kortrijk	25,9	35,5	54,5	50,7	80,4	86,2
Leuven	49,8	52,0	39,8	39,8	89,7	91,7
Mechelen	18,7	25,0	48,1	50,0	66,8	75,0
Oostende	43,9	48,4	43,7	41,4	87,6	89,8
Roeselare	42,7	48,9	48,5	43,5	91,3	92,4
St.-Niklaas	29,0	30,2	52,7	49,9	81,6	80,1
Turnhout	34,6	38,5	50,1	47,2	84,7	85,7

Fig. 9: Percentage inwoners uit de dertien centrumsteden tevreden is over zijn/haar stad

Tevredenheid over hun stad zegt dan weer veel over hoe de Hasselaars de kwaliteit van hun ruime woonomgeving zien. Ook hier scoren zij weer goed.

²⁶² http://www.thuisindestad.be/scripts/stadsmonitor/xml_parser.asp?type=stad, geraadpleegd op 1 april 2007.

3.1.4 Tevredenheid over de architecturale uitstraling

In de survey van de stadsmonitor werden in 2004 en 2006 volgende drie stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: (1) De straten en pleinen in de stad zijn mooi aangelegd; (2) De parken in de stad zijn over het algemeen mooi aangelegd; (3) De monumenten, historische gevels en gebouwen geven de binnenstad een mooie uistraling. Wie op alle drie stellingen antwoordde met ‘helemaal eens’ of ‘eerder eens’, werd in de teller van Fig. 10 opgenomen.²⁶³

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat de straten, pleinen, parken, monumenten én gebouwen in de stad mooi zijn (aangelegd)		
	2004	2006
Aalst	57,2	54,6
Antwerpen	41,5	43,9
Brugge	85,5	88,7
Genk	60,3	51,1
Gent	69,6	72,1
Hasselt	77,4	71,8
Kortrijk	66,7	69,9
Leuven	70,8	78,7
Mechelen	56,6	70,2
Oostende	51,1	61,8
Roeselare	61,8	63,5
St.-Niklaas	52,2	62,0
Turnhout	43,1	47,6

Fig. 10: Percentage van inwoners uit de dertien centrumsteden dat vindt dat de straten, pleinen, parken, monumenten én gebouwen in de stad mooi zijn (aangelegd)

Ook hier zijn de verschillen tussen de dertien centrumsteden, net als in 2004, ook in 2006 relatief groot. Specifiek voor Hasselt zien we dat 71,8% van de inwoners vindt dat de straten, pleinen, parken, monumenten én gebouwen in de stad mooi zijn aangelegd. Dit is een daling met 5,6% t.o.v. 2004. De architecturale uitstraling van de stad bepaalt de kwaliteit van de woonomgeving en de culturele identiteit van de stad mee. Vanuit deze optiek betreft ook dit een onrechtstreekse meting van de fysieke verloedering.

3.1.5 Overmatige leegstand van woningen

Ook dit betreft ons inziens een indicator die we niet over het hoofd mogen zien bij de studie van fysieke verloedering. Zo weten wij immers dat langdurige leegstand kan leiden tot fysieke verwaarlozing, wat een negatief effect kan hebben op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving. Toch moesten we ook hier helaas constateren dat deze indicator nog niet van data voorzien was in

²⁶³ <http://www.thuisindestad.be/html/monitor/downloads2/rapporten/stadsmonitorhasselt.pdf>, geraadpleegd op 1 april 2007, 72.

de stadsmonitor. Gelukkig levert men wel inspanningen om ook deze indicator op te nemen bij de volgende meting van de stadsmonitor.

Toch stuiten wij op de zogenaamde “Welzijnsmonitor”. Dit is een instrument dat met behulp van een 100-tal kwantitatieve indicatoren zicht geeft op het welzijn in de ruime zin van het woord in de vierenzeventig gemeenten van de provincie Limburg. Aangezien de focus binnen dit instrument op het “welzijn” ligt, namen we dit niet op in ons overzicht van beleidsdocumenten en – instrumenten. Hoewel dit instrument weinig relevant is voor ons onderzoek naar “fysieke verloedering”, kwamen we hier toch uit op gegevens betreffende leegstand en verkrotting, dewelke wel interessant voor ons zijn. Uit de gegevens van de Welzijnsmonitor²⁶⁴, leiden wij af dat Hasselt ook inzake leegstand en verkrotting goed scoort, in vergelijking met de algemene Limburgse score.

3.1.6 Kwaliteit van de openbare ruimte

Ook deze indicator is volgens ons van belang bij de studie van de fysieke verloedering. In een leefbare en duurzame stad dient de kwaliteit van de openbare ruimte immers worden bevorderd. Toch is ook deze indicator nog niet van data voorzien, zodat we via de stadsmonitor geen zicht krijgen op de specifieke situatie van Hasselt omtrent deze kwaliteit.

3.1.7 De visie van de Hasselaars over fysieke verloedering geresumeerd...

Via een combinatie van de resultaten van de stadsmonitor en de veiligheidsmonitor gingen we op zoek naar de beleving van de Hasselaars over de fysieke verloedering binnen hun stad. Dit werd nog aangevuld door de verkregen gegevens van de welzijnsmonitor inzake leegstand en verkrotting. Na deze hele uiteenzetting van indicatoren die ons inziens relevant zijn voor de studie van fysieke verloedering, kunnen we uit de effectief gemeten indicatoren in Hasselt besluiten dat de Hasselaar vrij tot zeer tevreden is over zijn stad. Tevens blijkt de aanwezige leegstand en verkrotting in Hasselt lager te liggen dan de algemene score van Limburg. Wij beseffen dat om een zicht te krijgen op de fysieke verloedering de verschillende indicatoren niet apart dienen gelezen en geïnterpreteerd te worden, maar in combinatie met elkaar. Want ondanks het feit dat men er momenteel aan werkt om “verloedering van de buurt” als een aparte cluster op te nemen binnen de stadmonitor, beseffen wij dat fysieke verloedering geenszins gereduceerd kan worden tot deze toekomstige cluster, maar in combinatie met de bovenstaande indicatoren dient bestudeerd te worden. Als toekomstig wetenschapper betaamt het ons kritisch te zijn, waardoor wij er ook niet onderuit kunnen te stellen dat het spijtig is dat een dergelijk leerrijk instrument als de stadsmonitor niet optimaal benut wordt. Wij zijn dan ook de mening toegedaan dat de Vlaamse overheid erin dient te investeren zodat bij de volgende afname van de stadsmonitor alle indicatoren van data voorzien worden om alzo de steden in staat te stellen een nog beter zicht te krijgen op allerlei aspecten van hun stad. Willen deze resultaten nu zeggen dat er binnen Hasselt

---

²⁶⁴ In dit kader verwijzen wij u graag naar bijlage 7 (zie bijlagenbundel).

helemaal geen sprake is van fysieke verloedering? Wij besloten dit verder uit te spitten en moesten helaas constateren dat er ook binnen een stad waar de inwoners dermate tevreden zijn over de fysieke aspecten, er sprake is van fysieke verloederingsfenomenen.

3.2 Andere informatiebronnen: eigen observatie en afgenomen halfopen interviews...

Hoewel we uit bovenstaande informatie konden afleiden dat de Hasselaars vrij tot zeer tevreden zijn over hun stad wat betreft de fysieke aspecten, mochten we hier niet rechtlijnig uit concluderen dat er binnen Hasselt geen sprake zou zijn van fysiek verloederde buurten, integendeel...

Doordat wij zelf wonen in Limburg, kenden we uit eigen ervaring reeds enkele pijnpunten van de stad Hasselt. We gingen echter niet alleen op onze eigen observatie af, maar combineerden wij dit met de bekomen informatie uit de halfopen interviews. Wij beseften echter dat we de nodige voorzichtigheid aan de dag moesten leggen bij de verkregen informatie van deze “bevoorrechte getuigen”, aangezien wij reeds in het tweede deel tot de vaststelling kwamen dat de beleidsvoering in de eerste plaats een politieke keuze is. Tevens spreekt het voor zich dat de burgemeester en andere personen van de coalitie zeer voorzichtig zullen omspringen met het verschaffen van informatie, welke Hasselt eventueel in een negatief daglicht zou kunnen stellen. Wij luisterden kortom met de vereiste kritische ingesteldheid naar het verhaal van onze bevoorrechte getuigen.

Na alle informatie verzameld te hebben en met ons eigen kritisch oog de verschillende buurten in Hasselt geobserveerd te hebben, kwamen we tot de conclusie dat er binnen Hasselt sprake is van drie “fysiek verloederde buurten”: (1) De stationsbuurt; (2) de Kempische Steenweg en (3) de Kanaalkom. In die optiek, sloten wij ons volledig aan bij de mening van de burgemeester.²⁶⁵ Doch merkten wij een zekere terughoudendheid bij bepaalde respondenten om te spreken over “verloedering”.²⁶⁶ Misschien omdat zij net zoveel tijd in deze buurten steken en omdat zij willen dat hun werk zichtbaar resultaat oplevert? Men kan zich hierbij terecht de vraag stellen waar men de grens trekt. Hoeveel huizen dienen er leeg te staan, hoeveel graffiti dient er aanwezig te zijn, enz. alvorens over een fysiek verloederde “buurt” te mogen spreken? Na onze eigen kritische observatie waren wij nochtans van de mening toegedaan dat deze drie buurten voldoende criteria bezitten om te spreken over fysieke verloedering. Ons inziens moet het discussieveld zich ook niet situeren rond het benoemingsproces, maar wel rond wat men eraan dient te doen. Als toekomstige wetenschappers betaamt het ons ook hier immers de link naar het theoretische gedeelte te leggen. Zo sprak de Broken Windows- benadering al over het belang om kort op de bal te spelen bij dergelijke fenomenen, zij stelden het symbolisch voor aan de hand van een gebroken ruit. Zo zou

---

²⁶⁵ Interview met Herman Reynders, Burgmeester van Hasselt op 2 april 2007.

²⁶⁶ Dit was hoofdzakelijk de mening van de politie: Interview met Johan Tomsin, hoofdinspecteur van politie in Hasselt op 5 april 2007.

het herstellen van die één gebroken ruit voorkomen dat er nog meer ruiten zouden sneuvelen. Daarnaast beseffen wij dat in elke andere buurt van Hasselt ook bepaalde verschijningsvormen van fysieke verloedering kunnen plaatsvinden, zonder dat daarom de hele buurt verloederd is. Vandaar ook onze keuze om het beleid tegen elke verschijningsvorm apart toe te lichten, alsook de huidige totaalaanpak binnen deze drie “problematisch” verloederde buurten. Alvorens dit beleidsluik, als hoofdzaak van deze thesis, aan te vatten, willen we toch een overzicht geven van de heersende problematiek in deze drie buurten.

Vooraleer we starten met een bespreking van deze drie buurten, leek het ons essentieel om de geografische ligging van deze buurten binnen Hasselt even visueel (Fig. 11²⁶⁷) voor te stellen.

Fig. 11: Geografische situering van de drie fysiek verloederde buurten in Hasselt.

Deze drie buurten hebben wij groen ingekleurd en voorzien van een nummer.

²⁶⁷ <http://world.maporama.com/idl/maporama/drawaddress.aspx>, geraadpleegd op 5 april 2007.

3.2.1 De stationsbuurt (nummer 1 op Fig. 11)

*“In Hasselt heerst de problematiek die typisch is aan een stationsbuurt. Vroeger betrof dit naast een woon-, ook een industrie- en handelsbuurt. Ondertussen is deze industriële en handelsfunctie verdwenen. Maar toch dient men te beseffen dat tot enkele maanden geleden in deze buurt nog een oude kolenhandel gevestigd was, wat de nodige leegstand en verkrotting met zich meebracht. Het openbaar domein zag er kortom slordig uit”*²⁶⁸

Ook Miriam Pauwels van de dienst ruimtelijke ordening van de stad geeft aan dat de belangrijkste reden voor hernieuwing van deze buurt de veroudering van het vroegere industriegebied was. Deze inmiddels verloederde buurt diende volgens haar ook dringend heropgewaardeerd te worden.²⁶⁹

Naar onze mening vormt de Hasseltse stationsbuurt het prototype van een “fysiek verloederde buurt”. Tevens vertrouwde zowel de burgemeester als zijn kabinetschef²⁷⁰ als de preventieambtenaar²⁷¹ van de stad Hasselt mij toe dat de Hasselaar zich het meest onveilig voelt in deze buurt, doch vonden wij hiervoor geen objectieve gegevens om dit te staven. Kunnen we hier misschien spreken van een publiek geheim?

Het is een buurt die geteisterd wordt door veel leegstand en de daarmee gepaard gaande verkrotting, graffiti, gebroken ruiten, rondslingerend zwerfvuil, enz.²⁷² Ieder van ons kan zien dat dit geen “aangename” buurt is. Deze locatie bezit ons inziens nochtans heel wat troeven, zowel om te wonen als te werken. Zo is er de onmiddellijke nabijheid van het stadscentrum, van de autosnelweg en het aanbod van het openbaar vervoer. Dergelijke troeven moet men ons inziens dan ook optimaal benutten. Dit drong ook door bij het stadsbestuur zodat zij in mei 2006 het startschot gaven voor een “megaproject”, hetgeen een volledige opwaardering van deze buurt tot doel heeft. De huidige verloederde buurt krijgt een grondige facelift, waardoor de stationsbuurt een belangrijke toegangspoort vormt tot de “Hoofdstad van de smaak”.

3.2.2 Kempische Steenweg (nummer 2 op Fig. 11)

De burgemeester wijt de problematiek van deze buurt hoofdzakelijk aan de speculatie die er heerst in deze buurt. Volgens hem leidt deze speculatie ertoe dat men de huizen opzettelijk laat verloederen. Dit leidt dan weer tot de aanwezigheid van krakers en graffiti. In dit kader verwees

---

²⁶⁸ Interview met Herman Reynders, Burgemeester van Hasselt op 2 april 2007.

²⁶⁹ Schriftelijk contact met Miriam Pauwels, dienst Ruimtelijke Ordening op 5 april 2007.

²⁷⁰ Gesprek met Michel Carlier, kabinetschef van de burgemeester op 15 maart 2007.

²⁷¹ Interview met Ann Claes, preventieambtenaar van Hasselt op 3 april 2007.

²⁷² In dit kader verwijzen wij u graag naar de genomen foto's in bijlage: bijlage 8 (zie bijlagenbundel).

de burgemeester dan ook naar de reeds aangehaalde vicieuze cirkel, namelijk de “goede” bewoners trekken er weg en deze buurt trekt dan weer een bijzonder soort van bewoners aan.²⁷³

Het is qua problematiek een buurt die analoog is met de stationsbuurt. Ook dit kan u zelf aanschouwen in de foto's in bijlage.²⁷⁴ Met andere woorden is ook hier de nood hoog om over te gaan tot een opwaardering van deze buurt.

3.2.3 De Kanaalkom (nummer 3 op Fig. 11)

Net als de stationsbuurt, vormt dit een buurt die vroeger een industriesite was. Het verdwijnen van deze industriële functies leidde ook hier tot veel leegstand, graffiti, enz.²⁷⁵ Qua problematiek lijkt ook deze buurt sterk op twee voorgaande.²⁷⁶ Ook hier dus hoogtijd om in te grijpen... Ook het stadsbestuur beseftte dat de heropleving van deze buurt belangrijk is niet alleen vanuit de optiek van stadsverfraaiing, maar men beseftte ook dat een dergelijke aanpak nieuwe bewoners en bezoekers zal aantrekken. Op die manier zal de aantrekkelijkheid van de stad verbeteren.

3.3 De fysieke verloedering in Hasselt geresumeerd...

Onze keuze voor een combinatie van verschillende dataverzamelmethode bleek een grote meerwaarde in te houden. Hoewel de stads- en veiligheidsmonitor in onze ogen schitterende initiatieven vormen, zijn er toch nog enkele hiaten binnen deze instrumenten. Ons inziens zou men deze instrumenten immers optimaal dienen te benutten en dus alle voorziene indicatoren van data voorzien. Dit vormt dan ook zeker een werkpunt naar de toekomst toe. Wij hebben deze lacunes echter trachten op te vullen door middel van onze eigen observatie en de afgenomen interviews. Wij kwamen zodoende tot de vaststelling dat Hasselt een “propere” stad is volgens de Hasselaars. Wij mochten ons hier echter niet blind op staren en dienden dit verder uit te spitten. Zodoende kwamen we dan ook tot de vaststelling dat er drie “fysiek verloederde buurten” aanwezig zijn in Hasselt. Wij maakten hier echter reeds de kritische bemerking dat men enigszins dient op te letten met de terminologie “fysiek verloederde buurten”, maar anderzijds kunnen wij moeilijk zonder deze verzamelnaam. Hoe dan ook blijkt Hasselt te kampen met drie buurten waar de nood aan heropleving groot is. Daarnaast dient men te beseffen dat een verschijningsvorm van fysieke verloedering overal in de stad kan optreden. Het beperkt zich dus geenszins tot deze buurten, wat volgens ons een belangrijke vaststelling is voor het gevoerde beleid. Met deze kennis in ons achterhoofd, gingen we het gevoerde beleid in Hasselt eens onder de loep nemen...

Wij willen nog even benadrukken dat wij binnen dit onderzoek de klemtoon leggen op “fysieke verloedering”, waardoor de “nette” buurten minder aan bod komen. Op die manier zouden wij

---

²⁷³ Interview met Herman Reynders, Burgemeester van Hasselt op 2 april 2007.

²⁷⁴ In dit kader verwijzen wij u graag naar bijlage 9 (zie bijlagenbundel).

²⁷⁵ Interview met Herman Reynders, Burgemeester van Hasselt op 2 april 2007.

²⁷⁶ In dit kader verwijzen wij u graag naar bijlage 10 (zie bijlagenbundel).

misschien de indruk kunnen wekken dat Hasselt een vuile stad is, omdat we hier de probleempunten sterk uitdiepen. De Hasselaar blijkt echter overeenkomstig de resultaten van de stads- en veiligheidsmonitor, zeer tevreden te zijn over zijn stad wat betreft de fysieke aspecten.

Hoofdstuk 4: Het Hasselts beleid onderzocht: Opgeruimd staat netjes...

Na reeds een hele weg afgelegd te hebben, komen we nu aan tot de corebusiness van dit deel. In dit luik willen we namelijk zicht krijgen op het gevoerde beleid tegen deze problematiek in Hasselt en de eventuele link leggen met het nationale en Vlaamse niveau, hetgeen we in deel twee reeds bespraken.

Zoals we reeds eerder aangaven is in dit kader een essentiële rol weggelegd voor het stadsbestuur. Na maanden deze problematiek onderzocht te hebben, verwachten wij van het stadsbestuur dat zij niet alleen repressief optreden, door bijvoorbeeld leegstandsbelastingen te heffen of sluikestorters op te sporen en te vervolgen, maar dat zij ook preventief te werk gaan. De netheid in een stad draagt ruimschoots bij tot de levenskwaliteit van haar inwoners. Het is immers allesbehalve aangenaam wonen in een wijk vol rondslingerend afval en uitwerpselen van dieren die niemand ooit lijkt op te ruimen. Daarnaast koesteren wij de wetenschap dat dergelijke verwaarloosde zones in een stad het onveiligheidsgevoel vergroten. Wij zijn dan ook zonder enige twijfel de mening toegedaan dat één van de belangrijkste opdrachten van de stad is te waken over de keurige aanblik. Eens kijken of Hasselt deze opdracht behartigt...

We starten met een overzicht van het in Hasselt gevoerde beleid tegen de belangrijkste veruiterlijkingsvormen van fysieke verloedering, om alzo over te gaan tot het totaalbeleid dat gevoerd wordt binnen deze drie “fysiek verloederde” buurten...

4.1 Het gevoerde beleid tegen verschillende vormen van fysieke verloedering...

Wij hebben hier niet de pretentie te veronderstellen dat onderstaand overzicht allesomvattend en/of exhaustief is. Maar wij geven een bespreking van het beleid tegen de fenomenen die iedereen lijkt te verstaan onder “fysieke verloedering”...

Vooreerst dient de algemene opmerking gemaakt te worden dat de gemeentelijke administratieve sancties in Hasselt nog niet geïmplementeerd zijn. Dhr. Michel Carlier vertrouwde mij toe dat procureur Rubens dit een aantasting van zijn gezag vindt en er zodoende voor geopteerd heeft dergelijke “samenlevingsproblemen” wel te vervolgen overeenkomstig de politionele codex en dus niet systematisch te seponeren.²⁷⁷

4.1.1 Het repressieve beleid tegen leegstand en verkrotting

Hasselt voert in het kader van deze problematiek een zeer repressieve en acute politiek. Sinds 1995 heerst er binnen Hasselt een leegstandsbelasting, dewelke supplementair op de leegstandsbelasting van de Vlaamse gemeenschap wordt toegevoegd. Deze dubbele heffing heeft

---

²⁷⁷ Gesprek met Michel Carlier, kabinetschef van de burgemeester op 15 maart 2007.

tot doel om verkrotting en verwaarlozing van panden tegen te gaan.²⁷⁸ De burgemeester wees er wel op dat inmiddels de belasting van de Vlaamse gemeenschap niet meer geïnd wordt.²⁷⁹

Ons gesprek met Hoofdinspecteur Tomsin verleende ons echter ook een andere blik op deze problematiek. Zo was hij de eerste die in dit kader ook wees op de daarmee samenhangende problematiek van “krakers”:

*“ Wij voeren een zeer repressief beleid tegen deze leegstaande panden zodat ze niet uitgroeien tot kraakpanden, aangezien deze bijzonder onaangenaam zijn voor de buurt en zij aanleiding geven tot allerhande kleine criminaliteit, waaronder de drugsproblematiek die er vaak mee samenhangt. ”*²⁸⁰

Hoofdinspecteur Tomsin maakte ons namelijk duidelijk dat tegen deze leegstaande panden een beleid moet gevoerd worden dat zeer kort op de bal speelt. Hij verwees naar het PIT-team²⁸¹ binnen de politiezone Hazodi²⁸². Dit is een team van de lokale politie dat in burger werkt en zich hoofdzakelijk inzet voor de prioriteiten uit het Zonaal Veiligheidsplan, waarvan het intensief controleren van de leegstaande panden één is.²⁸³ Hoofdinspecteur Tomsin maakte ons er attent op dat men wanneer men dit controleren enkele dagen loslaat, de situatie hopeloos is en de panden meestal reeds gekraakt zijn.

*“Het is een problematiek waar wij dagelijks intensief dienen mee bezig te zijn. Wij kunnen het ons niet permitteren om deze panden enkele dagen ongecontroleerd te laten. Het is een kwestie van kort op de bal te spelen. Door deze intensieve controles is deze problematiek zo goed als verbannen in onze zone. ”*²⁸⁴

Wij vonden het wel een spijtige vaststelling dat er nog geen evaluatie doorgevoerd was van dit PIT-team en wij dus ook niet over objectieve gegevens beschikten over de resultaten die zij geboekt hadden in het kader van deze leegstaande panden.²⁸⁵ Daar waar de politie hoofdzakelijk tracht te voorkomen dat leegstaande panden uitgroeien tot kraakpanden, trachten de leegstandsbelastingen de leegstand zelf te bestrijden. In het voorgaande hoofdstuk toonden de cijfers van de welzijnsmonitor reeds aan dat leegstand in Hasselt minder problematisch is dan de algemene Limburgse score. Deze resultaten werden beaamd door de burgemeester, die ons

---

²⁷⁸ Interview met Herman Reynders, Burgemeester van Hasselt op 2 april 2007; Gesprek met Michel Carlier, kabinetschef van de burgemeester op 15 maart 2007 en Interview met Johan Tomsin, hoofdinspecteur van politie in Hasselt op 5 april 2007.

²⁷⁹ Interview met Herman Reynders, Burgemeester van Hasselt op 2 april 2007.

²⁸⁰ Interview met Johan Tomsin, hoofdinspecteur van politie in Hasselt op 5 april 2007.

²⁸¹ Een projecten- en interventieteam.

²⁸² Politiezone Hasselt – Zonhoven – Diepenbeek.

²⁸³ In dit kader verwijzen wij u graag naar bijlage 11 (zie bijlagenbundel).

²⁸⁴ Interview met Johan Tomsin, hoofdinspecteur van politie in Hasselt op 5 april 2007.

²⁸⁵ Doch vertrouwde men mij toe dat medestudente Ingeborgh Maes hier haar thesisonderwerp van gemaakt had.

toevertrouwde dat dankzij hun ingevoerde belasting sinds 1995 de leegstaande panden van een 300-tal naar een 75-tal teruggebracht zijn.²⁸⁶ Het spreekt voor zich dat we hier voldoende kritische ingesteldheid aan de dag leggen, vermits de burgemeester er vanzelfsprekend alles aan zal doen om Hasselt positief naar voren te laten komen. Anderzijds zal de politie ook niet vlug zeggen dat zij die leegstaande panden niet onder controle hebben...

Vermits wij al deze bekomen informatie combineerden met onze eigen observaties, konden we ons toch wel aansluiten bij het feit dat de politie deze leegstaande panden sterk onder controle heeft, dankzij de zeer intensieve controles. Daarnaast konden wij de stelling van de burgemeester staven door de resultaten van de welzijnsmonitor en onze eigen observatie in de stad Hasselt die aantoonde dat er niet dermate veel leegstand was...

4.1.2 Het viersporenbeleid inzake graffiti...

“Binnen Hasselt wordt er een driesporenbeleid gevoerd wat betreft graffiti. Ten eerste is er de politie die er aandacht aan besteedt, ten tweede is er een graffiti-beleid voor het openbaar domein dat eist dat de graffiti binnen de week verwijderd is en tot slot werken wij samen met de vereniging Jungle Tactics. Aahja, en er geldt ook nog een subsidiereglement voor particulieren. Misschien kunnen we zelfs spreken over een viersporenbeleid?”²⁸⁷

Wat het politionele luik betreft vertrouwde Hoofdinspecteur Tomsin mij toe dat de stad Hasselt weinig tot zeer weinig last heeft van graffiti, maar dat zij wel zeer repressief optreden tegen deze overtreeders. Hoofdinspecteur Tomsin wijdde dit repressieve beleid voornamelijk aan de overgevoeligheid van het stadsbestuur voor dergelijke verloederingsfenomenen. Hij vond dit zeker en vast een positieve houding van het huidige stadsbestuur. Bij ons groeide dan ook spontaan de vraag of het parket dergelijke zaken wel vervolgt, want wat is men anders met deze repressieve aanpak? Hoofdinspecteur Tomsin vertrouwde mij echter toe dat procureur Rubens hier heel gevoelig voor is en zeker overgaat tot vervolging.²⁸⁸

Naast dit repressieve luik, dat hoofdzakelijk gericht is op de overtreeders zelf, dient de stad Hasselt natuurlijk ook iets te doen aan de aangebrachte graffiti zelf. De stad Hasselt schrijft namelijk in haar beleidsverklaring dat ze zeker de reputatie van “propere stad” wil behouden en dat hun inspanningen op het vlak van netheid en orde onverminderd doorgaan.²⁸⁹ Deze bekommernis zien we zeker tot uiting komen in hun beleid gevoerd tegen graffiti. Zo wees de burgemeester op de meldingsfunctie die de stadswachten hebben op dit vlak. Wanneer zij graffiti opmerken dat in het openbare domein is aangebracht, dienen zij dit onmiddellijk te melden aan de verantwoordelijke

---

²⁸⁶ Interview met Herman Reynders, Burgemeester van Hasselt op 2 april 2007.

²⁸⁷ Interview met Herman Reynders, Burgemeester van Hasselt op 2 april 2007.

²⁸⁸ Interview met Johan Tomsin, hoofdinspecteur van politie in Hasselt op 5 april 2007.

²⁸⁹ STAD HASSELT, *Hasselt, een stad met een verhaal: beleidsverklaring 2007-2012*, Hasselt, Stad Hasselt, 2007, 15.

stedelijke dienst, deze dienst moet er dan op haar beurt voor zorgen dat deze graffiti binnen de week uit het straatbeeld verdwenen is.²⁹⁰ Deze bekommernis om de titel van “propere stad” te behouden komt eveneens tot uiting in hun subsidiereglement voor particulieren. Op die manier willen zij de Hasselaars stimuleren om aangebrachte graffiti op privé eigendommen snel te verwijderen. Maar dit subsidiereglement gaat nog een stap verder en houdt zelfs een preventieve gedachte in, zo wil men de Hasselaars ook stimuleren om een anti-graffitibehandeling aan te brengen. Deze behandeling betreft het aanbrengen van een anti-graffiticoating, dewelke op onzichtbare wijze gevels beschermt tegen verf, viltstift of iedere andere vorm van ongewenste bekladding. De doelstelling van de toekenning van een premie is dubbelzijdig: enerzijds wil men de storende graffiti in het straatbeeld zo snel mogelijk verwijderen, anderzijds wil men dergelijke storende graffiti voorkomen om op die manier de visuele verloedering van de stad en het onveiligheidsgevoel van de bevolking tegen te gaan.²⁹¹ Hier kunnen we ook weer de link leggen met het eerste deel van deze scriptie, meer specifiek met het theoretisch gedeelte. Men koestert binnen Hasselt namelijk ook de wetenschap dat fysieke verloedering een invloed heeft op de onveiligheidsgevoelens...

Tot slot stuiten we ook nog op een ander preventief initiatief, nl.: de samenwerking van de stad Hasselt met de vereniging Jungle Tactics. Dit betreft een provinciale VZW die enkele initiatieven per jaar ontwikkelt, waarbij dan speciale ruimten gereserveerd worden aan geïnspireerde en creatieve graffiti-spuiters om hun werk aan te brengen. Op die manier krijgen ook zij de kans hun hobby uit te oefenen. Dergelijk initiatief kan vanuit onze persoonlijke voorkeur van preventie alleen maar aangemoedigd worden.

4.1.3 Zwerfvuil: Hasselt speelt kort op de bal...

Zoals we reeds meermaals aanhaalden, wil Hasselt zeker en vast inspanningen leveren om haar reputatie als “propere stad” hoog te houden.

“Wij willen hier zeer kort op de bal spelen, wij willen dan ook dat dergelijk zwerfvuil zo snel mogelijk uit het straatbeeld verdwijnt. Daartoe creëren wij allerlei initiatieven.”²⁹²

Vier jaren geleden werd dan ook het “Greenteam” in Hasselt opgericht. Een uitbreiding van het team en het gericht inzetten in de wijken moet onkruid, zwerf- en werpvuil nog minder kansen geven. Het Greenteam groeide inmiddels uit tot een vaste waarde in het straatbeeld. De teamleden

---

²⁹⁰ Interview met Herman Reynders, Burgmeester van Hasselt op 2 april 2007.

²⁹¹ STAD HASSELT, *Uittreksel uit het register der beraadslagingen van de gemeenteraad*, Hasselt, stad Hasselt, 2001, 2.

²⁹² Interview met Herman Reynders, Burgmeester van Hasselt op 2 april 2007.

zijn bovendien makkelijk te herkennen aan hun fris groene werkkledij.²⁹³ Deze gestadige uitbreiding van dit team wijst ook op de prioriteit die de stad Hasselt geeft aan openbare netheid.

Doch stopt het verhaal inzake beleid tegen zwerfvuil hier niet. Hasselt zou immers Hasselt niet zijn, moest zij niet extra inspanningen leveren om de netheid te behouden in de stad. Zo worden jaarlijks alle 16-jarigen schriftelijk uitgenodigd om deel te nemen aan het City-Team. Dit is een werkproject dat jongeren de kans geeft een centje bij te verdienen door het uitvoeren van een aantal gemeenschapstaken. Deze taken bestaan onder andere uit de bestrijding van onkruid en zwerfvuil in de verschillende sectoren van Hasselt.²⁹⁴ Deze actie kadert in het initiatief “Hasselt proper”, de jaarlijkse schoonmaakbeurt van Hasselt. Dit is een actie waar ook het verenigingsleven de handen uit de mouwen steekt. Meer specifiek betreft dit een “lenteschoonmaakactie”, waarbij het stadsbestuur een oproep doet aan de Vlaamse overheid, de Lijn, de NMBS en de beheerders van het Albertkanaal om hieraan mee te werken. Daarnaast doet het City-Team extra zijn best om dit project te doen slagen. Ook staat de deur open voor verenigingen en scholen die een handje willen toesteken.²⁹⁵ Daarnaast wees de burgemeester er ook nog op dat bepaalde (jongeren)verenigingen een subsidie van de stad kunnen verkrijgen, wanneer zij zich ertoe verbinden een aantal keren per jaar een vuilophaling te organiseren. Tot slot wees de burgemeester en zijn kaninetschef nog op het belang van sensibiliseringsacties, want de burgers moeten natuurlijk ook willen meewerken.²⁹⁶

*“Door zelf het goede voorbeeld te geven als stadsbestuur, volgt de bevolking. Het werkt aanstekelijk.”*²⁹⁷

Wij zijn ook de mening toegedaan dat openbare netheid in eerste instantie de verantwoordelijkheid van het stadsbestuur vormt, maar de gemeenten mogen nog zo hun best doen, zonder “burgerzin” komen zij er ook niet. Zolang wij, als burgers, onze verantwoordelijkheid niet opnemen zullen aangename en nette steden een onrealiseerbare wensdroom blijven. In dat verband lijken ons inziens de sensibiliseringsacties een belangrijke rol te vervullen.

Tot slot hebben we nog de repressievere politionele aanpak, zo staat deze problematiek uitvoerig beschreven in de politiecodex en is het achterlaten van afval waar het niet hoort streng verboden en wordt dit zwaar beboet. De boetes kunnen oplopen tot 250 euro en meer, afhankelijk van de hoeveelheid en aard van afval. Daarbij zal de overtreder uiteraard ook opdraaien voor de kosten

---

²⁹³ <http://www.hasselt.be/>, geraadpleegd op 7 april 2007 en interview met Herman Reynders, Burgemeester van Hasselt op 2 april 2007.

²⁹⁴ *Ibid.*

²⁹⁵ *Ibid.*

²⁹⁶ Interview met Herman Reynders, Burgemeester van Hasselt op 2 april 2007.

²⁹⁷ Gesprek met Michel Carlier, kabinetschef van de burgemeester op 15 maart 2007.

die gepaard gaan met het opruimen en reinigen.²⁹⁸ Waarom het risico lopen op een fikse boete, als er tal van goede, veilige en milieuvriendelijke oplossingen zijn om al je afval kwijt te geraken? Het bestaan van deze boete kan dan ook weer onrechtstreeks een preventieve werking hebben, want niemand wil toch beboet worden?

4.1.4 Geen hondenpoep op mijn stoep...

Vermits niemand het leuk vindt om te wandelen door een stad die ontsierd wordt door hondenpoep, voert Hasselt ook tegen deze problematiek een streng beleid.

Het stadsbestuur zag hier het belang van een preventief beleid in, zodoende plaatste het stadsbestuur op verschillende locaties in de Hasseltse binnenstad een hondenpoepbox. Aan beide zijden van de container is er een opening waaruit je gratis hondenpoepzakjes kan nemen. Je kan slechts één zakje per keer nemen. Nadat je de hondenpoep verwijderd hebt met het zakje, kan je dit in de container deponeren.²⁹⁹ Daarnaast is er één centraal verkooppunt in de stad Hasselt, alwaar hondenpoepzakjes verkocht worden.

Toch hanteert men voor deze problematiek ook een combinatie van een preventieve en repressieve component. Men ziet hier weer duidelijk de stok achter de deur- filosofie naar voren komen. Dit houdt ons inziens zeker voordelen in wanneer het geen afbreuk doet aan de oorspronkelijke preventiefilosofie. Zo tolereert HAZODI geenszins dergelijke uitingen van gebrek aan respect voor de leefomgeving en staan ook hier boetes op.³⁰⁰

4.1.5 De meldingskaarten, de meldingslijn en de rol van de stadswachten...

Het stadsbestuur staat in voor het onderhoud van honderden wegen, bermen, parken, parkeerplaatsen en groenvoorzieningen. De stadsdiensten doen hun best om dit alles in een optimale toestand te houden. Toch is het niet ondenkbaar dat er alsnog problemen opduiken. Meldingskaarten worden gebruikt door gemeentelijke overheden om burgers op gestructureerde wijze problemen te laten melden die de leefbaarheid van de buurt hypothekeren: zoals kapotte straatverlichting, vandalisme, enz. Als inwoner merk je dit vaak het eerst en daarom dat de stad Hasselt dergelijke kaarten ter beschikking stelde. Daarnaast bezit Hasselt ook een “werklijn”, waar alle klachten gecentraliseerd worden.³⁰¹ Wij vonden dit een zeer goed initiatief, aangezien op die manier de toegankelijkheid van de stadsdiensten verhoogd wordt. Dhr. Carlier wees er wel op dat het grote probleem in dergelijke zaken de financiën zijn, aangezien de grote verbindingswegen niet ressorteren onder Hasselt, maar onder het Vlaams gewest.³⁰² Misschien moet er dan maar eens geïnvesteerd worden in een grotere toegankelijkheid van het Vlaams gewest voor wat betreft

---

²⁹⁸ STAD HASSELT, *Politicodex stad Hasselt*, Hasselt, Stad Hasselt, 2006, 65.

²⁹⁹ <http://www.hasselt.be/> en interview met Herman Reynders, Burgmeester van Hasselt op 2 april 2007.

³⁰⁰ STAD HASSELT, *Politicodex stad Hasselt*, Hasselt, Stad Hasselt, 2006, 23.

³⁰¹ Gesprek met Michel Carlier, kabinetschef van de burgemeester op 15 maart 2007.

³⁰² *Ibid.*

deze problematiek en een betere afstemming tussen de verschillende stadsbesturen en het Vlaams gewest.

In dit kader mogen we zeker de stadswachten niet over het hoofd zien. Misschien kunnen we hen in zekere zin als een vervanging van de meldingskaarten aanschouwen? Sinds 1997 zijn de stadswachten immers aanwezig in Hasseltse wijken. Werkt je straatverlichting niet, is een telefooncel beschadigd, wordt een straat ontsierd door graffiti of hondenpoep, zijn de grachten gevuld met zwerfvuil of zijn de glascontainers overvol? Dan kan men zich wenden tot de stadswachters, deze zoeken dan samen met de preventiedienst van de stad Hasselt naar een oplossing. In iedere wijk in Hasselt is er een verantwoordelijke stadswachter. Ann Claes koestert de hoop om die manier de onveiligheidsgevoelens te verminderen.³⁰³ Hier zien we dan ook een concrete implementatie van een nationaal beleidsinstrument op lokaal niveau, met name: de preventie- en veiligheidscontracten.

4.1.6 Andere aandachtspunten in het gevoerde beleid...

Nog enkele initiatieven die ook kaderen binnen het gevoerde beleid tegen fysieke verloedering...

Preventieambtenaar Ann Claes maakte mij er attent op dat er binnen het preventie- en veiligheidscontract ook een architect aangesteld is binnen Hasselt. Deze architect bekijkt de probleebuurt in Hasselt en denkt na over eventuele veranderingen in de fysieke omgeving, zoals onder andere het plaatsen van meer groen, enz.³⁰⁴ Dergelijke initiatieven kunnen wij alleen maar aanmoedigen in het kader van het creëren van aangename en nette buurten...

Daarnaast wou de burgemeester zeker en vast nog wijzen op zijn streng gevoerd beleid tegen het verlenen van vergunningen voor kamers. Hij is immers de mening toegedaan dat een huis onderverdelen in verschillende kamers om deze elk afzonderlijk te verhuren, verloedering in de hand werkt...

“Dergelijke kamerbewoners worden aangetrokken door de anonimiteit van de grootstad, wat geenszins bevorderlijk is voor onze stad.”³⁰⁵

Mede door dit strenge beleid beoogt de burgemeester de fysieke verloedering in zekere zin een halt toe te roepen...

4.2 Het specifiek gevoerde beleid in de drie “fysiek verloederde” buurten...

In het vorige hoofdstuk kwamen deze drie buurten reeds uitvoerig aan bod, zodat we hier niet meer dienen terug te komen op de daar aanwezige problematiek...

---

³⁰³ Interview met Ann Claes, preventieambtenaar van Hasselt op 3 april 2007.

³⁰⁴ *Ibid.*

³⁰⁵ Interview met Herman Reynders, Burgemeester van Hasselt op 2 april 2007.

Het stadsbestuur beseftte stilaan ook dat er dringend nood was aan een heropwaardering van deze buurten... Zodoende werden er op het vlak van stadsontwikkeling enkele belangrijke strategische projecten opgestart. Deze stadsprojecten gaan het uitzicht van Hasselt de volgende decennia sterk bepalen.³⁰⁶

4.2.1 De stationsbuurt: BPA³⁰⁷ “De Nieuwe Statie”...

Het besef bij het stadsbestuur dat de stationsbuurt heel wat troeven bezit, leidde tot de aanzet van een heuse opwaardering. In mei 2006 werd het startschot gegeven voor het zogenaamde “masterproject”³⁰⁸. De huidige verloederde buurt krijgt een grondige facelift, waardoor de stationsbuurt een belangrijke toegangspoort zou moeten vormen tot de “Hoofdstad van de smaak”. Zoals we op de foto’s in bijlage reeds zagen, was het broodnodig dat er geïnvesteerd werd in deze buurt. Door middel van dit project zou de stationsbuurt moeten uitgroeien tot een omgeving, dewelke een mix biedt aan kantoren, handelszaken en betaalbare middelgrote en kleine appartementen. Dit project houdt o.a. de bouw van Hasselts’ grootste parkeergarage in, welke afgewerkt wordt met een ‘daktuin’, een uit de kluiten gewassen groenaanplanting, met grote bomen en sierlijke heesters die deel uitmaken van de groenzone die de Nieuwe Statie tot een aangenaam verblijfsgebied zou moeten maken.³⁰⁹ Het zou ons echter te ver brengen om in het kader van deze scriptie dit gehele project uit te werken...

Het is echter duidelijk dat het stadsbestuur enorm investeert in de opwaardering van deze buurt, wat wij alleen maar kunnen aanmoedigen. Toch zien we hier ook de duidelijke link met het Vlaamse beleidsniveau... Voor de realisatie van dit project, krijgt de stad Hasselt immers een fikse subsidie toegekend in het kader van de “Stadsvernieuwingsprojecten” van de Vlaamse overheid. Zoals we reeds in het tweede deel weergaven wil de Vlaamse overheid steden financiële ondersteuning bieden bij de realisatie van goed onderbouwde en doordachte stadsvernieuwingsprojecten met een multifunctioneel karakter en die aandacht hebben voor de publiekprivate samenwerking. We maakten dan ook reeds de bedenking dat de ingediende projecten vaak verband houden met de fysieke opwaardering van een buurt door onder andere leegstandsgebouwen aan te pakken. Dit zien we nu concreet tot stand komen binnen Hasselt...

De multidisciplinaire jury, die instaat voor de evaluatie van de ingediende projecten, omschreef dit project als een structureel en strategisch project met een mogelijk grote hefboomfunctie. Belangrijk hierbinnen is de samenhang tussen verschillende schalen van ingreep (stedelijke structuren, buurtweefsel, pleinen, gebouwen, lokale knooppunten en verbindingen) zowel aan de “stadskant” van het station als aan de zijde van het uitgestrekte woongebied Runkst. Het project beschikt over een goede basis voor een multifunctionele en integrerende uitwerking. Het totaal

---

³⁰⁶ STAD HASSELT, *Hasselt, een stad met een verhaal: beleidsverklaring 2007-2012*, Hasselt, Stad Hasselt, 3-4.

³⁰⁷ Bijzonder Plan van Aanleg.

³⁰⁸ In dit kader verwijzen wij u graag naar bijlage 12 (zie bijlagenbundel).

³⁰⁹ <http://www.hasselt.be/>, geraadpleegd op 7 april 2007.

project wordt geraamd op 37,81 miljoen euro. De voornaamste private partner is Euro Immo Star die een engagement ondertekend heeft van 12 miljoen euro. Een tweede private partner is Extensa die een investering van 0,98 miljoen euro op zich neemt. De toegezegde Vlaamse subsidie bedraagt 3 miljoen euro.³¹⁰ Zodoende zien we de link met het Vlaamse niveau toch concreet tot stand komen binnen de stad Hasselt.

4.2.2 De Kempische Steenweg

Door middel van ons onderzoek, kwamen we tot de conclusie dat ook dit een fysiek verloederde buurt vormt. Het stadsbestuur beseft dit ook, want de burgemeester vermeldde deze buurt ook spontaan toen we spraken over fysiek verloederde buurten. Hier werd dan ook een project opgestart, doch blijkt dit project onvoldoende om deze buurt te doen heropleven. Deze werken werden hoofdzakelijk gevoerd in het kader van een verbetering van de verkeersveiligheid en niet zozeer vanuit de optiek van opwaardering van de leefbaarheid van de buurt. Vandaar dat wij ze waarschijnlijk als onvoldoende ervaren...

Op de website lazen we dat het resultaat van dit project een mooi ogend plein met veel groen zou moeten vormen. Doch deden wij de spijtige vaststelling tijdens onze eigen observatie dat dit geenszins het geval was. Hier merken we aan den lijven het onderscheid tussen de stated en real goals. Hier kwam de meerwaarde van onze eigen observatie nog eens naar boven...

Wij koesteren dan ook de mening dat dit een buurt vormt waar het stadsbestuur zeker en vast dient in te investeren. Hier blijkt de aanpak van de verschillende verloederingsfenomenen onvoldoende. De buurt is immers te sterk verloederd zodat hier meer nodig is. Misschien moet de stad eens overwegen om zelf deze verloederde panden te renoveren? Hoewel dit kostelijk is, zijn wij van de mening toegedaan dat dit gaat renderen op termijn want op die manier zal deze buurt weer aantrekkelijk worden voor nieuwe bezoekers en bewoners...

4.2.3 De kanaalkom: het BPA “Blauwe Boulevard”...

De troeven die deze kanaalkom in zich houdt, werd het stadsbestuur ook duidelijk, zodat zij ook hier opteerden voor de lancering van een grootscheeps project.³¹¹ Alles³¹² zal er verdwijnen en plaats maken voor een stukje Côte d’Azur in Hasselt. Wonen aan het water is het hoofdthema van het project. Op termijn zou er plaats zijn voor 1200 appartementen. Om tot een goede sociale mix te komen, legt de stad aan de promotoren op om 15% van de nieuwe appartementen te reserveren voor sociale woningbouw. Daarnaast zullen er ook winkels gevestigd worden, dewelke het stadscentrum moeten versterken. Zo moeten de winkels aan de Blauwe Boulevard een meerwaarde zijn voor de winkelstad Hasselt en een aanvulling zijn op het bestaande aanbod. De

---

³¹⁰ <http://www.thuisindestad.be/html/stad/downloads/projecten.pdf>, geraadpleegd op 8 april 2007, 6.

³¹¹ In dit kader verwijzen wij graag naar Bijlage 13: Visuele voorstelling van de Kanaalkom na de geplande werken...

³¹² De bestaande discotheken, huizen, enz.

grote focus zal liggen op de aanleg van het openbare domein, wat zeker een belangrijk initiatief vormt ter bestrijding van de fysieke verloedering die er momenteel nog aanwezig is.³¹³

We stuiten dan ook op de vaststelling dat Hasselt dit project eind 2006 ingediend heeft bij de Vlaamse overheid voor het verkrijgen van een subsidie in het kader van een stadsvernieuwingsproject. Het is nu afwachten of zij in aanmerking komen voor deze subsidie, overeenkomstig de reeds hierboven besproken criteria.

*“Met de kanaalkom als kern, een nieuw aan te leggen groene long aan de westkant en het stadscentrum op wandelafstand, kan dit nieuwe kwartier niet anders dan uitgroeien tot de hipste plek van Hasselt. Tot een wijk met een eigen subcultuur, een eigen bioritme en een eigen aantrekkingskracht.”*³¹⁴

4.2.4 Het beleid rond deze drie buurten geresumeerd...

*“Ook in de toekomst wil Hasselt zich laten opmerken en een grotere rol spelen in België en de Euregio. Naast de troeven die we daarvoor als stad reeds in handen hebben, investeert Hasselt in projecten als de Blauwe Boulevard en de vernieuwing van de stationsomgeving. Dit moeten bijkomende attracties in onze stad worden.”*³¹⁵

Het is duidelijk dat wij ons onderzoek verrichtten in een overgangperiode. Zo was er enerzijds op het moment van ons onderzoek nog duidelijk sprake van fysieke verloedering in deze drie buurten, anderzijds waren er reeds projecten uitgewerkt tot volledige renovatie van twee van deze drie buurten. Wij waren dan ook zeer verheugd dat het stadsbestuur inzag dat een stad als Hasselt dergelijke buurten kan missen als de pest... Er worden ons inziens dan ook stappen in de goede richting gezet en op die manier worden de aanwezige troeven optimaal benut. Enkel wat betreft de Kempische Steenweg zijn we iets minder positief en willen we het stadsbestuur dan ook sensibiliseren hier dringend werk van te maken...

Hoewel dit onderzoek zich toespitst op de aanwezige fysieke verloedering en het daartegen gevoerde beleid, spreekt het voor zich dat er in dergelijke buurten nood is aan een totaalbeleid, hetgeen ook zal werken aan een bevordering van de buurtbinding en sociale cohesie... Doch wensen wij in het kader van dit onderzoek niet verder in te gaan op dit sociaal beleid.

---

³¹³ <http://www.hasselt.be/>, geraadpleegd op 7 april 2007 en <http://www.de-kaai.com/>, geraadpleegd op 7 april 2007.

³¹⁴ Interview met Herman Reynders, Burgemeester van Hasselt op 2 april 2007.

³¹⁵ H. REYNDERS, “Een stad met toekomst”, geraadpleegd te <http://www.de-kaai.com/pagina.php?parid=21159&id=21868>, geraadpleegd op 8 april 2007.

Hoofdstuk 5: Het Hasselts beleid vanuit een kritische bril...

5.1 Enkele werkpunten en/of aanbevelingen...

Hoewel de bevoorrechte getuigen allen vonden dat het beleid in Hasselt prima liep en er niets verbeterd kon worden, zijn wij een andere mening toegedaan. Het enige werkpunt dat de burgemeester zag was het verkrijgen van nog meer financiële middelen.³¹⁶ Het is natuurlijk altijd handig meegenomen om over meer financiële middelen te beschikken, toch denken wij niet dat dit onontbeerlijk is. Wij zagen daarentegen wel nog andere werkpunten...

Wat het gevoerde beleid in Hasselt in het algemeen betreft, zijn wij van mening dat Hasselt een goed beleid voert. Zo heeft het Hasselts beleid zowel aandacht voor de preventieve als repressieve component, hetgeen wij positief vinden. Dit goede beleid vertaalt zich ook in de resultaten van de stadsmonitor, die ook in dit deel aan bod kwamen. Hasselt is een propere stad, met zeer weinig last van graffiti en leegstand en verkrotting, in verhouding tot andere Limburgse en Vlaamse steden. Doch wil dit niet zeggen dat we geheel positief staan t.o.v. het gevoerde beleid. Wij waren namelijk erg teleurgesteld te moeten vaststellen dat de initiatieven inzake fysieke verloedering in Hasselt versnipperd zijn over tal van diensten, zonder dat er sprake is van ook maar enige centralisatie. Wij vinden immers dat je die fenomenen niet afzonderlijk dient te beschouwen, maar integendeel als een samenhangend geheel. In dat opzicht is er nog veel werk aan de winkel in Hasselt. Zo bleek in eerste instantie niemand mij te kunnen vertellen welke projecten er nu allemaal liepen in het kader van fysieke verloedering, net omwille van die aanwezige versnippering. Doch bleek iedereen ervan overtuigd te zijn dat fysieke verloedering onveiligheidsgevoelens in de hand werkt en de aanpak hiervan een werkelijke beleidsprioriteit diende te worden. Met deze contradictie in het achterhoofd, maken wij dan ook de aanbeveling om in dit kader iemand specifiek aan te stellen die zicht krijgt op deze problematiek en de noodzakelijke aanpak of voorkoming. Bovendien bleek nooit eerder aanstalte gemaakt om de fysiek verloederde plaatsen/buurtten in kaart te brengen... Wij stelden hier ons dan ook de nodige vragen. Zo is er daarentegen in Gent iemand die zich specifiek bezighoudt met deze problematiek en dan ook vanzelfsprekend op de hoogte is van alle daarin kaderende initiatieven.³¹⁷ Waarom bezit in Hasselt niemand deze kennis? Naar onze mening is dit te wijten aan het feit dat Hasselt relatief weinig last heeft van dergelijke fenomenen, maar ons onderzoek heeft toch aangetoond dat de aandacht voor dit belangrijke thema geenszins mag verslappen want de netheid en daarmee samenhangende leefbaarheid dragen ruimschoots bij tot de levenskwaliteit van haar inwoners. Als Hasselt haar reputatie van “propere stad” wil behouden, dient er zeker werk gemaakt te worden van deze aanbeveling. Daarnaast is er nood aan een betere communicatie en afstemming tussen de verschillende partners, zodanig dat men komt tot een complementair en coherent beleid.

---

³¹⁶ Interview met Herman Reynders, Burgemeester van Hasselt op 2 april 2007.

³¹⁷ S. ROTTIERS, “Geïntegreerde lokale criminaliteitspreventie”, *Gastcollege in het kader van de cursus criminologische politiek*, 2007.

Ondanks het gebrek aan gebundelde kennis, vormt Hasselt een stad waar men netheid, aantrekkelijkheid,... hoog in het vaandel draagt. Dit vertaalt zich dan ook zeker en vast in de talrijke initiatieven, zoals onder andere de momenteel twee lopende BPA's. Misschien nu ook eens tijd om werk te maken van de Kempische Steenweg?

De talrijke sensibiliseringsacties vinden wij ook zeer positief, want we weten immers allemaal dat openbare netheid enkel het resultaat kan zijn van de gezamenlijke inspanning van de individuele burger en de stedelijke overheid. Hasselt is in dat opzicht zeker en vast goed op weg. De aandacht mag echter niet verslappen en men dient in dit kader de optie van stadswachten iets meer te benutten. Door hun aanwezigheid kunnen zij immers de onverschilligheid bestrijden en dragen zij also hun steentje bij om de leefbaarheid en netheid in vele buurten te bevorderen. Dit vormt een punt waarover de stad Hasselt eens dient na te denken... Het instrument, in casu de stadswachten, zijn reeds voorhanden, nu dient het enkel nog optimaal benut te worden...

5.2 Het Hasselts beleid en de link met het nationale en Vlaamse beleidskader...

Hoe zit het nu met de implementatie van het nationale en Vlaamse beleidskader?

5.2.1 Nationaal beleidskader

De eerste opmerkelijke vaststelling die we deden was de bewuste keuze binnen Hasselt om de GAS niet te implementeren. Dit vormt een mooie illustratie van de grote autonomie die overgelaten wordt aan het lokale niveau en de invloed van het parket. Men doet op nationaal niveau grote inspanningen om een dergelijk vernieuwend instrument voor steden en gemeenten te creëren, maar deze inspanningen blijken waardeloos als men niet op de steun van de desbetreffende stad of gemeente kan rekenen. Men kan zich hier terecht de nodige vragen bij stellen. Doch interpreteren wij dit als een positieve trend, aangezien Hasselt op die manier het voorbeeld geeft dat ook zonder deze GAS een stad perfect deze "samenlevingsproblemen" in de hand kan houden. Hasselt vangt deze problematiek immers op via een onderlinge afspraak met de procureur om dergelijke samenlevingsproblemen niet systematisch te seponeren... Dat het lokale niveau nog een dermate grote autonomie bezit, vinden wij tevens een positieve vaststelling aangezien dit niveau het best geplaatst is om in te spelen op de problemen en behoeften van haar bevolking. Deze vaststelling bevestigde onze reeds bestaande overtuiging dat het nationale en Vlaams niveau zich moeten beperken tot het aanreiken van een kader en dat het de stad in casu moet zijn die beslist welke manier zij wensen te hanteren om het vooropgestelde doel te bereiken.

Wat de concrete implementatie van de preventie- en veiligheidscontracten betreft, scoort Hasselt goed. Er wordt binnen Hasselt namelijk goed gebruik gemaakt van de stadswachten, dewelke een niet te onderschatten rol vervullen in de strijd tegen fysieke verloedering. Toch vinden wij dat Hasselt eens moet overwegen om deze stadswachten iets optimaler te benutten. Dit door hun zichtbaarder in het straatbeeld te profileren. Daarnaast wees Ann Claes nog op de rol van de aangestelde architect binnen dit contract, om de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren...

Binnen het nationale luik was er ook nog sprake van de contracten van grootstedenbeleid. Helaas moesten we constateren dat Hasselt niet behoort tot de steden die onder toepassing van dit contract ressorteren. Een toch wel positieve vaststelling is het veelvuldige gebruik van de resultaten van de veiligheidsmonitor om bepaalde beleidsbeslissingen te staven. We kunnen het nationale niveau en het departement Binnenlandse Zaken in casu in dit opzicht enkel stimuleren en motiveren om te blijven investeren in dit belangrijk en interessant leer- en beleidsinstrument.

5.2.2 Vlaams beleidskader

Zodoende kwamen we tot een toetsing met het Vlaamse beleidskader... Meermaals wezen we in het vorige punt op de financiële steun van de Vlaamse overheid in het kader van de Stadsvernieuwingsprojecten. Daarnaast kunnen we initiatieven zoals de stadsmonitor en stedelijke monografieën enkel aanmoedigen, want het zijn zeer leerrijke instrumenten voor de steden in casu. We merkten dan ook in de praktijk dat steden regelmatig teruggrepen naar de resultaten van de stadsmonitor om aan te tonen dat zij het toch wel goed doen. Wij zijn dan ook overtuigd van het leerrijk karakter van dit instrument, maar er zijn nog enkele werkpuntjes... De stedelijke monografie daarentegen dient dringend geactualiseerd te worden...

5.3 Onze visie geresumeerd...

Kortom, we waren verheugd om te merken dat er op lokaal niveau toch sprake is van een vrij goede implementatie van hetgeen men uitwerkt op nationaal en Vlaams niveau, al is er altijd ruimte voor verbetering. Naast de reeds aangehaalde werkpunten, is het grote probleem in België volgens ons het gebrek aan coherentie en afstemming tussen de verschillende niveaus. Dit kwam weer maar eens tot uiting bij de studie van dit lokale niveau. Zelfs binnen dit lokale niveau was er dan weer sprake van onvoldoende coherentie en afstemming tussen de verschillende initiatieven. Er is nood aan een geïntegreerd beleid, dat alle niveaus omsluit. Daarnaast heeft men in Hasselt nood aan een centralisatie van alle daar aanwezige initiatieven, want vandaag verzuipt men er in de versnipperde initiatieven... Door middel van die centralisatie kan men pas optimaal werken aan het complementair karakter van de verschillende initiatieven. Maar Hasselt is zeker en vast op de goede weg...

Tot slot, wensen we nog een korte terugkoppeling te doen naar het eerste deel van deze scriptie. Zo waren de bevraagde bevoorrechte getuigen allen de mening toegedaan dat fysieke verloedering onveiligheidsgevoelens in de hand werkt en men hier zeer kort op de bal dient te spelen en deze problematiek geenszins mag laten aanslepen. Deze mening zagen we ook tot stand komen in het gevoerde beleid dat steeds gevoerd wordt vanuit de bekommernis onveiligheidsgevoelens een halt toe te roepen. Hoewel men hier geen expliciete verwijzing ziet naar theoretisch verworven inzichten, merkt men dat deze inzichten toch impliciet een rol spelen ter ondersteuning en verantwoording van het gevoerde beleid. Toch koesteren wij de mening dat de beleidsmakers van Hasselt de indruk wekten te weinig kennis te bezitten over het onderzoek naar fysieke verloedering en de ermee samenhangende problemen. Misschien dient men het beleid in Hasselt

iets sterker theoretisch te onderbouwen? Wij vonden als kritische wetenschappers immers dat het gevoerde beleid te weinig doordacht en theoretisch onderbouwd was. Daartoe formuleren wij de aanbeveling om iemand met een wetenschappelijke achtergrond aan te werven om dergelijke studies te bestuderen en alzo de stad Hasselt kan helpen om te komen tot een meer doordacht en theoretisch onderbouwd beleid. Of zijn wij te idealistisch?

DEEL 4: Conclusie

Conclusie

Fysieke verloedering is meer dan ooit een actueel programmapunt van menig politieke partijen, dit vanuit de optiek dat dergelijke buurten onveiligheidsgevoelens genereren en aldus de lokale leefbaarheid aantasten. We vandaag immers in een samenleving waarin veiligheid vanuit politiek opzicht vooropgesteld wordt als een noodzakelijke voorwaarde voor het goed functioneren van de samenleving en als één van de belangrijkste toetsstenen voor de levenskwaliteit. Geen wonder dus dat de strijd tegen fysieke verloedering een hot item vormde in de voorbije gemeenteraadsverkiezingen. In deze scriptie gingen we dan ook op zoek naar het gevoerde beleid tegen deze problematiek op nationaal, Vlaams en lokaal niveau.

We hebben binnen deze scriptie getracht een overzicht te bekomen van het huidige beleid tegen fysieke verloedering, zowel op nationaal, Vlaams als lokaal niveau (Hasselt). Wij bestudeerden hiertoe de verschillende beleidsdocumenten op een kritische manier, zoals het een wetenschapper betaamt. Om zicht te krijgen op de situatie in Hasselt, beperkten we ons echter niet tot deze studie en analyse van beleidsdocumenten en beleidsinitiatieven, maar combineerden wij dit met halfopen interviews en onze eigen kritische observatie. Tevens konden wij door middel van dit onderzoek aantonen welke rol de criminologische theorieën vervullen bij het gevoerde beleid.

Hoewel ons onderzoek zich toespitste op de fysieke verloedering en het daartegen gevoerde beleid, bevestigde ons literatuuronderzoek het vermoeden dat fysieke verloedering zelden of nooit een losstaand fenomeen betreft, maar integendeel tal van andere problemen cumuleert. Zo gaat dit fysiek verloederingsprobleem vaak hand in hand met o.a. de aantasting van het sociaal weefsel. Doch gingen wij niet verder in op deze sociale component van “verloedering” omdat ons dit te ver zou brengen. Ondanks het feit dat er binnen het criminologische discours nog een kip-en-ei discussie woedt over het feit of fysieke verloedering leidt tot criminaliteit of dat het gebrek aan sociale cohesie leidt tot zowel verloedering als criminaliteit, toonde menig onderzoek aan dat fysieke verloedering onveiligheidsgevoelens genereert. Kortom, fysieke verloedering tast de lokale leefbaarheid aan en dat was ons inziens reeds voldoende problematisch. Vanuit deze bekommernis, wierpen wij een blik op het gevoerde beleid van de verschillende beleidsniveaus.

Het tweede deel van deze scriptie gaf dan ook een overzicht van de verschillende beleidsdocumenten en beleidsinitiatieven die op rechtstreekse of onrechtstreekse manier verband houden met deze problematiek. Op nationaal niveau heersen er verscheidene initiatieven, welke we zowel onder de preventieve als meer repressieve component kunnen onderbrengen. Er is ons inziens dan ook sprake van een goede evenwichtige verdeling tussen de preventieve en repressieve initiatieven. Het federale of nationale niveau beperkt zich tot het uitwerken van een onontbeerlijk “beleidskader”, hetgeen concreet dient uitgewerkt te worden door het lokale niveau. Dat het nationale niveau “slechts” een regierol vervult, kwam duidelijk in Hasselt tot uiting in de keuze om de GAS niet te implementeren. Hoewel het nationale beleidsniveau, via het aanreiken van een kader, voortreffelijk werk verricht in het stimuleren en motiveren van steden en

gemeenten tot efficiënt beleid inzake verloedering, is er ons inziens nog plaats voor verbetering. In deze optiek zijn wij namelijk van mening dat de nationale beleidsmakers de steden nog meer dienen te stimuleren en te motiveren om te werken aan een efficiënt preventiebeleid. Dit vanuit de optiek dat ons onderzoek toch aanduidde dat fysieke verloedering geenszins onderschat mag worden. Hoewel men in Hasselt goed werk maakt van preventieve initiatieven in de strijd tegen fysieke verloedering, is het gevoerde beleid onvoldoende efficiënt. Deze geringe efficiëntie is naar onze mening te wijten aan het gebrek aan centralisatie van de initiatieven. Eens alle initiatieven gecentraliseerd zijn, kan men pas optimaal werken aan het complementair en preventief karakter van de verschillende initiatieven. Daarnaast toonde ons onderzoek ook het belang van het repressieve luik. Op die manier bezit men namelijk een stok achter de deur, dewelke ons inziens wel gehanteerd dient te worden als het sluitstuk van hun beleid. Het Vlaamse niveau als regisseur, is doordrongen van de idee dat steden en gemeenten zelf het best geplaatst zijn tot het uitwerken van allerlei projecten en initiatieven. Daartoe vervult zij wel een niet te onderschatten sensibiliserings- en stimuleringsrol door middel van het aanreiken van financiële middelen. Op die manier geeft de Vlaamse overheid een eigen invulling aan hun preventiefilosofie. Toch komt binnen deze overheid ook het repressieve luik aan bod, al zij het slechts beperkt. Tot slot investeert zij ook in instrumenten die het lokale niveau in staat moeten stellen om met kennis van zaken beleid uit te werken voor hun stad. Meer specifiek geven deze instrumenten zicht op de mening van de bevolking, dewelke onontbeerlijk is in het uitwerken van een beleid op stedelijk niveau. Dergelijke initiatieven kunnen wij enkel aanmoedigen, omdat men zo komt tot een onderbouwd beleid. Kortom, de Vlaamse overheid investeert en creëert belangrijke hulpmiddelen voor het lokale niveau.

Vermits het inzicht groeide dat de stad of gemeente in casu het dichtst bij de bevolking staat en alzo het best geplaatst is om zicht te hebben op de problemen en behoeften van haar bevolking, onderzochten wij in het derde deel dit lokale niveau, meer specifiek de stad Hasselt. We onderzochten of er binnen Hasselt sprake was van fysieke verloedering en welke beleidsmaatregelen zij implementeren in de strijd tegen deze problematiek. Ondanks het feit dat de stadsmonitor aanduidde dat de Hasselaar vrij tot zeer tevreden is met zijn of haar stad, kwamen we, door middel van onze eigen observatie en interviews met bevoorrechte getuigen, tot de conclusie dat er in Hasselt drie buurten als fysiek verloederd kunnen beschouwd worden. Daarnaast groeide het inzicht dat een veruiterlijking van fysieke verloedering zich nog in elke andere buurt in Hasselt kan voordoen. Wat het gevoerde beleid in Hasselt betreft, is het duidelijk dat ons onderzoek zich situeerde in een overgangperiode, waarin steeds meer aandacht komt voor de fysieke heropwaardering van buurten. Toch beschikt Hasselt vandaag al over een gedifferentieerd beleid, dat zowel aandacht besteed aan de preventieve als repressieve component. Hasselt is m.a.w. goed op weg, doch is er ons inziens dringend nood aan een centralisering van alle initiatieven rond fysieke verloedering. Eens alle initiatieven gecentraliseerd zijn, kan men pas optimaal werk maken van het complementair karakter van de verschillende initiatieven en met kennis van zaken werken aan de eventuele uitbouw van de preventiefilosofie. We waren aangenaam verrast vast te stellen dat de initiatieven ontwikkeld op nationaal en Vlaams niveau

geen dode letter bleven, maar toch wel concreet toegepast werden in de praktijk. In dit kader stuiten wij echter op één grote uitzondering, nl.: de niet implementatie van de gemeentelijke administratieve sancties in Hasselt. Hasselt koos, in samenwerking met de procureur, voor het niet systematisch seponeren van dergelijke “samenlevingsproblemen”, maar ze daarentegen te vervolgen. Hasselt geeft in deze optiek het voorbeeld dat de implementatie van GAS niet noodzakelijk is om “overlastfenomenen” in de kiem te smoren. Hasselt slaagt er immers ook in om de leefbaarheid hoog te houden en haar bewoners te voorzien van een degelijke levenskwaliteit via haar beleid. We vinden dit een positieve trend, aangezien deze vaststelling onze overtuiging bevestigde dat het lokale niveau het best geplaatst is om in te spelen op de behoeften van haar bevolking. Dit vormde dan ook het ultieme bewijs dat enerzijds het lokale niveau heden ten dage nog beschikt over een zeer grote autonomie, anderzijds beklemtoont dit de grote invloed van het parket. Deze autonomie mag in de toekomst zeker niet verloren gaan, al dient het nationale en Vlaamse niveau blijven in te staan voor een noodzakelijk kader.

Hoewel de verschillende beleidsniveaus voortreffelijke inspanningen leveren, dient er naar de toekomst toe geïnvesteerd worden in een betere afstemming tussen de verschillende niveaus, zodat we in België uitgroeien tot een coherent, complementair en duidelijk afgebakend beleid inzake fysieke verloedering. In deze optiek pleiten wij dan ook in het oprichten van overlegorganen, waar de verschillende niveaus uitgebreid aan bod komen.

Daarnaast pleiten wij ook voor een sterkere theoretische onderbouwing van het beleid. Ons onderzoek toonde aan dat heden ten dage theoretische inzichten het beleid op een impliciete manier ondersteunen. In Hasselt stelden we echter vast dat de beleidsmakers de indruk wekten te weinig kennis te bezitten over het onderzoek naar fysieke verloedering en de ermee samenhangende problemen. Hierdoor vonden wij als kritische wetenschappers dat het gevoerde beleid te weinig doordacht en theoretisch onderbouwd was. Als toekomstige wetenschappers, willen wij graag beklemtonen dat theoretische inzichten de basis dienen te vormen voor beleidsvorming en dus binnen Hasselt iets prominenter naar voren dienen te komen. Daartoe formuleren wij dan ook de aanbeveling om iemand met een wetenschappelijke achtergrond aan te werven om dergelijke studies te bestuderen en alzo de stad Hasselt kan helpen te komen tot een meer doordacht en theoretisch onderbouwd beleid. Dit zou het gevoerde beleid ons inziens enkel ten goede komen. Anders zullen we resulteren in een typisch brand blus politiekgericht beleid.

DEEL 5: Bibliografie

Bibliografie

Wetgeving

Wet 13 mei 1999 tot invoering van gemeentelijke administratieve sancties, *B.S.* 10 juni 1999.

Wet van 17 juli 2000 tot bepaling van de voorwaarden waaronder de plaatselijke overheden een financiële bijstand kunnen genieten van de Staat in het kader van het stedelijk beleid, *B.S.* 4 augustus 2000.

Wet van 17 juni 2004 tot wijziging van de Nieuwe Gemeentewet, *B.S.* 25 juni 2004.

Wet van 20 juli 2005 houdende diverse bepalingen – Ambtenarenzaken en Grootstedenbeleid – Gemeentelijke administratieve sancties (art.21-22), *B.S.* 29 juli 2005.

K.B. van 16 mei 1994 betreffende het Vast Secretariaat voor het Preventiebeleid, *B.S.* 14 juli 1994.

K.B. van 10 juni 1994 tot de vaststelling van de voorwaarden waaronder de gemeenten een veiligheidscontract kunnen sluiten of financiële hulp kunnen genieten voor de aanwerving van bijkomend personeel in het kader van hun politiedienst, *B.S.* 30 juni 1994.

K.B. van 27 mei 2002 tot vaststelling van de voorwaarden waaraan de gemeenten moeten voldoen om een financiële toelage van de staat te genieten in het kader van een overeenkomst betreffende criminaliteitspreventie, *B.S.* 11 juli 2002.

Ministeriële Omzendbrief betreffende de nieuwe initiatieven inzake stedelijke vernieuwing, richtlijnen ter attentie van de steden aangaande de in te dienen projecten 1997.

Ministeriële Omzendbrief OOP 30 aangaande de uitvoering van de wet van 13 mei 1999 betreffende de invoering van de gemeentelijke administratieve sancties (2 mei 2001), *B.S.* 23 mei 2001.

Monografieën

DENKERS, F.A.C.M., *Criminologie en beleid: de invloed van penologische research op het strafrechtelijk beleid*, Nijmegen, Dekker en van de Vegt, 1976, 296 p.

DEWINTER, F., *Zerotolerantie tegen criminaliteit*, Brussel, Egmont, 2003, 221 p.

FELSON, M., *Crime and everyday life*, London, Sage Publications, 2002, 211 p.

FRIEDMANN, R.R., *Community Policing: Comparative perspectives and prospects*, New York, Harvester Wheatsheaf, 1992, 261 p.

HARCOURT, B.E., *The Illusion of Order: The False Promise of Broken Windows Policing*, Cambridge, Harvard University Press, 2001, 294 p.

KELLING, G.L. en COLES, C.M., *Fixing Broken Windows: Restoring Order and Reducing Crime in Our communities*, New York, Touchstone, 1996, 319 p.

MCELROY, J.E., COSGROVE, C.A. en SADD, S., *Community Policing: The CPOP in New York*, London, Sage Publications, 1993, 259 p.

MEIJLAERS, S., *Bouwstenen voor veilige en leefbare gemeenten*, Brussel, Politeia, 2006, 71 p.

PAUWELS, L., *De ene buurt is de andere niet: exploratie van mogelijkheden tot contextualisering van geregistreerde criminaliteit op buurtniveau*, Brussel, VUB Press, 2002, 245 p.

SKOGAN, W.G., *Disorder and Decline: Crime and the spiral of decay in American Neighborhoods*, Berkeley, University of California Press, 1992, 218 p.

Verzamelwerken en artikels in verzamelwerken

BROEKMAN, H., BROUWER, H. en NELISSEN, N. (eds.), *Wijk, buurt en welzijn*, Alphen aan den Rijn, Samsom, 1980, 261 p.

DE DECKER, P., HUBEAU, B. en NIEUWINCKEL, S., “Stedelijke vernieuwing: eindelijk de retoriek voorbij?”, in DE DECKER, P., HUBEAU, B. en NIEUWINCKEL, S. (eds.), *In de ban van stad en wijk*, Berchem, Epo, 1996, 7-22.

DE HAAN, W., “Sociaal-ecologische benaderingen”, in LISSENBERG, E., VAN RULLER, S. en VAN SWAANINGEN, R. (eds.), *Tegen de regels IV*, Nijmegen, Ars Aequi Libri, 2001, 171-190.

DE RYNCK, F., BOUDRY, L. en CABUS, P. (eds.), *De eeuw van de stad: over stadsrepublieken en rastersteden: witboek*, Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Project Stedenbeleid, 2003, 238 p.

MATTHEWS, R., “Replacing ‘broken windows’: crime, incivilities and urban change”, in MATTHEWS, R. en YOUNG, J. (eds.), *Issues in Realist Criminology*, London, Sage Publications, 1992, 19-50.

MCLAUGHLIN, E., MUNCIE, J. en HUGHES, G., “Crime Control I: Criminal justice and crime prevention”, in MCLAUGHLIN, E., MUNCIE, J. en HUGHES, G. (eds.), *Criminological Perspectives*, London, 2003, 329-331.

PLEYSIER, S., VERVAECKE, G. en GOETHALS, J., “Het onveiligheidsgevoel onderzocht”, in BEYENS, K., GOETHALS, J., PONSAERS, P. en VERVAECKE, G. (eds.), *Criminologie in actie*, Brussel, 2002, 189-208.

PONSAERS, P., “De politie in de ‘community’ of de ‘community’ in de politie?”, in BOUVERNE-DE BIE, M., KLOECK, K., MEYVIS, W., ROOSE, R. en VANACKER, J. (eds.), *Handboek Forensisch Welzijnswerk*, Gent, Academia Press, 2002, 417-456.

Tijdschriftartikels

ANDERSON, B.C., “The Illusion of Order: The False Promise of Broken Windows Policing”, *Commentary – American Jewish Committee* 2001, 1, 69-70.

BAETEN, R., “Verkaveling, overlapping of gelaagdheid? Grootstedenbeleid en integrale veiligheid”, *Orde van de dag* 2006, Afl. 35, 17-20.

BARNES, G.P., “Safer Streets at What Cost? Critics Say the Homeless and Substance Abusers Are Most Likely to Suffer when Police Crack Down on Petty Offences”, *American Bar Association Journal* 1998, 24.

DEVROE, E., “Overlast: containerbegrip voor onbegrip?”, *De orde van de dag* 2003, Afl. 24, 3-6.

DEVROE, E., “Last van overlast: volle G.A.S. vooruit?”, *De orde van de dag* 2003, Afl. 24, 7-32.

DE WREE, E., VANDER BEKEN, T. en PONSAERS, P., “Help, ik voel mij onveilig. Diversiteit in representaties over het ervaren van onveiligheid”, *Panopticon* 2006, 2, 5-29.

DE WREE, E., VERMEULEN, G. en CHRISTIAENS, J., “Aanpak op het juiste spoor: (Strafbare) overlast door jongerengroepen in het kader van openbaar vervoer”, *Panopticon* 2006, 6, 7-26.

ELCHARDUS, M., DE GROOF S. en SMITS W., “Rationele angst of collectieve voorstelling van onbehagen. Een vergelijking van twee paradigma’s ter verklaring van onveiligheidsgevoelens”, *Mens en maatschappij* 2005, (1), 48-69.

GROENEN, A. en GOETHALS, J., “Onderzoek naar de beleving van overlast in Leuven”, *Panopticon* 2006, 2, 75-86.

HARCOURT, B.E., “Reflecting on the subject: A Critique of the Social Influence Conception of Deterrence, the Broken Windows Theory, and Order-Maintenance Policing New York Style”, *Michigan Law Review* 1998, 2, 291-389.

HEBBERECHT, P., “Van preventiecontract tot veiligheids- en samenlevingscontract ... of de logica van een veiligheidsstaat”, *Panopticon* 1997, 101-110.

HEBBERECHT, P., “De Kadernota Integrale Veiligheid van de paarse regering Verhofstadt II en het Belgisch preventiebeleid”, *Panopticon* 2004, 5, 1-8.

LAGRANGE, R., FERRARO, K. en SUPANCIC, M., “Perceived risk and fear of crime : role of social and physical incivilities”, *Journal of Research in Crime and Delinquency* 1992, 311-334.

LOOPMANS, M., “From hero to zero. Armen en stedelijk beleid in Vlaanderen”, *Ruimte & Planning*, 2002, 39-50.

MASSING, M., “The Blue Revolution”, *New York Review of Books* 1998, 32-36.

MULLENNERS, F., “Overlast: een postmoderne kwaal?”, *De orde van de dag* 2003, Afl. 24, 33-38.

NIFONG, C., “One Man’s Theory is Cutting Crime in Urban Streets”, *Christian Science Monitor* 1997, 1.

ROSEN, J., “Excessive Force”, *New Republic* 2000, 24-27.

SAMPSON, R.J., “Book reviews-Breaking away from Broken Windows: Baltimore Neighborhoods and the Nationwide Fide against Crime, Grime, Fear, and Decline”, *American Journal of Sociology* 2001, 2, 501-502.

SAMPSON, R.J. en RAUDENBUSH, S.W., “Systematic Social Observation of Public Spaces: A New Look at Disorder In Urban Neighborhoods”, *American Journal of Sociology* 1999, 3, 603-651.

VAN DE BUNT, H., “Het Rotterdams veiligheidsbeleid onder de loep”, *Panopticon* 2006, 2, 58-67.

VAN HEDDEGHEM, K., “En nu volle GAS vooruit?- Gemeentelijke administratieve sancties moeizaam uit de startblokken”, *Politiejournaal & Politieofficier* 2005, 6-11.

VAN HEDDEGHEM, K., “Bestuurlijke aanpak van overlast: de gemeentelijke administratieve sancties”, *Panopticon* 2006, 2, 30-40.

WILLEKENS, P., “Beter één vogel in de hand dan tien in de lucht: integrale veiligheid”, *De orde van de dag* 2006, Afl. 35, 9-16.

WILSON, J.Q. en KELLING, G.L., “Broken windows. The police and neighborhood safety”, *The Atlantic Monthly* 1982, 29-38.

XU, Y., FIEDLER, M.L. en FLAMING, K.H., “Discovering the impact of community policing: the broken windows thesis, collective efficacy, and citizens’ judgment”, *Journal of research in crime and delinquency* 2005, 2, 147-186.

Onderzoeksrapporten

ALBERS, C. en TELLER, M., *Luisteren naar mensen over onveiligheid. Algemeen verslag over onveiligheidsgevoelens*, onderzoek in opdracht van Koning Boudewijnstichting, 2006, 226 p.

DE HART, J. (ed.), *Zekere banden. Sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid*, Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2002, 365 p.

DE RUYVER, B., ENHUS, E. (eds.), *Biografische synthese: ‘Algemeen verslag over onveiligheid’*, onderzoek in opdracht van de Koning Boudewijnstichting, geraadpleegd te http://www.kbs-frb.be/files/db/NL/PUB_1586_werkdocument_2.pdf, geraadpleegd op 18 december 2006, 71 p.

ELCHARDUS, M., ELCHARDUS, M., DE GROOF S. en SMITS, W., *Onveiligheidsgevoelens, een literatuurstudie*, geraadpleegd te http://www.kbs-frb.be/files/db/NL/PUB_1586_werkdocument_1.pdf, geraadpleegd op 17 december 2006, 70 p.

ELCHARDUS, M. en SMITS, W., “Bedreigd, kwetsbaar en hulpeloos: onveiligheidsgevoel in Vlaanderen 1998-2002, in X., *Vlaanderen gepeild*, 2003, Ministerie van de Vlaamse gemeenschap. Administratieve planning en statistiek, geraadpleegd te

<http://aps.vlaanderen.be/statistiek/publicaties/pdf/survey/gepeild2003/onveiligheid.pdf>,

geraadpleegd op 16 december 2006, 99-136.

KUHRY, B., JONKER, J.J.J. en BUREAU ZENC, M.M.V., *Maten voor gemeenten 2006. Een analyse van de presentaties van de lokale overheid*, Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2006, 157 p.

LUNNEMAN, K., *Schaarste en veiligheid: het onverzadigbare verlangen naar veiligheid*, essay in opdracht van de RMO ten behoeve van de adviesaanvraag van het kabinet, geraadpleegd te <http://www.adviesorgaan-rmo.nl/downloads/standard/lunnemann.doc>, geraadpleegd op 18 december 2006, 26 p.

OPPELAAR, J. en WITTEBROOD, K., *Angstige burgers? De determinanten van gevoelens van onveiligheid onderzocht*, Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2006, 113 p.

SOCIAAL EN CULTUREEL PLANBUREAU, WETENSCHAPPELIJK- EN DOCUMENTATIECENTRUM en CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK, *Jaarrapport Integratie 2005*, Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2005, 229 p.

STEENBEKKERS, A., SIMON, C. en VELDHEER, V., *Thuis op het platteland. De leefsituatie van platteland en stad vergeleken*, Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2006, 396 p.

VAN KEMPEN, R. en BOLT, G., *Tussen fysiek en sociaal. Een literatuuronderzoek naar de relatie tussen fysieke en sociale verschijnselen in steden*, geraadpleegd te <http://www.hetkenniscentrum.nl/assets/binaries/stip/bulk/producten/sociaal-fysiekstate-of-the-art2005.pdf>, geraadpleegd op 4 januari 2007, 46 p.

Beleidsdocumenten

Federaal Regeerakkoord, *een creatief en solidair België. Zuurstof voor het land*, geraadpleegd te http://premier.fgov.be/nl/politics/20030710-accord_gov.pdf, geraadpleegd op 1 februari, 109 p.

Federale beleidsverklaring: luik Justitie en Binnenlandse Zaken, geraadpleegd te http://www.premier.fgov.be/nl/politics/20061016_beleidsverklaring_justitie%20en%20biza_nl.pdf, geraadpleegd op 7 februari 2007, 8 p.

Kadernota Integrale Veiligheid van 30 en 31 maart 2004, 119 p.

KEULEN, M., *Beleidsnota Stedenbeleid 2004-2009*, Brussel, Vlaams Minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Wonen en Inburgering, 2004, 35 p.

KEULEN, M., *Beleidsbrief stedenbeleid: Beleidsprioriteiten 2005-2009*, Brussel, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Wonen en Inburgering, 2005, 51 p.

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN, “Veiligheidsmonitor 2006. De grote tendensen van 2006”, geraadpleegd te http://www.polfed-fedpol.be/pub/veiligheidsMonitor/2006/reports/grote_tendensen_vm2006.pdf, geraadpleegd op 20 februari 2007, 55 p.

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN, “Veiligheidsmonitor 2006. Resultaten van de federale enquête”, geraadpleegd te http://www.polfed-fedpol.be/pub/veiligheidsMonitor/2006/reports/feden_federaaln.pdf, geraadpleegd op 20 februari 2007, 124 p.

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN, “Veiligheidsmonitor 2006. Tabellenrapport Gemeente Hasselt”, 106 p.

PROVINCIE LIMBURG, “Welzijnsmonitor Limburg 2006”, Studiecel Limburg, geraadpleegd te http://www.limburg.be/studiecel/Welzijnsmonitor/Welzijnsmonitor_Limburg_Editie_2006.pdf, geraadpleegd op 1 april 2007, 251 p.

Regeerakkoord 2004: Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen, geraadpleegd te <http://www2.vlaanderen.be/ned/sites/regeerakkoord/vlaamsregeerakkoord2004.pdf>, geraadpleegd op 15 februari 2007, 85 p.

STAD HASSELT, *Hasselt, een stad met een verhaal: Beleidsverklaring 2007-2012*, Hasselt, Stad Hasselt, 2007, 25 p.

STAD HASSELT, *Jaarverslag van de dienst bevolking over de Hasseltse populatie*, Hasselt, Stad Hasselt, 2006, 10 p.

STAD HASSELT, *Politiecodex stad Hasselt*, Hasselt, Stad Hasselt, 2006, 93 p.

STAD HASSELT, *Uittreksel uit het register der beraadslagingen van de gemeenteraad*, Hasselt, stad Hasselt, 2001, 5 p.

Proefschriften en scripties

DEROOVER, M., *Een stad in balans*, onuitg., licentiaatsverhandeling in criminologie, Vrije Universiteit Brussel, 2005, 152 p.

MOSSELMANS, D., *Zerotolerantie: aanpak of mispak*, opuitg., licentiaatsverhandeling in criminologie, Vrije Universiteit Brussel, 2005, 96 p.

VAN VOLSEM, C.A., *Mens erger je niet! Jongerenoverlast in de stad Antwerpen*, onuitg. Licentiaatsverhandeling in criminologie, Vrij Universiteit Brussel, 2004, 184 p.

Internetartikels

REYNDERS, H., “Een stad met toekomst”, geraadpleegd te <http://www.de-kaai.com/pagina.php?parid=21159&id=21868>, geraadpleegd op 8 april 2007, 1 p.

SAMPSON, R.J., , “Study conducted in Chicago neighborhoods calls ‘broken-windows’ theory into question”, geraadpleegd te <http://chronicle.uchicago.edu/000106/neighborhoods.shtml>, geraadpleegd op 5 januari 2007, 1 p.

Varia

<http://www.vlaamsbelang.be/index.php?p=21&id=6>, geraadpleegd op 1 december 2006.

http://nl.wikipedia.org/wiki/Belgische_verkiezingen_2003, geraadpleegd op 1 februari 2007.

<http://www.grootstedenbeleid.be/subsites/grootstedenbeleid/content.asp?ContentType=PA&Content=200773&TopMenu=600060&TopMenuIndex=2&TopMenuText=Algemeen&SideMenu=0&SubSideMenu=0&currentMenuImage=>, geraadpleegd op 1 februari 2007.

<http://www.thuisindestad.be>, geraadpleegd op 15 februari 2007.

<http://binnenland.vlaanderen.be/regelgeving/omzendbrieven/omz14.7.2004.htm#II5>, geraadpleegd op 21 februari 2007.

<http://www.uitgeverijegmont.be/begin2.php?boek=8>, geraadpleegd op 1 maart 2007.

http://www.thuisindestad.be/html/monograf/downloads/SM_Hasselt2002.pdf, geraadpleegd op 5 maart 2007, 161 p.

<http://world.maporama.com/idl/maporama/drawaddress.aspx>, geraadpleegd op 5 april 2007.

<http://www.hazodi.be/hazodi/frame/nl/projecten.htm>, geraadpleegd op 6 april 2007.

<http://www.hasselt.be/>, geraadpleegd op 7 april 2007.

<http://www.de-kaai.com/pagina.php?parid=21790#>, geraadpleegd op 8 april 2007.

<http://www.thuisindestad.be/html/stad/downloads/projecten.pdf>, geraadpleegd op 8 april 2007, 6 p.

Activiteitenverslag Algemene Directie Veiligheids- en Preventiebeleid 2002, Brussel, 2003, 93 p.

BEYENS, K., cursus Methoden van het criminologisch onderzoek deel II.

DEVROE, E., “De ontmoeting tussen criminologisch onderzoek en strafrechtelijke beleid”, *Werkcollege in het kader van de cursus criminologische politiek*, 2007.

HEBBERECHT, P., “Kritische denkbeelden over misdaad en misdaadcontrole in het moderne en laatmoderne België”, *Lezing in het kader van de leerstoel Willy Callewaert* 2006.

HET GEOGRAFISCH INFORMATIESYSTEEM, *Statistische sectoren per gemeente*, Limburg, GIS Provincie Limburg, geraadpleegd te <http://www.limburg.be/giskaarten/frameset.html?../navigatielinks.html&../navigatie.html&index.html>, geraadpleegd op 7 maart 2007.

Methodologische handleiding voor een lokale veiligheidsdiagnostiek: Algemene directie Veiligheid- en preventiebeleid, Vast Secretariaat voor het Preventiebeleid, geraadpleegd te <http://www.vps.fgov.be/publications/publ50nl.pdf>, geraadpleegd op 5 februari 2007, 85 p.

ROTTIERS, S., “Geïntegreerde lokale criminaliteitspreventie”, *Gastcollege in het kader van de cursus criminologische politiek*, 2007.

VAN DEN BROECK, T., “Bouwstenen voor een lokaal integraal veiligheidsplan”, *Excerpten uit interne nota ontwikkeling Iv beleid Antwerpen voor de les ‘criminele politiek’*, VUB, mei 2005.

Contacten met bevoorrechte getuigen

Gesprek met Michel Carlier, kabinetschef van de burgemeester op 15 maart 2007.

Interview met Ann Claes, preventieambtenaar van Hasselt op 3 april 2007.

Interview met Herman Reynders, Burgmeester van Hasselt op 2 april 2007.

Interview met Johan Tomsin, hoofdinspecteur van politie in Hasselt op 5 april 2007.

Schriftelijk contact met Miriam Pauwels, dienst Ruimtelijke Ordening op 5 april 2007.

DEEL 6: Figurenlijst

Figurenlijst

Fig. 1:	Conceptueel model ter verklaring van angstgevoelens	11
Fig. 2:	De buurtproblemen. Vergelijking tussen 2000, 2002, 2004 en 2006. Deze grafiek herneemt het antwoord “helemaal wel” en “een beetje” op de vraag: “Zijn de volgende feiten een probleem in uw buurt?” De buurtproblemen zijn geklasseerd in dalende volgorde van belangrijkheid voor het jaar 2006.	32
Fig. 3	Visueel overzicht van de complexe relatie tussen wetenschappelijk onderzoek en beleid.	57
Fig. 4:	Overzicht van de verschillende vormen van veiligheid waarmee elk lokaal bestuur geconfronteerd wordt.....	61
Fig. 5:	De deelgemeenten van Hasselt sinds 1977.....	66
Fig. 6:	Huidige zetelverdeling gemeenteraadsverkiezingen 08/10/2006	68
Fig. 7:	Percentage inwoners uit de dertien centrumsteden met een positieve indruk over de netheid van zowel de parken en pleinen als het stadscentrum.....	70
Fig. 8:	Percentage inwoners uit de dertien centrumsteden tevreden is over zijn/haar buurt	72
Fig. 9:	Percentage inwoners uit de dertien centrumsteden tevreden is over zijn/haar stad..	72
Fig. 10:	Percentage van inwoners uit de dertien centrumsteden dat vindt dat de straten, pleinen, parken, monumenten én gebouwen in de stad mooi zijn (aangelegd).....	73
Fig. 11:	Geografische situering van de drie fysiek verloederde buurten in Hasselt.	76
Fig. 12:	Ervaart u de volgende zaken als een probleem in uw buurt?	113
Fig. 13:	Hoe vindt u dat uw buurt eruit ziet?.....	113
Fig. 14:	Geografische kaart van de stad Hasselt.....	115
Fig. 15:	Totale bevolking in Hasselt.	116
Fig. 16:	Ervaart u de volgende zaken als een probleem in uw buurt?	117
Fig. 17:	Visuele Voorstelling van de verdeling van de antwoorden op de twee stellingen inzake netheid in Hasselt.....	118
Fig. 18:	Visueel overzicht van de problematiek van leegstand en verkrotting in Limburg.	119
Fig. 19:	Cijfergegevens inzake leegstand en verkrotting binnen Limburg	120

DEEL 7: Bijlagenbundel

Inhoudsopgave bijlagenbundel

<i>Bijlage 1:</i>	<i>Buurtproblemen van de (federale) Veiligheidsmonitor 2006.....</i>	<i>113</i>
<i>Bijlage 2:</i>	<i>Beknopt methodologisch kader rond de afgenomen interviews.....</i>	<i>114</i>
<i>Bijlage 3:</i>	<i>Geografische kaart van de stad Hasselt.....</i>	<i>115</i>
<i>Bijlage 4:</i>	<i>Demografische gegevens van de stad Hasselt.....</i>	<i>116</i>
<i>Bijlage 5:</i>	<i>Buurtproblemen van de Veiligheidsmonitor 2006: gemeente Hasselt .....</i>	<i>117</i>
<i>Bijlage 6:</i>	<i>Visuele voorstelling van de verdeling van de antwoorden op de twee stellingen inzake netheid in Hasselt uit de stadsmonitor. ....</i>	<i>118</i>
<i>Bijlage 7:</i>	<i>Limburgse gegevens betreffende leegstand en verkrotting .....</i>	<i>119</i>
<i>Bijlage 8:</i>	<i>Foto's van de Stationsbuurt... ..</i>	<i>121</i>
<i>Bijlage 9:</i>	<i>Foto's van de Kempische Steenweg... ..</i>	<i>127</i>
<i>Bijlage 10:</i>	<i>Foto's van de Kanaalkom.....</i>	<i>131</i>
<i>Bijlage 11:</i>	<i>Foto van het PIT-team dat overgaat tot een controle van een leegstaand pand.....</i>	<i>134</i>
<i>Bijlage 12:</i>	<i>Visuele voorstelling van de Stationsbuurt na de geplande werken... ..</i>	<i>135</i>
<i>Bijlage 13:</i>	<i>Visuele voorstelling van de Kanaalkom na de geplande werken.....</i>	<i>136</i>

Bijlage 1: Buurtproblemen van de (federale) Veiligheidsmonitor 2006

Tabel: brt B.1 Rijpercentages	Helemaal wel	Eerder wel	Eerder niet	Helemaal niet	Weet niet	Totale freq (=100%)
<i>Buurtprob/emen</i>						
Onaangepaste snelheid in het verkeer	25,70	34,91	18,96	20,31	0,12	11997
Agressief verkeersgedrag	25,63	28,48	22,31	23,32	0,26	11998
Inbraak in woningen of andere gebouwen	23,62	31,3	21,72	23,07	0,30	11995
Diefstal uit auto's	20,82	18,17	22,28	37,97	0,75	11994
Rommel op straat	16,40	25,45	21,69	36,40	0,06	11994
Fietsdiefstal	14,11	16,91	21,63	46,09	1,27	11988
Autodiefstal	13,15	16,38	23,01	46,94	0,51	11996
Vernieling van telefooncellen, bus- of tramhokjes	13,12	14,12	19,41	52,98	0,38	11951
Geluidsoverlast door verkeer	13,02	21,92	23,4	41,59	0,07	11995
Geweld	11,33	11,97	24,65	51,94	0,11	11997
Overlast verbonden aan druggebruik	10,76	13,14	20,15	55,05	0,91	11994
Bedreiging	9,75	9,49	18,4	62,14	0,22	11995
Mensen worden op straat lastiggevallen	9,01	9,90	19,59	61,25	0,24	11993
Bekladde muren en/of gebouwen	8,68	12,79	16,07	62,40	0,06	11998
Andere vormen van geluidsoverlast	8,50	17,58	24,15	49,75	0,02	11996
Overlast van groepen jongeren	8,02	18,28	-22,35	51,28	0,07	11995
Aanrijdingen	7,58	16,16	27,05	49,02	0,18	11997

Fig. 12: Ervaart u de volgende zaken als een probleem in uw buurt?

Bron: MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN, "Veiligheidsmonitor 2006. Resultaten van de federale enquête", geraadpleegd te http://www.polfed-fedpol.be/pub/veiligheidsMonitor/2006/reports/feden_federaalnl.pdf, geraadpleegd op 20 februari 2007, 3.

Tabel: brt C.1. Rijpercentages	Heel verzorgd	Eerder verzorgd	Eerder onverzorgd	Heel onverzorgd	Weet niet	Totale freq (=100%)
Onaangepaste snelheid in het verkeer	31,46	56,91	8,57	2,99	0,08	11984

Fig. 13: Hoe vindt u dat uw buurt eruit ziet?

Bron: MINISTERIE van BINNENLANDSE ZAKEN, "Veiligheidsmonitor 2006. Resultaten van de federale enquête", geraadpleegd te http://www.polfed-fedpol.be/pub/veiligheidsMonitor/2006/reports/feden_federaalnl.pdf, geraadpleegd op 20 februari 2007, 15.

Bijlage 2: Beknopt methodologisch kader rond de afgenomen interviews

Zoals we reeds in onze scriptie aanhaalden, opteerden wij voor het afnemen van halfopen of semi-gestructureerde interviews met zogenaamde bevoorrechte getuigen. Het betrof hier geen uitgebreid onderzoek, maar deze interviews fungeerden eerder als aanvulling op onze studie van allerlei beleidsinstrumenten en beleidsinitiatieven. In deze optiek kunnen we ook wel spreken van “informatieve interviews”. De keuze voor halfopen interviews impliceerde het werken met een checklist of topiclijst. De bedoeling was dat we deze lijst gebruikten om toch niet geheel onvoorbereid op onze respondenten af te stappen en tevens een vorm van controle te behouden over het interview. Maar toch hebben we ook de ruimte gelaten om van deze lijsten af te wijken om alzo misschien tot andere topics te komen die we over het hoofd hadden gezien. Toch bleek al gauw dat een uitgebreide checklist overbodig was zodat wij opteerden voor een zeer summiere topiclijst, dewelke slechts verwees naar de grote punten van onze vier onderzoeksvragen. Daarnaast opteerden we wel voor een goede inleiding voor ons gesprek. Dit was ons inziens noodzakelijk, daar we een vrij complexe, artificiële materie gingen behandelen. De keuze voor een half gestructureerd of halfopen interview impliceerde een face-to-face afname. Dit hield veel voordelen in. Zo konden we onder andere het niet-verbale gedrag van de respondent registreren en konden we diens aandacht beter bij het interview houden. Niettegenstaande moesten we er ook alert op zijn dat wij niet suggestief gingen vragen of dat we onze respondent door onze uitleg niet in een bepaalde richting gingen sturen. Vandaar onze bewuste keuze om in de inleiding niet te vermelden wat wij verstaan onder fysieke verloedering, maar dit volledig over te laten aan de respondent.

Inleiding:

“Ik ben een laatstejaarsstudente criminologie aan de Vrije Universiteit Brussel en word dus verondersteld dit jaar een eindverhandeling te maken. Mijn thesis handelt over de problematiek van fysieke verloedering. Meer specifiek over het gevoerde beleid tegen deze problematiek. Hoe zit het volgens u in Hasselt met de fysieke verloedering?”

Topiclijst:

- ❖ Welke zijn volgens u de fysiek verloederde buurten binnen Hasselt en op basis van welke criteria?
- ❖ Welke gevoelens roepen dergelijke buurten bij u op?
- ❖ Welk beleid wordt er in Hasselt gevoerd volgens u tegen deze problematiek?
- ❖ Welke zijn uw inziens de knelpunten in dit gevoerde beleid?

Bijlage 3: Geografische kaart van de stad Hasselt

Fig. 14: Geografische kaart van de stad Hasselt

Bron: HET GEOGRAFISCH INFORMATIESYSTEEM, *Statistische sectoren per gemeente*, Limburg, GIS Provincie Limburg, geraadpleegd te <http://www.limburg.be/giskaarten/frameset.html?../navigatielinks.html&../navigatie.html&index.html>, geraadpleegd op 7 maart 2007.

Bijlage 4: Demografische gegevens van de stad Hasselt

	BELGEN			VREEMDELINGEN			TOTAAL		
	M	V	T	M	V	T	M	V	T
1993	31450	33253	64703	1508	1173	2681	32958	34426	67384
1994	31597	33308	64905	1412	1164	2576	33009	34472	67481
1995	31663	33367	65030	1312	1133	2445	32975	34500	67475
1996	31675	33375	65050	1343	1133	2508	33018	34508	67526
1997	31807	33470	65277	1322	1172	2494	33129	34642	67771
1998	31857	33520	65377	1283	1117	2400	33140	34637	67777
1999	31946	33608	65554	1334	1165	2499	33280	34773	68053
2000	32080	33736	65816	1327	1210	2537	33407	34946	68353
2001	32272	33973	66245	1316	1207	2523	33588	35180	68768
2002	32390	34089	66479	1283	1162	2445	33673	35251	68924
2003	32482	34151	66633	1302	1186	2488	33784	35337	69121
2004	32535	34355	66890	1358	1281	2639	33893	35636	69529
2005	32755	34391	67146	1453	1432	2885	34208	35823	70031
2006	32964	34580	67544	1527	1497	3024	34491	36077	70568

Fig. 15: Totale bevolking in Hasselt.

Bron: STAD HASSELT, *Jaarverslag van de dienst bevolking over de Hasseltse populatie, Hasselt*, Stad Hasselt, 2006, 1.

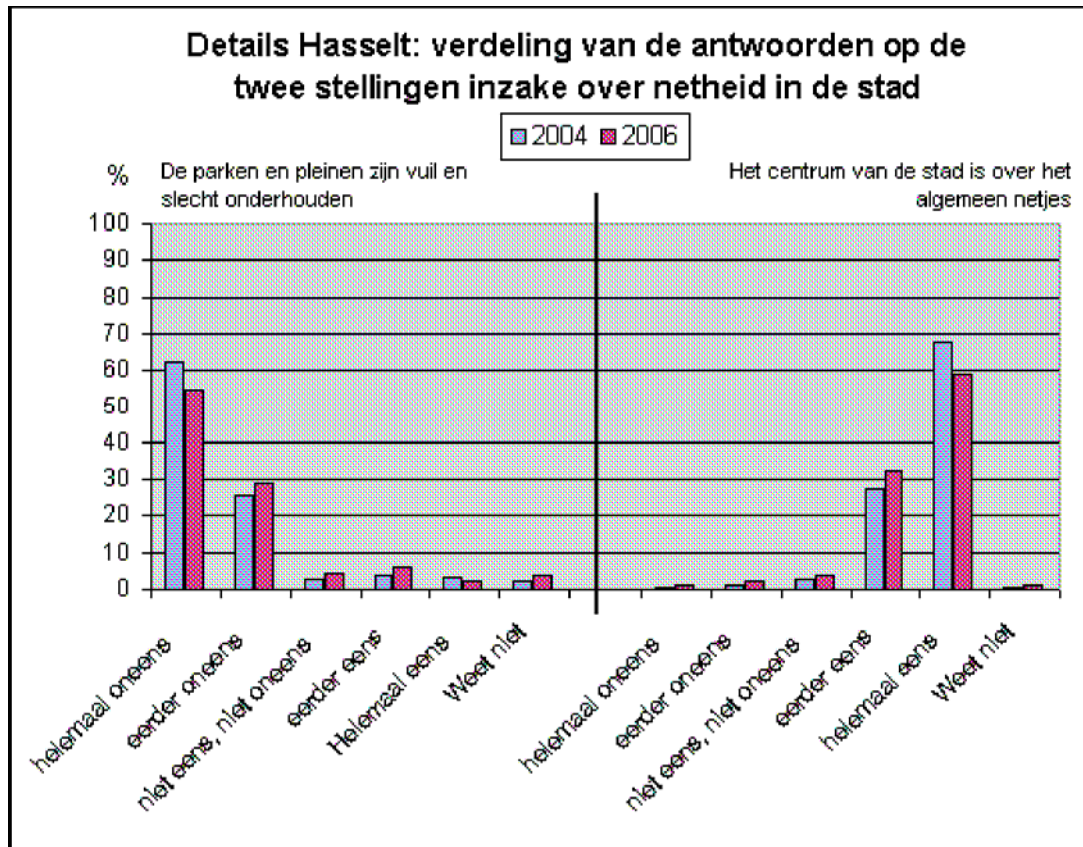
Bijlage 5: Buurtproblemen van de Veiligheidsmonitor 2006: gemeente Hasselt

Tabel: brt B.1 Rijpercentages	Helemaal wel	Eerder wel	Eerder niet	Helemaal niet	Weet niet	Totale freq (=100%)
<i>Buurtprob/emen</i>						
Onaangepaste snelheid in het verkeer	16,77	34,47	30,65	18,10	0,00	353
Inbraak in woningen of andere gebouwen	15,10	30,23	28,29	26,38	0,00	353
Diefstal uit auto's	15,00	17,01	27,16	40,27	0,57	353
Fietsendiefstal	14,19	17,25	22,15	45,87	0,54	353
Agressief verkeersgedrag	13,19	26,09	37,17	23,26	0,28	353
Geluidsoverlast door verkeer	9,37	17,90	33,41	39,32	0,00	353
Rommel op straat	7,96	21,71	31,25	39,08	0,00	353
Autodiefstal	7,94	18,58	3à,69	42,45	0,34	353
Vernieling van telefooncellen, bus- of tramhokjes	7,43	11,31	27,02	53,16	0,28	353
Bedreiging	6,64	6,61	27,04	59,23	0,48	353
Geweld	6,34	10,22	33,99	49,54	0,00	353
Overlast verbonden aan druggebruik	5,93	11,82	28,62	53,16	0,46	353
Mensen worden op straat lastiggevallen	5,31	10,10	25,62	58,97	0,00	353
Overlast van groepen jongeren	5,06	13,76	32,31	48,86	0,00	353
Andere vormen van geluidsoverlast	4,52	20,53	29,45	45,32	0,18	353
Bekladde muren en/of gebouwen	4,41	12,51	23,46	59,62	0,00	353
Aanrijdingen	4,06	12,75	38,18	45,01	0,00	353

Fig. 16: Ervaart u de volgende zaken als een probleem in uw buurt?

Bron: MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN, "Veiligheidsmonitor 2006. Tabellenrapport Gemeente Hasselt", 3.

Bijlage 6: Visuele voorstelling van de verdeling van de antwoorden op de twee stellingen inzake netheid in Hasselt uit de stadsmonitor.

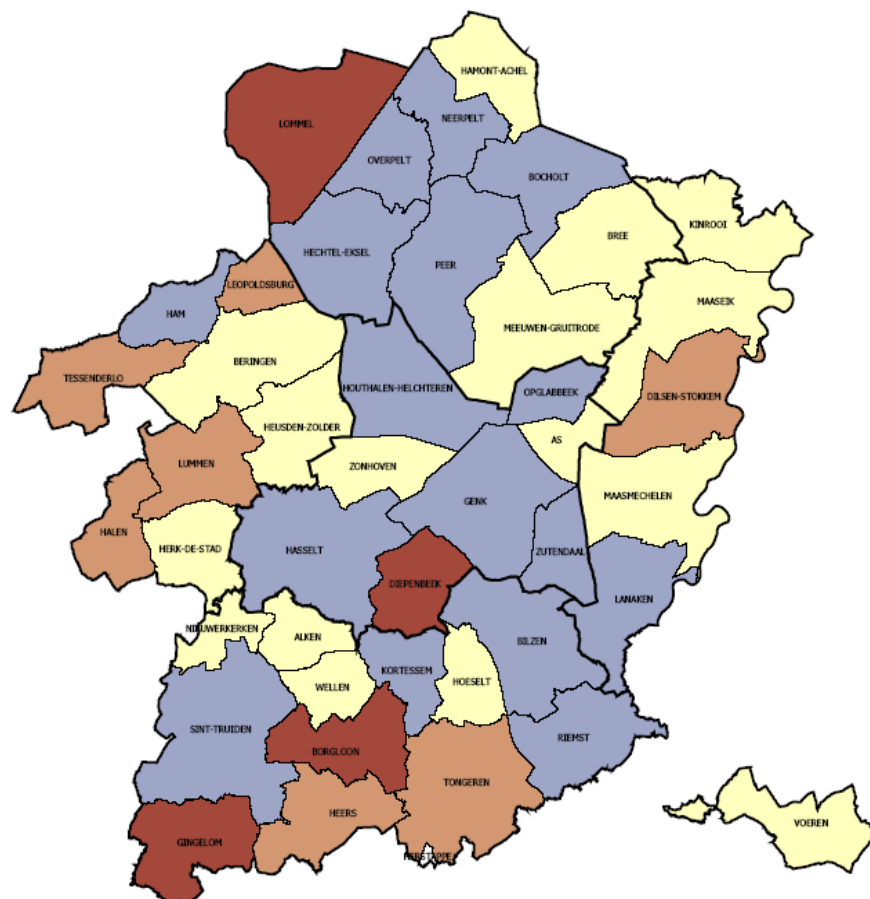

Fig. 17: Visuele Voorstelling van de verdeling van de antwoorden op de twee stellingen inzake netheid in Hasselt.

Bron: <http://www.thuisindestad.be/html/monitor/downloads2/rapporten/stadsmonitorhasselt.pdf>, geraadpleegd op 30 maart 2007, 70.

Zoals we reeds in de scriptie zelf vermeldden, ligt net als in 2004 de beoordeling over netheid erg hoog, al merken we een licht negatieve trend, namelijk een daling met ongeveer 4% voor beide stellingen.

Bijlage 7: Limburgse gegevens betreffende leegstand en verkrotting

legende standaardcores		(in %)
■	$z < -1,5$: veel lager dan Limburg	
■	$-1,5 < z < -0,5$: lager dan Limburg	(< 0,24)
■	$-0,5 < z < +0,5$: gemiddeld	(0,24 - 0,54)
■	$+0,5 < z < +1,5$: hoger dan Limburg	(0,55 - 0,90)
■	$z > +1,5$: veel hoger dan Limburg	(> 0,90)
	indicator Limburg	(0,41)
	indicator Vlaams Gewest	(0,82)

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap - dep. Leefmilieu en Infrastructuur, AROHM (eind 2003)

Fig. 18: Visueel overzicht van de problematiek van leegstand en verkrotting in Limburg.

Bron: PROVINCIE LIMBURG, “Welzijnsmonitor Limburg 2006”, Studiecel Limburg, geraadpleegd te http://www.limburg.be/studiecel/Welzijnsmonitor/Welzijnsmonitor_Limburg_Editie_2006.pdf, geraadpleegd op 1 april 2007, 131.

22.07 Leegstand en verkrotting

	verwaarloosde, ongeschikte, onbewoonbare en leegstaande woningen (teller)	private huishoudens (noemer)	indicator (in %)	standaardscore	rang
Alken	13	4.222	0,31	-0,30	23
As	12	2.861	0,42	0,03	15
Beringen	82	15.162	0,54	0,38	12
Bilzen	14	11.471	0,12	-0,85	37
Bocholt	8	4.566	0,18	-0,70	33
Borgloon	39	3.985	0,98	1,68	3
Bree	16	5.625	0,28	-0,37	26
Diepenbeek	93	6.880	1,35	2,78	2
Dilsen-Stokkem	54	7.155	0,75	1,02	8
Genk	48	23.423	0,20	-0,61	30
Gingelom	28	3.049	0,92	1,50	4
Halen	30	3.422	0,88	1,38	6
Ham	5	3.778	0,13	-0,82	36
Hamont-Achel	14	5.317	0,26	-0,44	27
Hasselt	65	30.255	0,21	-0,58	29
Hechtel-Eksel	7	4.366	0,16	-0,74	35
Heers	20	2.698	0,74	0,98	9
Herk-de-Stad	14	4.603	0,30	-0,32	24
Herstappe	0	37	0,00		42
Heusden-Zolder	43	11.034	0,39	-0,06	18
Hoeselt	17	3.594	0,47	0,18	13
Houthalen-Helchteren	7	10.491	0,07	-1,02	40
Kinrooi	17	4.351	0,39	-0,06	17
Kortesseem	0	3.026	0,00	-1,21	42
Lanaken	18	9.800	0,18	-0,67	31
Leopoldsburg	51	5.870	0,87	1,35	7
Lommel	172	12.194	1,41	2,96	1
Lummen	37	5.275	0,70	0,86	10
Maaseik	33	9.250	0,36	-0,16	20
Maasmechelen	59	13.675	0,43	0,06	14
Meeuwen-Gruitrode	16	4.542	0,35	-0,17	21
Neerpelt	3	6.152	0,05	-1,07	41
Nieuwerkerken	9	2.566	0,35	-0,18	22
Opglabbeek	8	3.439	0,23	-0,53	28
Overpelt	4	5.090	0,08	-0,98	39
Peer	10	5.782	0,17	-0,70	34
Riemst	11	6.173	0,18	-0,69	32
Sint-Truiden	19	16.011	0,12	-0,86	38
Tessenderlo	41	6.681	0,61	0,60	11
Tongeren	110	12.288	0,90	1,43	5
Voeren	6	1.623	0,37	-0,12	19
Wellen	8	2.687	0,30	-0,33	25
Zonhoven	31	7.511	0,41	0,01	16
Zutendaal	0	2.605	0,00	-1,21	42
Maasland	181	44.231	0,41		
Midden-Limburg	264	87.465	0,30		
Noord-Limburg	250	53.634	0,47		
West-Limburg	303	55.825	0,54		
Zuid-Limburg	294	73.430	0,40		
Limburg	1.292	314.585	0,41		
Vlaams Gewest	20.458	2.501.681	0,82		

standaardafwijking: 0,34

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap - dep. Leefmilieu en Infrastructuur, AROHM (eind 2003)

Verwerking: Studiecel - stafdienst Strategie en Planning - 2de Directie Welzijn - provincie Limburg

legende standaardscores:

$z < -1,5$: veel lager dan Limb.	$-1,5 < z < -0,5$: lager dan Limburg	$-0,5 < z < +0,5$: gemiddeld	$+0,5 < z < +1,5$: hoger dan Limburg	$z > +1,5$: veel hoger dan Limb.
--------------------------------------	--	----------------------------------	--	--------------------------------------

Fig. 19: Cijfergegevens inzake leegstand en verkrotting binnen Limburg

Bron: PROVINCIE LIMBURG, "Welzijnsmonitor Limburg 2006", Studiecel Limburg, geraadpleegd te

http://www.limburg.be/studiecel/Welzijnsmonitor/Welzijnsmonitor_Limburg_Editie_2006.pdf

geraadpleegd op 1 april 2007, 131.

Bijlage 8: Foto's van de Stationsbuurt...³¹⁸

Foto 1: Een typisch leegstaand gebouw naast het station met de typische “Broken Window”, graffiti en onverzorgd uitzicht

Foto 2: Een duidelijk onverzorgde gevel van een leegstaand huis...

³¹⁸ Getrokken tijdens mijn observatie dd. 04/03/'07.

Foto 3: Dit vormt een nog bewoond huis, waar men het zwerfvuil ziet rondslingeren op de “koer” van het huis en zelfs graffiti op de gevel

Foto 4: Een verlaten industrieel pand

**Foto 5: In deze stationsbuurt staat het RIZIV-gebouw leeg en te koop...
Het is echter al wat onderkomen en ontsiert het uitzicht dermate.**

Foto 6: Hier zien we een leegstaande pita-zaak, dewelke ook niet echt de omgeving siert...

Foto 7: Opnieuw een voorbeeld van een onderkomen leegstaand pand...

Foto 8: Nog een voorbeeld van een leegstaand gebouw in deze buurt, met ook de typische “Broken Window” en veel stof...

Foto 9 Rondslingerend zwerfvuil...

Foto 10: Een riolering met zwerfvuil...

Bijlage 9: Foto's van de Kempische Steenweg...³¹⁹

Foto 11: Een soort danscafé dat het uitzicht niet echt ten goede komt...

³¹⁹ Getrokken tijdens mijn observatie dd. 05/03/2007.

Foto 12: Een onverzorgd huis...

Foto 13: Een leegstaande eetzaak...

Foto 14: Een onderkomen leegstaand huis...

Bijlage 10: Foto's van de Kanaalkom...³²⁰

Foto 15: Een grasperk ter hoogte van de kanaalkom waar men duidelijk aan slukstorten doet...

---

³²⁰ Getrokken tijdens mijn observatie dd. 10/03/2007.

Foto 16: Een leegstaand gebouw met gebroken ruiten en graffiti...

Foto 17: Een vervuilde electriciteitskabine...

Bijlage 11: Foto van het PIT-team dat overgaat tot een controle van een leegstaand pand.

Foto 18: het PIT-team dat overgaat tot een controle van een leegstaand pand

Bron: <http://www.hazodi.be/hazodi/frame/nl/projecten.htm>, geraadpleegd op 6 april 2007.

Bijlage 12: Visuele voorstelling van de Stationsbuurt na de geplande werken...

Foto 19: Visuele voorstelling van de stationsbuurt na de geplande werken (1)

Foto 20: Visuele voorstelling van de stationsbuurt na de geplande werken (2)

Bron: <http://www.hasselt.be/>, geraadpleegd op 7 april 2007.

Bijlage 13: Visuele voorstelling van de Kanaalkom na de geplande werken...

Foto 21: Visuele voorstelling van de Kanaalkom na de geplande werken...

Bron: <http://www.de-kaai.com/pagina.php?parid=21790#>, geraadpleegd op 8 april 2007.